

Գլխավոր խմբագիր՝
ԳՈՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Լրատվական
գործունեություն
իրականացնող՝
«Հայաստանի պետական
տնտեսագիտական
համալսարան»
պետական ոչ առևտրային
կազմակերպություն:

Վկայական N 03Ա054452:
Տրված է 06.06.2002թ.:

Խմբագրության հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական
մասնաշենք, 2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Խմբագրակազմ
Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրողներ՝
ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ
ՌՈՒԶԱՆ ՍԱՐԱԿՅԱՆ
Լուսամկարիչ՝
ՌԱԶՄԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Համակարգչային
ծևավորումը՝
ՆԱԻՐԱԿ ԽՉԵՅԱՆԻ
Շապիկի ծևավորումը՝
ՆԱՌԻՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆԻ

Համարի
պատասխանատու՝
ԳՈՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Գրանցման վկայական՝ 269:
Պատվեր՝ 83:
Տպաքանակ՝ 500:
Ծավալը՝ 3 տպ. մամուլ:

Խմբագրությանը
տրամադրված հեղինակների
նյութերում տեղ՝
գտած փաստական
անձնությունների
համար խմբագրությունը
պատասխանատվություն
չի կուղում: Ամսագրի նյութերն
օգտագործելիս հղումը
պարտադիր է:

Ստորագրված է
տպագրության
30. 10. 2013թ.:
Տպագրված է
«Ուկան Երևանցի»
տպագրատանը:
Հասցեն՝ ք. Երևան, Նոր Նորքի
1-ին գ., Սաֆարյան 11/1-ա:

Հրատարակիչ՝ ՀՊԾՀ:
Տարածվում է անվճար:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Հանուն սոցիալապես անապահով և լավ սովորող ուսանողի.....4

Բարի գալուստ՝ նորեկներին.....6

Առանձնահատուկ ուշադրություն՝ սիրիակայ ուսանողներին.....7

«ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ» ՆԵՐԱՍԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎՈՒՄ9

Նրանց միավորում է օրեցօր հարազատ դարձող համալսարանը....12

Հարցագրույց պրոբեկտոր Պարույր Քալանթարյանի հետ

Դեպի միջազգային համադրելի կրթական համակարգ.....14

Գիտելիքների գնահատման բազմագործոնային կարգում
կատարված փոփոխությունները.....15

ԱՆԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

«ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ» ՄԱՐԶԱԱՈՂՋԱՐԱՆՈՒՄ.....17

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽԲԱՆԿԱՐ.....18

ԼԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Անկախությունը մենք ենք.....20

ԱՆՎԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏՆԵՐԸ

ՅՈՒՐԻ ՍՈՒԿԱՐՅԱՆ
ԳԱԳԻԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ՄԵՐԳԵՅ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ

Սամվել Կարապետյան.....22

Հարցագրույց «Արարատ» ծրագրի համակարգող Ներսես Գևորգյանի հետ
Կրթության վերջնարդյունքը միայն գիտելիքը չէ.....24

ՄՊՐՏԱԿ ՄԱՐՏԻԿՅԱՆ

Այն, ինչն անհրաժեշտ է քաղաքակիրք սպառողին.....26

«Տաթևերն» ու ծոճվող կամուրջը՝ Սյունյաց աշխարհի նոր
գրավչություններ.....28

ՄԵՐ ՇՆՈՐՀԱԼԻՆԵՐԸ.....30

ԳԱԳԻԿ ՄՊԱԶԱՆՅԱՆ

ՀՀ բոլյսերի կարմիր գիրքը.....32

ԶՈՒԽՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

«Դին ու նոր, մամոռտ օրերում» ապրող Մուշեղ Գալշոյանը.....34

ԵԿԵԼԻՆԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Հայկական կոնյակ. համի գաղտնիքը և վայելելու մշակույթը.....36

ԼՈՒԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ԼՐԱՇԱՐՔ.....38

ՍՈՍՈ ՍԱՐԳՍՅԱՆ. նա ապրեց ու անմահացավ իր ժողովրդի սրտում...42

ԱՐՁԱԿ – 2013

ՀԻԼԻԹ ԴԱՀԱՅԱՆ

Վարդն ի՞նչ արժե.....43

ԿԱՏԱԿԱՍԵՐԻ ԱՆԿՅՈՒՆ.....45

ԱՐՄԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Ինչո՞ւ գրադպել ֆիզկուլտուրայով.....46

**Տնտեսագիտական նոր
ուսումնական տարին սկսեց
սոցիալական ծրագրերի
ժամանակիությունը. իհմքում
կրթության որակի բարձրացումն է**

Հանուն սոցիալաղես անառահով և լավ սովորող ուսանողի

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանը 2013-2014 ուսումնական տարվանից գործողության մեջ է դրել սոցիալական ծրագրերի փաթեթ, որը հետապնդում է մեկ նպատակ՝ աջակցել և անել հնարավոր, որպեսզի լավ սովորող և սոցիալապես անապահով որևէ ուսանող չգոկվի համալսարանական կրթություն ստանալու հնարավորությունից:

Այսիսով՝ ՀՊՏՀ դեկավարության կողմից մշակված և ուսանողներին առաջարկվող սոցիալական փաթեթը ներառում է երեք հիմնական ուղղություն, որից առաջինը կրթաթոշակմերի տրամադրումն է: Նոր ուսումնական տարվանից B(-)-ից բարձր առաջադիմություն ցուցաբերած ուսանողները կստանան ամսական 5-20 հազար դրամ կրթարոշակ: Կրթարոշակները կտրվեն երկրորդ կիսամյակից սկսած, երբ հայտնի կրաօնան առաջին կիսամյակի առաջադիմության ցուցանիշները, սակայն կունենան հետադարձ ուժ՝ կտրվեն ամբողջ տարվա համար: Հատկանշական է, որ բուհն այս կարգը սահմանել է՝ միաժամանակ պահպանելով նախկինում գործող գեղջի համակարգը: Արդյունքում կրթաթոշակն ու գեղջը գգալիորեն կնվազեցնեն ուսանողի վարձը:

Համալսարանի կողմից իրականացվող սոցիալական ծրագրերի մյուս երկու ուղղությունները վերաբերում են ուսանողներին մատչելի գներով որակյալ սնունդ և կեցության պայմաններ առաջարկելուն: Ահա այս նպատակների իրագործմանն էր ուղղված ճաշարանի և հանրակացարանի գործարկումը և նորովի սպասարկումը: Ամբողջությամբ վերանորոգված և ժամանակակից կահավորմանը նոր ուսումնական տարրում ուսանողներին դիմավորեցին համալսարանի ճաշարանը և «Տնտեսագետ» ուսանողի տունը:

Համալսարանի նոր ճաշարանն ուսանողներին թարմ և որակյալ սնունդ է առաջարկում շուկայականից ցածր սակագներով: Վերանորոգված և ժամանակակից տեխնիկայով կահավորված ճաշարանը հրապություն ու հարմար է ոչ միայն ուսանողների, այլև աշխատակիցների համար: Այստեղ ընդմիջում են անուն նաև համալսարանի ռեկտորը, պրոռեկտորները, դեկաններն ու անքիոնների վարչերը: ՀՊՏՀ ճաշարան այցելեց նաև ՀՀ ԿԳ նախարար Արմեն Աշոտյանը՝ գործակություն հայտնելով թե՛ մատուցվող սննդի որակից, թե՛ գներից (այս մասին ավելի ծավալուն «Տնտեսագետի» ներկա համարի հաջորդ հրապարակումներում):

Նոր գույքով, սանհանգույցով, խոհանոցով, ժամանակակից ճաշարանով, գեղատեսիլ այգով, ջեռուցման համակարգով և կեցության համար անհրաժեշտ մյուս բոլոր պայմաններով ուսանողներին սենյակներ է առաջարկում «Տնտեսագետ» ուսանողի տունը՝ 5-15 հազար դրամ ամսական վարձով, ինչն աննախադեպ առաջարկ է: «Տնտեսագետ» ուսանողի տանն արդեն ապրում են առաջին բնակիչները, որոնք գործ են պայմաններից: Սոցիալական փաթեթի այս վերջին երկու կետերը վերաբերում են ոչ միայն առաջին կուրսերին, այլև բոլոր ուսանողներին:

Նոր ուսումնական տարվա հենց առաջին շաբաթվա ընթացքում ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանը հանդիպումների շարք անցկացրեց առաջին կուրսեցիների հետ՝ նրանց ներկայացնելով հատուկ իրենց համար մշակված կանոնակարգը: «Դուք ունեք միայն մեկ խնդիր՝ լավ սովորել, մնացած խնդիրները՝ թե՛ ուսման վարձերի, թե՛ սոցիալական այլ հարցերի հետ կապված, փորձելու է լուծել բուհի դեկավարությունը՝ գործողության մեջ դնելով հատուկ ծեզ համար մշակված կանոնակարգը», - հայտարարեց ռեկտորը՝ բո-

լոր 6 ֆակուլտետների առաջին կուրսեցիներին մանրամասն ներկայացնելով, թե ինչպիսի ծրագրեր է համալսարանի ղեկավարությունն իրագործելու, միաժամանակ պարզաբանելով ուսանողներին հետաքրքրող հարցերը:

Ուշագրավ է, որ ուսանողների բոլոր հարցերին ի պատճիսան, թե ինչ փաստաբուդր կամ ինչ իհմքեր են հարկավոր կրթաթոշակներ ստանալու կամ «Տնտեսագետ» ուսանողի տանը սենյակ վարձակալելու համար, ռեկտորն առաջարկում էր մի պարզ բանաձև։ «Զեզանից ոչ մի գրություն, սոցիալական անապահովությունը փաստող որևէ փաստող որևէ փաստաբուդր չի պահանջվում։ Եթե դուք ծեղ համարում եք սոցիալապես անապահով, առանց կաշկանդվելու պարզապես մոտեցեք ծեր ֆակուլտետի ղեկանաւու և դիմում գրեք, որպեսզի հետագայում ընդգրկվեք այդ ցուցակներում։»

Կրթաթոշակների տրամադրման գործընթացում կարևոր մեկ շեշտադրում ուսանողների հետ հանդիպմանը ռեկտորը միայն մեկ պայմանի մասին խոսեց՝ կրթաթոշակներ կստանան բարձր առաջադիմությամբ սոցիալապես անապահով այն ուսանողները միայն, որոնք ուսումնառության բարձր արդյունքի հասել են ինքնուրույն, առանց միջնորդությունների։ «Նոր հանակարգ է ներդրվում, և մենք պետք է համատեղ ուժերով այն կայացնենք։ Նոր ուսումնական տարին սկսում ենք խաղի նոր կանոններով», - հայտարարեց Կորյուն Աթոյանը՝ մանրամասնելով, որ նպատակը լավ սովորող ուսանողներին խրախուսելը, այլ կերպ ասած՝ դեմքով դեպի լավ սովորող ուսանողը շրջվելն է, արդյունքում կրթության որակը բարձրացնելը։ Ի դեպ, լավ սովորողներին խրախուսելու համար ՀՊՏՀ-ում ուսանողական նպաստի, պետական և անվանական կրթաթոշակների հատկացման ծկուն կանոննակարգը այլ կետեր էլ է նախատեսում՝ մասնավորապես հնարավորություն ընձեռնելով անվանական կրթաթոշակներ տրամադրել լավ և գերազանց առաջադիմություն, հասարակական ակտիվություն և պատշաճ վարքագիծ դրսելորդ ուսանողներին։

Համալսարանի կողմից սոցիալական նման ծրագրերի իրագործման շուրջ գորուցեցինք ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանի հետ։

«Մեր մշակած սոցիալական ծրագրի մի կետով, որը վերաբերում է կրթաթոշակների տրամադրմանը, մենք երկու լուրջ խնդիր ենք լուծում՝ մի կողմից օժանդակում ենք սոցիալապես անապահով ուսա-

նողներին, մյուս կողմից՝ խրախուսում լավ սովորելը, ուսանուածքը առաջադիմությունը», - ասաց ռեկտորը, ապա հավելեց, որ ճաշարանի և «Տնտեսագետ» ուսանողի տան ծրագրերի իրագործումը ևս ժամանակի պահանջ էր։ «Սոցիալապես անապահով ուսանողներին աջակցելու տարրատեսակ քայլեր ենք ծերնարկում, սակայն մատչելի պայմաններով նրանց սնունդ և կեցության վայր առաջարկելով մենք համակարգված և ծանրակշիռ օգնություն ենք ցուցաբերում մեր բոլոր ուսանողներին։ Ուրախությամբ ենք արձանագրում, որ այսօր ուսանողները բավական լավ են վերաբերյալ ճաշարանի գործարկմանը, իսկ «Տնտեսագետ» ուսանողի տան պայմանները գերազանցել են ուսանողների սպասումները։ Թեև այս պահին այնտեղ ապրում են փոքր թվով ուսանողներ, բայց արձագանքները դրական են, և հուսով ենք՝ հետագա տարիներին մեր համալսարանի ուսանողի տան բնակիչների թիվը կմեծանա։ Ի դեպ, ուսանողի տունը նախատեսված է նաև մեր բուհում սովորող օտարերկրյա ուսանողների համար։»

Այսպիսով՝ 2013-2014 ուսումնական տարին մեր համալսարանը սկսել է ուսանողներին ուղղված խոշոր ծրագրերով, որոնք, հուսով ենք, կտան իրենց դրական արդյունքը։ Համալսարանի ղեկավարությունը ծրագրեր է իրականացնում տարբեր ուղղություններով՝ միտված տարբեր խնդիրների օրինակ՝ կարգավորել է աշխատակիցների առողջապահության ապահովության հարցը։ Հակայական թափով առաջ են ընթանում համալսարանի բարեփոխմանն ու նորոգմանն ուղղված աշխատանքները, որոնց մասին կխսունք մեր հաջորդ համարներում։

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՏ՝ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՆՈՐԵԿՆԵՐԻՆ

Ուսումնական նոր տարին Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում սկսվեց ավանդույթի համաձայն՝ տոնական հանդիսավորության գունեղ մթնոլորտում: Համալսարանն իր դրույթը բացեց բոլոր ուսանողների առջև՝ առանձնահատուկ շեշտադրելով նրանց մուտքը, ովքեր, իրաթեշտ տալով դպրոցական նստարանին, տակավին մի քանի ամսի առաջ դիմորդ էին և, հաղթահարելով ընդունելության քննությունների մրցության շեմը, դարձել են տնտեսագիտական մայր բուհի ուսանող:

ՀՊՏՀ ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանն իր խոսքն առաջինը հղեց ՀՊՏՀ ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի ուսանողներին և հատկապես առաջին կուրսեցիներին՝ այցելելով Զեյթուն թաղամասում տեղակայված ֆակուլտետի մասնաշենք։ ՀՊՏՀ ռեկտորը ներկայացրեց համալսարանի ավանդույթները, խոսեց վերջին տարիներին բուհում կատարված բարեփոխումների մասին, անդրադարձավ համալսարանի դեկավարության կողմից կրության որակի բարձրացմանը միտված քայլերին։

Այնուհետև Կորյուն Աթոյանը կենտրոնական մասնաշենքի մեջ դահլիճում շնորհավորեց համալսարանի մյուս բոլոր իինդ ֆակուլտետների նոր-

ընծա ուսանողներին, մաղթեց բարի գալուստ և ուսումնառության բարի երթ։

«Հայաստանի Հանրապետությունում կան բազում մասնագիտություններ, բազմաթիվ բուհեր, և դրանց շարքում դուք ընտրել եք Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանը։ Դա մեծ խորհուրդ է պարունակում, մեզ պարտավորեցնում և միաժամանակ հավաստում է, որ հանրապետության բուհերի շարքում մեր համալսարանն ունի իր բարձր վարկանիշը», - ասաց ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը, ապա առաջին կուրսեցիներին ներկայացրեց բուհի գործունեության հիմնական ուղղությունները՝ ուսումնական գործընթացի նորամուծություններից մինչև տեխնիկական հագեցվածություն ու բարեկարգ միջավայր։ «Կրթական ծառայությունների որակի բարձրացմանը միտված բազմապիսի ու տարբեր ուղղություններով մեր քայլերն անընդհատական են և ընդգրկում են որակյալ կրթությունից մինչև հարմարավետ, բարեկարգ միջավայրի ստեղծում։ Ամբողջ բուհն այսօր բարեկարգվում է, արդեն ունենք համալսարանական գողտրիկ բակ, սպասարկման նոր չափանիշներով հիմնանորոգված ու կահավորված ճաշարան, որտեղ սնունդը ծեզ հասանելի է դառնալու նվազագույն գներով, միջազգային ծրագրերի իրականացման նորագույն կենտրոն՝ հագեցած ամենաբարձր տեխնոլոգիաներով, համակարգչային և ժամանակակից տեխնիկայով հագեցած լսարաններ, որոնց թիվը օրըստորե մեծանում է, ինտերնետ կապ՝ ամբողջ բուհում, WiFi կապ՝ համալսարանի բակային տարածքում, էլեկտրոնային գրադարան և քարտադարան, փոխգործակցության տարբեր օրինակների արդյունքում՝ տարատեսակ կենտրոններ, կազմակերպությունների անկյուններ։ Մեր տասնյակ ուսանողներ ամառային հանգիստն անվճար անցկացնում են համալսարանի՝ Դիլիջանում գտնվող «Տնտեսագետ» մարզաառողջարանում», - նշեց ռեկտորը, ապա անդրադարձալով վարձավճարների բարձրացմանը՝ հավաստիացրեց, որ դրա հետևում գործելու է մի ընդգրկում սոցիալական փաթեթ, և

ուսանողները մեր համալսարանում, ըստ էության, ավելի շատ արտոնություններ են ունենալու, քան նախկինում:

Ծնորհավորելով առաջին կուրսեցիների ծնողներին՝ ռեկտորը նշեց. «Դայ ծնողի կյանքի մեծ երազանքն է զավակին կրթության տալր: Վստահեցնում եմ, որ ամեն ինչ անելու ենք ծեր երեխաների որակյալ կրթությունն ապահովելու համար»:

Համալսարանի նորեկներին շնորհավորանքի խոսք հղեցին ՀՊՏՀ պրոռեկտորները, ամբիոնների վարիչները, ֆակուլտետների դեկանները, ուսանողական խորհրդի նախագահ Սևակ Խաչատրյանը:

Լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի աշխատակիցները նորընծա ուսանողներին ողջունեցին համալսարանի պաշտոնական «Տնտեսագետ» ամսագրի համարներով, ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքի և Ֆեյսբուքում մեր բուհի պաշտոնական էջի մասին ծանուցող բազմերանգ թերթիկներով:

Հանդիսավոր նորամուտից, շնորհավորանքներից հետո դեկաններն առաջին կուրսեցիներին ուղեկցեցին ֆակուլտետներ, որտեղ սկսվեց առաջին խորհրդանշական դասը: Այնուհետև ֆակուլտետներում նորեկներին հանձնվեցին «Ուսանողի ուղեցույց» տեղեկատվական գրքույթները, որտեղ հանգամանորեն շարադրված են մեր համալսարանի ուսանողի իրավունքներն ու պարտականությունները, ուսումնական գործընթացի կարևոր և առանցքային դրույթները:

Հաջորդ իսկ օրվանից ռեկտորը սկսեց հանդիպումների շարքը և ուսանողներին ըստ ամենայնի ներկայացրեց առաջին կուրսեցիների համար մշակված նոր կանոնակարգը, դեկավարության սկզբունքները, համալսարանն իր գործունեության ամբողջ ծավալով: Երկխոսության ձևաչափում հանդիպումներն անցան անկաշկանդ ու ջերմ. ուսանողները համալսարանի դեկավարին ուղղեցին բազմաթիվ հարցեր՝ սոցիալական փաթեթի և գեղչերի կիրառման կանոնակարգերից մինչև ՀՊՏՀ-ում ուսումնական գործընթացի կազմակերպմանը վերաբերող հարցեր:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՅԱՆ

ԱՌԱՋԱՋԱՏՈՒԿ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍԻՐԻԱՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ

ՀՊՏՀ ռեկտորը հանդիպեց սիրիահայ ուսանողներին ու նրանց խնդիրների լուծման հանձնարարականներ տվեց

Նոր ուսումնական տարվա մեկնարկին համալսարանի ղեկավարության ուշադրությունից անմասն չննացին նաև սիրիահայ ուսանողները: Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը սեպտեմբերի 18-ին հանդիպեց մեր համալսարանի սիրիահայ ուսանողներին՝ ուսումնական տարվա սկզբին նրանց ունեցած դժվարություններին ծանոթանալու, հնարավոր աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով: Հանդիպմանը նաև ակցում էին ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրդատ Հարությունյանը, ֆակուլտետների դեկանները:

Հանդիպման սկզբում համալսարանի դեկավարը հետաքրքրվեց, թե ինչ խնդիրներ և հոգսեր ունեն սիրիահայ ուսանողները, ինչ դժվարությունների են հանդիպել ուսումնառության ընթացքում:

Ուսանողները հիմնականում բարձրածայնեցին ուսման վարձերը վճարելու ընթացակարգի, իրենց՝ ուստերենի ոչ բավարար իմացության, առարկայական ծրագրերի տարբերությունների մասին: Ի պատասխան՝ ՀՊՏՀ ռեկտորը վկայակոչեց ուսման վարձերի վճարման գործող կարգը, ապա հավելեց, որ համալսարանի դեկավարությունը պատրաստ է վճարման ծկուն ժամանակացույց սահմանել և ընդառաջել սիրիահայ ուսանողներին: Ռուսերենի խնդրի հետ կապված՝ Կորյուն Աթոյանը հանձնարարեց սիրիահայ ուսանողների համար ռուսերենի ուսուցման առանձին խումբ ստեղծել: Ուսումնառության, ուսումնական գործընթացի որոշ խնդիրների պարզաբանման համար ռեկտորը հանձնարարեց հաջորդ օրն իսկ ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտորի և դե-

կանոնի հետ հանդիպում կազմակերպել և պարզաբանել ուսանողներին անհասկանալի հարցերը:

Կորյուն Աքոյանը կոչ արեց բոլոր խնդիրների և հարցերի դեպքում ազատորեն դիմել բուհի դեկավարությանը, որը միշտ պատրաստ է ընդառաջել և ուսանողների խնդիրներին լուծումներ գտնել: Նա հիշեցրեց, որ համալսարանում այս ուսումնական տարվանից գործում է սոցիալական նոր փաթեթ, որը ներառում է կրթաթոշակներ, գեղչեր, կեցության պայմաններ: Ոնկտորն առաջարկեց օգտվել բուհի ընձեռած բոլոր հնարավորություններից, վերանորոգված և ամրողությամբ նորովի կահավորված «Տնտեսագետ» ուսանողի տնից: Նա հիշեցրեց, որ համալսարանի դեկավարությունը պատրաստ է աջակցելու իր բոլոր ուսանողներին, առանձնահատուկ վերաբերմունք և ըմբռնում կա սիրիակա ուսանողների նկատմամբ: «Ինչ խնդիրներ ունեք, ասեք, քննարկենք: Դուք մեր բուհի լիարժեք անդամն եք, ձեզ խորթ չզգաք: Սա ձեր հայրենիքն է, պետք է արագ ինտեգրվեք, գուցեք, ձեզնից ոմանք էլ մնան այստեղ հիմնական ապրելու», - ասաց Կորյուն Աքոյանը:

«Դուք մեր ուսանողներն եք և օգտվում եք մեր բուհի բոլոր արտոնություններից, ավելին՝ ձեր նկատմամբ կիրավում են ավելի շատ արտոնություններ», - հավելեց ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրդատ Զարությունյանը:

Այս հանդիպումից ավելի քան տասն օր անց ՀՊԾՀ լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժինը որոշեց հանդիպել և գրուցել բուհում սովորող սիրիակա ուսանողների հետ՝ տեղեկանալու՝ ինչպես է ընթանում նոր ուսումնական տարին, ինչ խնդիրներ և դժվարություններ ունեն նրանք, արդյոք գոհ են ռեկտորի հետ հանդիպումից հետո իրենց բարձրացրած խնդիրների լուծման ընթացքից:

Զրուցեցինք հաշվապահական հաշվառման և առլիիտի ֆակուլտետի 1-ին կուրսի ուսանողներ Միհրվարդ Աշոտիկենյանի և Աննա Բոլորուշյանի, մարթերինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլ-

տետի 2-րդ կուրսի ուսանող Լուսիա Քեշիշյանի և նույն ֆակուլտետի 1-ին կուրսի ուսանող Մկրտիչ Քալայջիի, ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի ուսանողներ Ալինա և Քնարիկ Բոյաջյանների հետ, ովքեր նշեցին, որ ռեկտորի հետ հանդիպմանը հիմնականում բարձրացանել են նյութական խնդիրների, ռուսերենի հետ կապված դժվարությունների մասին, որոնք այժմ լուծման փուլում են: Մեր սիրիակա ուսանողները ասացին, որ դասախոսները շատ լավ են վերաբերվում իրենց, հատուկ մոտեցում են ցուցաբերում և առաջարկում են առանձին հարցերի դեպքում նույնիսկ դասերից հետո մոտենալ իրենց: Աննան և Սիրվարդը առանձնահատուկ գրիունակություն հայտնեցին հաշվապահական հաշվառման և առլիիտի ֆակուլտետի դեկան Աշոտ Մաթևոսյանից՝ նշելով, որ նա հատուկ ուշադրություն է դարձնում սիրիակա ուսանողներին:

«Մենք խոսում ենք արևմտահայերեն, հետևաբար՝ հիմնականում այդ կերպ էլ գրում ենք, ինչը մի շարք ուղղագրական սխալների առիթ է դառնում գրավոր խոսքում, սակայն այդ հարցում մեզ աջակցում են դասախոսները. Նրանք հաշվի են առնում միայն միտքը, բովանդակությունը՝ գիտակցելով, որ մենք սիրիակա ենք», - ասացին ուսանողները՝ հավելելով, որ դա լուրջ հիմնախնդիր չի առաջացնում:

Ալինա և Քնարիկ Բոյաջյան քույրերը մեզ հետ գրուցում նշեցին, որ ռեկտորի հետ հանդիպումը հիմնական հնարավորություն էր՝ իրենց խնդիրների մասին բարձրածայնելու, ինչպես նաև բուհում սովորող սիրիակայերի հետ ծանոթանալու համար: Ընդհանուր առմանք, աղջիկները հաղթահարել են բոլոր դժվարությունները և բուհում իրենց լավ ու ներգրավված են զգում: Ասում են՝ «Շատ ենք սիրում ՀՊԾՀ-ն, եթե չսիրեինք՝ այստեղ չենք լինի»:

Պարզելու համար, թե ինչպիսի լուծում են ստանում ուսումնական գործնթացի, մասնավորապես՝ առարկայական ծրագրերի տարբերությունների մասին ուսանողների բարձրածայնած հարցերը, դիմեցինք ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրդատ Զարությունյանին, ով մեզ հետ գրուցում ասաց. «Ուսանողների հետ քննարկել ենք ուսումնառության գործնթացի, առարկայական տարբերությունների հետ կապված հարցերը, պարզաբանել իրենց հուզող խնդիրները»:

Պրոռեկտորի խոսքով՝ քննարկվել են սիրիակա ուսանողներին վերաբերող բոլոր հարցերը, խնդիրների արագ և արդյունավետ լուծման համար կոնկրետ քայլեր են մշակվել և ծերնարկվել: «Ուսանողները գոհ են մնացել, իսկ մենք պատրաստակամություն ենք հայտնել հետագայում ևս աջակցել իրենց», - նշեց Միհրդատ Զարությունյանը:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ, ՈՐԸ ԿԾԱՌԱՅԻ ԲՈՒՀԻ ՈՒ ԵՐԿՐԻ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆԸ

Հուլիսի 6-ից 8-ը Աղվերանում անցկացվեց «Զարգացում» ներհամալսարանական գիտաժողովը՝ ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի, ներհամալսարանական գիտական դրամաշնորհների և ՀՀ ԿԳԽ գիտության պետական կոմիտեի բյուջետային ֆինանսավորմանք թեմաներում ներգրավված հետազոտողների մասնակցությամբ:

«Ողջունում եմ գիտաժողովի մասնակիցներին այս հետաքրքիր և կարծում եմ՝ նաև շարունակական գործընթացի առթիվ։ Դամալսարանի և՝ դեկավարությունը, և՝ պրոֆեսորադասախոսական կազմը շահագրգոված են՝ բուհում զարգացնելու հետազոտական ուղղությունը։ Այս առումով մենք չենք կարող հետ մնալ միջազգային զարգացումներից», - գիտաժողովի մասնակիցներին ողջունեց ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր, «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի գիտական խորհրդատվական խորհրդի նախագահ Կորյուն Աթոյանը։ Դամալսարանի դեկավարը հաջող ընթացք մաղթեց գիտաժողովի մասնակիցներին՝ հոյս հայտնելով, որ հետազոտական ուղղությունը զարգացնելու՝ բուհի ձեռնարկած քայլերը կտան դրական արդյունը։

Ողջունի խոսքով հանդես եկավ նաև կառավարման ամբիոնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը՝ նկատելով, որ տնտեսագիտական համալսարանը, թերևս, հայաստանյան համալսարաններից առաջինն է, որը նման ներդրում է կատարում գիտության զարգացման գործում։ Անդրադառնալով համալսարանների միջազգային հավատարմագրման գործընթացին՝ Յուրի Սուվարյանը նշեց, որ գիտության զարգացման ուղղությամբ կատարվող քայլերը բարձր գնահատականի են արժանանում, ուստի մեր համալսարանի ներկա քայլերի արդյունավետությունը կրաքարացնի համալսարանի հեղինակությունը։ Գիտաժողովի աշխատանքները ողջունեց նաև միկրոէկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Միքայել Մելքոնյանը՝ հայտարարելով, որ ՀՊՏՀ-ում «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի ստեղծումը հեղափոխական քայլ էր, քանի որ վերջին տարիներին առաջին անգամն է, որ հետազոտական գործունեության մեջ նման ներդրումներ են արվում։ «Սկիզբը խոստումնալից է, քայլ շատ կարևոր է, որ արդյունքը ևս լինի խոստումնալից», - նշեց Միքայել Մելքոնյանը։

Եռօրյա գիտաժողովի առաջին օրը նվիրված էր ՀՀ Կառավարության ծրագրի գերակայությունների շրջանակներում ՀՊՏՀ ներքին դրամաշնորհային թեմաներով կատարվող հետազոտությունների ընթացիկ արդյունքներին։ Ներքին դրամաշնորհների շրջանակներում բուհում հետազոտություն իրականացնող խմբերը հանդես եկան կատարված աշխատանքների համարուտ գեկուցումներով։

«Գիտաժողովի առաջին օրը հետազոտող թիմերը հանդես եկան գեկուցումներով՝ ներկայացնելով հետազոտությունների միջանկյալ արդյունքները։ Դրանցում շահեկանորեն աչքի ընկան մի քանիսը, որոնք պարունակում էին խորը վերլուծություններ և արժեքավոր եզրահանգումներ, որոց գեկուցումներում առկա էր ակադեմիական բաղադրիչը, այդուհանդերձ, հստակ երևում էր, որ հետազոտողները

առկա հիմնախնդիրների լուծման գործնական առաջարկներ ներկայացնելու ուղղությամբ քայլ են կատարել, - ՀՊՏՀ լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի հետ գրույցում ասաց գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը։ Նա շեշտադրեց, «ՀՊՏՀ-ում ներքին գիտական դրամաշնորհների տրամադրման առաջին փորձն է և, ընդհանուր առնամբ, հաջողված կարելի է համարել։ Սա սկիզբն է որակական փոփոխությունների, և կարծում եմ՝ առաջիկա մի քանի ամիսներին մենք կարող ենք ունենալ ակնկալվող արդյունքները, ինչը լավ հենք կհանդիսանա համալսարանում հետազոտական գործունեության ուժեղացման համար։ Սա «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնում մեկնարկած հետազոտությունների նախադրույն է և կենտրոնի աշխատանքների արագացուցիչը», - եզրափակեց Գագիկ Վարդանյանը։

Գիտաժողովի երկրորդ օրը բացվեց «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի հետազոտական ուղղությունների հայեցակարգային մոտեցումների ներկայացմանը։ Այսուհետև հետազոտական ուղղությունների դեկավարները հանդես եկան գեկուցումներով՝ ներկայացնելով իրենց դեկավարած հետազոտական թեմաների շրջանակներում կատարված աշխատանքները, նախանշեցին հետագա անելիքները։

Ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը ներկայացրեց «Պետական կառավարում» հետազոտական ուղղությունը, պրոֆեսոր Միքայել Մելքոնյանը՝ «Կարգավորում և

մրցակցություն», պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը՝ «Տեխնոլոգիական զարգացում, թվային տնտեսություն», պրոֆեսոր Յովսեփ Աղաջանյանը՝ «Տնտեսական զարգացում», դոցենտ Թաթուլ Մկրտչյանը՝ «Տարածական զարգացում», դոցենտ Աշոտ Սաթևոսյանը՝ «Դարձաբարյութետային քաղաքականություն», դոցենտ Սերգեյ Սուքիայանը՝ «Ֆինանսական շուկաներ և ծառայություններ», պրոֆեսոր Աշոտ Թավայյանը՝ «Մակրոտնտեսական վերլուծություն, մոդելավորում և կանխատեսում», պրոֆեսոր Անահիտ Մելքոնյանը՝ «Սոցիալական զարգացում և աշխատանքի շուկա», դոցենտ Գրիգոր Նազարյանը՝ «Մրցունակություն, միջազգայնացում և արտաքին առևտուր», դոցենտ Զոյա Թադևոսյանը՝ «Աշխատուժի միջրացիա» հետազոտական ուղղությունները, իսկ դոցենտ Մերի Բաղայյանը հանդես եկավ «Կրթական ծառայությունների շուկայի և

աշխատանքի շուկայի փոխարարերությունները» թեմայով հարակից գեկուցմամբ:

«Անբերդ» հետազոտական կենտրոնի «Ազգային անվտանգության հետազոտություններ» ծրագրի տնօրեն, տնտեսագիտության թեկնածու Վարդան Աթոյյանը հանդես եկավ «Ուղեղային կենտրոններ. համառոտ ակնարկ» գեկուցմամբ՝ անդրադարձ կատարելով աշխարհի առաջատար ուղեղային կենտրոններին, դրանց գործունեության ուղղություններին:

Գիտաժողովի արդյունքների մասին իր նկատառումներն արտահայտեց գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը՝ նշելով. «Ըստ եւրյան, գիտաժողովը հնարավորություն ընձեռեց՝ մի կողմից՝ քննարկելու արդեն ստացված որոշ միջանկյալ արդյունքներ, մյուս կողմից՝ նախանշեց հետազոտական կենտրոնի հետազոտական ուղղությունների շրջանակներում կատարվելիք հետագա աշխատանքների հայեցակարգային մոտեցումները»: Պրոռեկտորի խոսքով՝ գիտաժողովի ընթացքում ներկայացվեցին շուրջ 3 տասնյակ գեկուցումներ, որոնցից յուրաքանչյուրն առանձնացավ ինքնատիպությամբ, գիտական հիմնախնդրի դրվագքով և դրանց լուծնան նորանոր մոտեցումներով:

«Տեխնոլոգիական զարգացում, թվային տնտե-

սություն» հետազոտական ուղղության գիտական ղեկավար, պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը մեզ հետ գրուցում նախ կարևորեց գիտաժողովում առկա կառուցողականության մթնոլորտը, ապա ավելացրեց, որ ներկայացված գեկուցումները սպասվածից տպավորիչ են: Նրա խոսքով՝ հետազոտական աշխատանքների զարգացման ուղղությամբ սա առաջին խոշոր քայլ է: «Բայց առաջինը լինելով՝ ակնհայտ էր խմբերի կատարած աշխատանքը, և սա, անշուշտ, կնպաստի հետագա առաջընթացին՝ աշխատանքների որակը կրարձրանա, և գիտական արդյունքը կունենանք բուհական միջավայրում, ինչը շատ կարևոր է»,- նշեց Վարդան Սարգսյանը՝ միաժամանակ ավելացնելով, որ գիտաժողովի ընթացքում նաև հետազոտական խմբերի միջև հետագա համագործակցության հիմք դրվեց, իսկ միջինբային համագործակցությունն ավելի մեծ արդյունք կտա:

Զրուցեցինք նաև «Ազգային անվտանգության հետազոտություններ» ծրագրի տնօրեն, տնտեսագիտության թեկնածու Վարդան Աթոյյանի հետ, ով գիտաժողովի ընթացքում հանդես եկավ երկու գեկուցմամբ: «Նման ձևաչափով ներհամալսարանական գիտաժողովի անցկացումը, միանշանակ, մեծ քայլ կարելի է համարել բուի ինտելեկտուալ ներուժի և կարողությունների բացահայտման ու համախմբման գործում: Հուսով եմ, որ այս գիտա-

ժողովի արդյունքների վերջնական ամփոփումից հետո բուհում հետազոտական աշխատանքները նոր լիցեր կստանան և կծառայեն մեր բուհի ու երկրի զարգացմանը: Նենց այդ նպատակն է, ի դեպ, հետապնդում բուհի նորաստեղծ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը: Ընդհանուր առնամբ դրական զնահատելով գիտաժողովում ներկայացված գեկուցումները՝ կարելի է հուսալ, որ դրանցից շատերը տարեվերջին ավարտուն աշխատանքի տեսք ստանալուց հետո առավել առարկայորեն կուրզագծեն ակնկալվող արդյունքները»:

Մեր խնդրանքով անդրադառնալով իր ղեկավարած Ազգային անվտանգության հետազոտությունների ծրագրին՝ տնօրենը նշեց, «Ազգային անվտանգության ապահովման ոլորտն ընդգրկում է բազմաթիվ հիմնախնդիրների շրջանակ, սակայն հաշվի առնելով ներ այսօրվա ներուժը՝ հետազոտություններն իրականացնում ենք տնտեսական, ֆինանսական, եներգետիկ, բնապահպահագործությունները»:

նական և հոգևոր-քարոյական անվտանգության ուղղություններով: Չեմ ուզում առաջ ընկնել, սակայն վստահ եմ, որ ապագայում այս ծրագրի շրջանակներում կատարվող հետազոտությունների արդյունքներն առավել տեսանելի կլիմեն և կարդարացնեն բուհի ղեկավարության սպասելիքները: Կա արհեստավարժ, իրենց գործին տիրապետող մասնագետների խումբ, ուստի ես լավատեսողեն եմ տրամադրված»:

«Մակրոտնտեսական վերլուծություն, մոդելավորում և կամխատեսում» հետազոտական ուղղության գիտական ղեկավար, պրոֆեսոր Աշոտ Թավաղյանն իր խոսքում ընդգծեց, որ գիտաժողովն անցել է պատշաճ մակարդակով, հատկապես հաշվի առնելով, որ դա նման ծևաչափի գիտական միջոցառում կազմակերպելու առաջն փորձն էր: «Դիմնական արդյունքներից է այն, որ մենք ոչ միայն մեր խմբերի աշխատանքները ներկայացրեցինք, այլև ծանոթացանք մյուս հետազոտական խմբերի աշխատանքներին, տեսանք այն եղբերը, որոնց շուրջ հնարավոր է համագործակցել: Սա էապես կբարձրացնի կատարվող աշխատանքների որակը, ինչը կարելի է համարել գիտաժողովի հիմնական արդյունքը: Բացի դրանից, կարծում եմ, գիտաժողովը հնարավորություն տվեց հստակեցնելու ամելիքները և սպասվող արդյունքները», - նշեց Աշոտ Թավաղյանը:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՀՊՏՀ 23-րդ գիտաժողով Գիտահետազոտական աշխատանքների համախմբված ներկայացում

Հոկտեմբերի 22-ից 25-ը ընթացավ «Տնտեսական զարգացման քաղաքականության արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» ՀՊՏՀ 23-րդ գիտաժողովը, որն անցկացվում էր ՀՀ ԿԳԽ գիտության պետական կոնժիտեհ ֆինանսական աջակցությամբ:

Գիտաժողովի լիազումար նիստը, ՀՊՏՀ ռեկտոր տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանի նախագահությամբ, վարում էր ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը: Լիազումար նիստի մասնակիցներին դիմելով պրոռեկտորը նշեց, որ ՀՊՏՀ գիտաժողովն այս անգամ նվիրված է մեր երկրի տնտեսական զարգացման քաղաքականության արդի հիմնախնդիրներին, որոնք միշտ առկա են, պարզաբն դրանց բնույթը է փոխվում, և որոնց առնչությամբ տնտեսագետները պարտավոր են առաջարկել լուծումները: Այնուհետև պրոռեկտորը ներկայացրեց գիտաժողովի ժամանակացույցը, որն ընդգրկելու էր 4 բաժանմունքների աշխատանքը, կլոր սեղաններ:

Լիազումար նիստն իր ելույթով բացեց ՀՊՏՀ ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանը՝ շեշտելով, որ համալսարանական գիտաժողովների նպատակը մեկ տարում կատարված գիտահետազոտական աշխատանքների արդյունքների համախմբված ներկայացումն է և հետազոտությունների հետագա ուղղությունների նախանշումը:

Գիտաժողովի լիազումար նիստի մասնակիցներին ՀՊՏՀ ռեկտորը ներկայացրեց «Դամալսարանական գիտության և երկրի տնտեսական զարգացման քաղաքականության առնչությունները» թեմայով գեկուցումը: Գիտաժողովի երկրորդ բանախոսն էր ՀՀ ԿԳԽ գիտության պետական կոնժիտեհ նախագահ, ֆիզմաթ գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սամվել Հարությունյանը՝ «ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման միտումները և խնդիրները» թեմայով գեկուցմանը: ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր Գագիկ Վարդանյանի գեկուցման թեման էր «Գիտելիքի կառավարումը և տնտեսական զարգացումը»:

Գիտաժողովի աշխատանքներն ընթացան «Գործարար միջավայր և ներդրումային քաղաքականություն», «Ֆինանսական շուկաներ և հարկային քաղաքականություն», «ՀՀ տնտեսական զարգացումը և տնտեսական անվտանգությունը», խնդիրներ և հեռանկարներ», «Միջազգային տնտեսական համագործակցություն» խորագրերով:

Գիտաժողովի մասին ընդարձակ հրապարակումը՝ «Տնտեսագետի» հաջորդ համարում:

ՆՐԱՆՑ ՄԻՎԱՐՈՒՄ Է ՕՐԵՅՈՐ ՀԱՐԱԳԱՏ ԴԱՐՁՈՂ ՀԱՍՑԼԱՎՐԱՆԸ

Ուսանողական տարիները խտացնում են մեր կյանքի լավագույն ու անմոռաց ակնթարթները՝ պարզելով երանելի ու գեղեցիկ հիշողությունները: Առավել հիշարժան են հատկապես առաջին կուրսի առաջին օրերի իրադարձությունները, որոնք ազդարարել են մեր մուտքը դեպի ուսանողական կյանք:

Նրանք, ովքեր ունեցել են առաջին կուրսեցու միամտական, պարզ և «մանկամտական» զգացումներ, ովքեր ապրել են անկրկնելի այդ պահերը, կհասկանան մեր հերոսների հետաքրքիր պատմությունները՝ կապված համելի ապրումների հետ. ապրումներ, որոնք արդեն մեր նորեկների համար էլ են դարձել լավ հիշողություններ: Կամաձայներ՝ «1-ին կուրսեցու» ջինչ հայացքը, որից հորորում է յուրատեսակ անմեղություն, շփոթվածություն ու աչքերի գեղեցիկ, ամորթած արտահայտությունը անփոխարինելի են և յուրաքանչյուրին մեջ հաճելիորեն առաջացնում են լուսավոր ու մաքրու գուգորդումներ:

«Տնտեսագետը» հենց այս ապրումների, գեղեցիկ զգացողությունների մասին է գրուցել համալսարանի նորեկ ուսանողների հետ, որոնցից շատերը ամեղդացել և փորձել են մարմնավորել ուսանողական առաջին օրերի իրենց «կերպարը», ոմանք էլ պարզապես պատմել են իրենց տպավորությունները:

«Սեպտեմբերի 2-ին (այս ուսումնական տարվա առաջին օրը.- հետ.), երբ առաջին անգամ ոտք դրեցի ՀՊՏՀ, ասացին, որ դասն արդեն սկսվել է: Հարցուիրոք անելով գտն լսարանը և մտա դասի՝ ուշացած: Դասախոսն արդեն ինչ-որ թեմայի շորջ դասախոսություն էր կարդում: Ինձ թվաց՝ սխալ լսարան են մտել, որովհետև չէի պատկերացնում, որ սեպտեմբերի 2-ին միանգամից կակսենք դասախոսություն գրել. ոչ տեսոր էի վերցրել, ոչ էլ՝ գրիչ: Յետո տեղեկացա, որ հենց իմ կուրս էլ մտել եմ: Դասախոսը, ինձ նայելով, ասաց. «Ուսկանյան.... ներս անցեք, նստեք»: Ես մտածեցի, թե նա ինձ է դիմում ազգանունով և ասացի. «Ոչ, Սարգսյան»... Սի փոքր անց, բոլորի հայացքներից հասկացա՞ այնքան շփոթված էի, որ ճիշտ չէի ընթռնել՝ դասախոսը ներկայացավ, նոր միայն ինձ լսարան իրավիրեց»:

Սարգսյան Տիգրան
Ֆինանսական ֆակուլտետ

«Տնտեսագետի» հետ գրուցում Տիգրանը ժապավով ասաց նաև, որ մինչ օրս չունի սեպտեմբերի 2-ի առաջին դասի «լեկցիան»: Նա նշեց նաև, որ իրեն շատ է դուր եկել մեր բուհի «լեկուտիկ» բակը:

«Առաջին կուրսեցիներին բազմության միջից կարելի է տարրերել. աղջկներից շատերը չեն կարողանում քայլել բարձրակրունկների վրա, իսկ տղաները չեն դիմանում 80 րոպեանոց դասին՝ դպրոցական կարճատև դասաժամից հետո: Առաջին իսկ օրը մեզ միանգամից դիմավորեց 80 րոպեանոց դասախոսությունը ֆիզիկամեխանիկական գործների մասին, ինչն ապացուցեց, որ լավ համալսարանի ընտրության հարցում չենք միավորել:

Դամավարանում ինձ գրավեց հատկապես մեր նոր, կանաչ բուժքետը և ծաղկազարդ այգին: Ինձ ուրախացրեց նաև ուսխորհրդի հետ հանդիպումը, որը մեզ՝ առաջին կուրսեցիներիս, խոստացավ ուսանողական հիշարժան տարիներ: Ինչպես ես եմ նկատել՝ արդեն հարազատ դարձած համալսարանս գտնվում է բուռն ծաղկնան մեջ»:

Սոնա Ղազարյան

Սարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ

«Տնտեսագետի» հետ գրուցում «բացահայտեցինը», որ մեր նորեկ ուսանող Սոնան նաև լավ ծայնային տվյալներ ունի (այդ մասին մեջ ասաց նոր ընկերուիկն, քանի որ Սոնան համեստորեն ժապում էր, երբ մենք հարցուեցինք, թե ինչ նախասիրություններ և ունակություններ ունի):

«ՀՊՏՀ-ում առաջին հայացքից ինձ դուր են եկել հատկապես բակը, կանաչ բուժքետը, բուհի արտաքին ձևավորումը: Իսկ դասախոսները շատ ջերմ ու անմիջական են:

Ծանոթանալու նպատակով կուրսեցիներով սրճարան ենք գնացել և հարցուիրողի միջոցով քիչ թե շատ այսօր ճանաչում ենք միմյանց: Ինձ հետաքրքրեցին ֆիզիկաստիարակության, Աի և ՔՊ ամբիոնում գործող խմբակները, հատկապես ութմիկայինը, որտեղ գրանցվել եմ»:

Լիլիթ Բալասանյան

Սարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ

«Տնտեսագետը» բացահայտեց, որ Լիլիթը նաև նկարում է:

«Ուսանողական առաջին օրը շատ սպասված էր ինձ համար, հաճալսարանում արդեն ունեի շատ ժամոր ընկերներ, ովքեր նոյնպես այս տարի են ընդունվել: Սեպտեմբերի 2-ին, երբ նստեցի առաջին դասին, փոքր-ինչ ուշացել էի, դասախոսն ինչ-որ անհասկանալի բամեր էր թելադրում, բոլորը գրում էին, բայց ես տեսոր չունեի: Ստիպված նստեցի և փորձեցի լսել, թեև էլի չհասկացա՞ ինձ առարկայից էր դասը, մտածում էի՝ ամոք է հարցնելը: Միայն դասի վերջին 10 րոպեին ինացա, որ «Քաղպաշտպանություն» առարկայի դասն էր»:

**Գեղամ Մադարյան
Ֆինանսական ֆակուլտետ**

**Գեղամն ասաց, որ ուսանողական կյանքի առաջին օրվա «շփորված ուսանողի» կերպարն
իր համար զավեշտալի, նոյնիսկ՝ հածելի հիշողություն է դարձել:**

«Մենք կուրսեցիներով միմյանց հետ ծանոթացել էինք նախքան նոր ուսումնական տարին. ամռանը՝ ֆեյսրուրի միջոցով (մեր կուրսեցիների համար խումբ էինք ստեղծել): Առաջին օրը, երբ մատնանշում էին՝ բարձրահարկում գտնվող լսարան, մենք չէինք կողմնորոշվում, մի քանի որ անց արդեն ինացանք «քարձրահարկի» տեղն էլ, գլխավոր մասնաշենքին էլ: Այս կարծ ժամանակահատվածում արդեն բուհն ինձ հարազատ է դարձել: Սիրում եմ քայլել հատկապես ՀՊՏՀ գեղեցիկ բակով և վայելել այս: Ուսումնական տարվա սկզբին ինձ շատ օգնեց մեր բուհի պաշտոնական կայքը (asue.am), որի միջոցով տեղեկանում եմ դասացուցակին, ուսումնական գործընթացի և այլ անհրաժեշտ իրողությունների մասին տեղեկություններ եմ կարդում, ինչպես նաև օգտվում եմ էլեկտրոնային գրադարանից»:

Մանանա Դավթյան

Հաշվապահական հաշվառման և առողջական ֆակուլտետ

**«Տնտեսագետի» հետ գրույցում պարզեցինք, որ Մանանան ունի ստեղծագործական
հմտություններ, թղթակցել է ծննդավայրի (Մարգարտահովիտ) մի քանի թերերի:**

«Իմ նոր սկիզբ առաջ ուսանողական կյանքից հետաքրքիր էր հատկապես սեպտեմբերի 21-ը, երբ մասնակցեցինք ուսանողական խորհրդի կազմակերպած արշավին: Դա նախ հիանալի առիթ էր՝ ծանոթանալու բուհի մյուս ֆակուլտետների ուսանողների, հատկապես 1-ին կուրսեցիների հետ: Մի հետաքրքիր դեպք եղավ այդ օրը. արշավի սկզբում, երբ ծանոթացանք և սասացինք, որ ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետից ենք, բոլորը մեզ մի տեսակ «իմեր» նայեցին... Դե հասկանալի է, այն առումնվ, որ մեր ֆակուլտետը առանձնացած է բուհի մյուս ֆակուլտետներից՝ աշխարհագրական դիրքով, և ուսանողները, ուզած-չուզած, որոշ չափով «կտրված» են մնացածներից: Բայց երբ ամբողջ ծանապարհին մեր կուրսը, հատկապես տղաները, աշխատույժ երգեցին, կատակեցին, պարեցին, և մեր ավտորուսը վերածվեց իսկական «ուրախ ավտորուսի», բոլորն ասացին, որ մենք ամենալավ կուրսն ենք և իրենք էլ են ուզում միանալ մեզ: Իսկ ուշ երեկոյան, երբ արդեն տուն էինք գնում, հրաժեշտ տալիս միմյանց, մի հաճելի թախիծ իջակ բոլորին վրա, շատերն ասացին, որ ափսոսում են, որ իրենք էլ մեր ֆակուլտետից չեն»:

Սիա այսպես մենք կարողացանք միանգամից համակրանք ստեղծել մեր ֆակուլտետի, կուրսի նկատմամբ, մտերմանալ տարբեր ֆակուլտետների ուսանողների հետ: ՀՊՏՀ կենտրոնական մասնաշենքում ինձ շատ դուր եկավ բակը. գիտեմ, որ այն աշխատույժ ուսանողական միջավայր է: Ես և համակուրսեցիներս սկզբում ցանկանում էինք, որ մեր ֆակուլտետն էլ միանա մյուսներին, սակայն այժմ հասկանում ենք, որ մեծաթիվ ուսանողություն ունի մեր համալսարանը, և լսարանային խնդիր կառաջանա: Ուզում եմ՝ ակտիվ շփում լինի բոլոր ֆակուլտետների միջև»:

Աննա Մանասարյան

Ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետ

**«Տնտեսագետը» Աննայի հետ գրույցի ընթացքում նկատեց նրա մտքի ծկունությունն ու այն,
որ ՀՊՏՀ նորեկ ուսանողը կյանքի երևույթներին նայում է պայծառ ու բարի աչքերով՝ ամեն
ինչի մեջ որոնելով գեղեցիկը:**

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՊՏՀ տարբեր ֆակուլտետների ուսանողները քիչ առիթներ են ունենում միմյանց հետ շփվելու և հատկապես Աննայի այն ցանկությունը, որ ուզում է շփվել բոլոր ՀՊՏՀ-ականների հետ, փորձեցինք ստեղծել մի փոքրիկ առիթ՝ համախմբելով մեր նորեկ ուսանողներին: Նրանք սովորում են տարբեր ֆակուլտետներում, մինչյանց չեն ճանաչում կամ առիթ էլ չեն ունենա հանդիպելու, սակայն նրանք ունեն մեկ ընդհանրություն՝ բոլորն էլ ՀՊՏՀ-ական են, բոլորն էլ արժանանալու են տնտեսագետի պատվավոր կոչմանը..... իսկ նրանց փորձեց համախմբել ձեր սիրելի «Տնտեսագետը»:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Հարցազրույց ՀՊՏՀ ուսումնամեթոդական
աշխատանքների գծով պրոռեկտոր
Պարույր Քալանթարյանի հետ

ԴԵՊԻ ՄԻԶԱՋԱՅՆՈՐԵՆ ՀԱՍԱՂՐԵԼԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

**-Պարույր Քալանթարյան, նոր ուսումնական
տարին արդեն եռուն շրջանում է, սակայն մինչ
ուսումնական խնդիրներին անդրադարձնալը,
ցանկալի է՝ ներկայացնեք համալսարանի
համարումը: Ինչպիսի՞ն է պատկերն այս
տարի:**

2013-2014 ուսումնական տարում Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի բակալավրիատ է ընդունվել 978 դիմորդ, որից 68-ը՝ անվճար (այդ թվում՝ 8-ը՝ արտոնություններով), 910-ը՝ վճարովի ուսուցման համակարգերում: Առկա անվճար ուսուցմամբ մագիստրատուրա է ընդունվել ՀՊՏՀ բակալավրիատի 161 շրջանավարտ, որոնցից 28-ը՝ տարկետման իրավունքով, առկա վճարովի մագիստրատուրա է ընդունվել 449, հեռակա մագիստրատուրա՝ 384, հեռակա բակալավրիատ՝ 361 դիմորդ:

**-Ուսումնական տարեսկզբից մեր համալսարա-
նում ներդրվել են ուսումնական գործընթացի
կազմակերպման բարեփոխված մոտեցումներ,
մասնակորապես՝ բակալավրիատի առկա
ուսուցման համակարգում փոփոխություններ
են կատարվել գիտելիքների գնահատման
բազմագործոնային կարգում: Ի՞նչ հիմնական
խնդիրներ կլուծվեն դրանով:**

Գնահատման համակարգը դեռևս խորհրդային տարիներից միշտ կողմնորոշված է եղել ոեակի չսովորող ուսանողը, այս փոփոխությունները թույլ են տալիս, որ պաշտպանված լինեն լավ սովորող ուսանողի շահերը և նրանց գիտելիքն ըստ արժանավորյան գնահատվի: Ըստ այս համակարգի՝ որոշակի առարկայի գծով ուսանողի ամփոփ գնահատականը ձևավորվում է կիսամյակի ընթացքում, գնահատման մի քանի գործոնների և նրանց կշիռների հիման վրա՝ հաշվի առնելով հաճախումները և ընթացիկ ակտիվությունը, անհատական աշխատանքը և գիտելիքի ստուգման փուլերը: Գիտելիքների ստուգումներն անցկացվում են թեստային-համակարգչային, թեստային-լսարանային և բանավոր եղանակներով: Ստուգարքային բոլոր առարկաները դարձել են բանավոր: Կատարված փոփոխությունները, որոնք այս կիսամյակից արդեն գործողության մեջ կդրվեն, հնարավորություն են տալիս, որ գնահատականի դրական շեմը ուսանողները հիմնականուն ապահովեն ակտիվության հաշվին: Ակտիվության կշիռը բարձրացել է, և ուսանողը

հնարավորություն ունի պարտաճանաչ կերպով դասի հաճախելով և պատասխանելով իր դրական գնահատականը ստանալ: Այս փոփոխությունը նաև նպաստում է դասախոսների բեռնվածության նվազեցմանը, այն իմաստով, որ քննաշրջանում ստուգարձներ չեն անցկացվում. այս կիսամյակում դրանք կազմակերպվելու են միայն դեկտեմբերի վերջին շաբաթվա ընթացքում: Մեկ կարևոր հանգամանք ևս. շրջանավարտների ամփոփիչ ատեսավորման քննությունների հարցաշարերի կմախքը կազմող առարկաները դարձել են բանավոր: Սա փորձնական կիրառություն է ստացել նախորդ կիսամյակի ավարտին՝ մի քանի ամքիններում, արդյունքները գոհացուցիչ են, և որոշել ենք ներմուծել մնացյալ ամքիններում նույնպես: Սրանով ուսանողը ուսումնառության շրջանում արդեն բանավոր քննակարգում կնախապատրաստվի իր մասնագիտական գիտելիքների հրապարակային պաշտպանությանը:

**-Ենթադրվում է, որ գիտելիքների գնահատման
կարգը կփոփոխվի նաև մագիստրատուրայում
և հեռակա կրթածուում:**

Մագիստրատուրայի և հեռակա բակալավրիատի համար կգործի նախորդ տարվա կարգը: Խսկ հետագայում ընդհանրապես և՝ կրթական ծրագրերն ու ուսումնական պլաններն են փոփոխվելու, և հնարավոր է՝ քննությունների ձևերը տարբերակվեն՝ ելելով առարկաների առանձնահատկություններից: Ոչ թե ստանդարտ քննություն, ստուգարք, այլ գիտելիքի ստուգման տարբեր ձևեր կկիրառվեն: Փոփոխություններ կլինեն, բայց ոչ շատ արագ, որովհետև դասախոսների համապատասխան վերապատրաստում է պահանջվում:

**-Համալսարանում կրթության որակի
ապահովումը նոր մոտեցումներ է քելադրում, և
որբանով տեղյակ ենք, այս առումով բավական
ընդգրկում են բուհի գործունեության
ուղղությունները: Ի՞նչ է արվել և ի՞նչ է
նախանշվում:**

Բոլոնյան կրթահամակարգի համատեքստում Հայաստանում քայլեր են արվում որակի ապահովման միջազգայնորեն համադրելի համակարգի ստեղծման և կայացման ուղղությամբ: Մասնավորապես՝ բուհերում ստեղծվում են որակի գնահատման խմբեր, որոնք հականացնում են

ինքնավերլուծություններ: Մեր համալսարանում արդեն իրականացվել է փորձնական ինքնավերլուծություն և ներկայացվել է հավատարմագրման հայտը: Որակի ապահովման ազգային կենտրոնի հետ կնքել ենք պայմանագիր, հաստատվել է աշխատանքների ժամանակացույց: Ընդհանուրապես հավատարմագրումը մշտական գործընթաց է, քանի որ որակը ամենօրյա աշխատանք է պահանջում: Ինքնավերլուծության արդյունքում բացահայտված թերությունները վերացնելու ուղղությամբ բազմաթիվ կարգեր և ընթացակարգեր պետք է ունենանք ներսում, այսինքն՝ կրթության գործընթացում ամեն ինչ պետք է լինի կանոնակարգված: Ինքնավերլուծություն է կատարվում նաև մեր համալսարանի Գյումրու և Եղեգնաձորի մասնագյուղերում: Որակի բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը աշխատանքային թիմով մասնագյուղեր է այցելել, խորհուրդներ է տվել, գրուցել, պարզաբանել, թե ամեն մի չափանիշին համապատասխան ինչ փաստաթեր են հարկավոր: Հավատարմագրումը կլինի 2014 թվականին:

Կրթական համակարգում պետք է թերությունները վեր հանվեն, ո՞չ թերագնահատվեն, ո՞չ էլ ուրացվեն, որպեսզի մեղմվեն և վերացվեն: Եվ մշտական ինքնավերլուծության նպատակն է, որ ուշադրության կենտրոնում պահպեն բոլոր ընթացակարգերը, կրթական ծրագրերը, այսինքն այն, թե ինչպես է իրականացվում բուհի առաքելությունը:

Մեր համալսարանում փորձնական ինքնավերլուծությանը մասնակցել է 70-80 աշխատակից, իսկ ինքնավերլուծության համար խումբը ներացվել է, մնացել են նրանք, ում աշխատանքն արդյունք է տալիս: Ինքնավերլուծությունն արդեն պատրաստ է և ուղարկվել է ՀՀ ԿԳՆ «Կրթական ծրագրերի կենտրոն» ԾԻԳ:

- Պարոն Քաղաքացիական ուսումնական տարեսկզբին, ի՞նչ կմաղթեք մեր ուսանողներին:

-Տեմպուսի շրջանակներում ուսումնական և մեթոդական խնդիրներին անմիջականորեն առնչվում է ՄԱՀԱՏՄԱ ծրագիրը, որի համակարգողը ԽԱԲՐՎ-յանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանն է: Նպատակն է մշակել կրթության կառավարման ժամանակակից կրթական ծրագիր՝ իմանական կառավարման սկզբունքների վրա: Այն արդեն կազմված է և հետագայում կդառնաբոլոր մասնագիտությունների համար ուղենիշ, որը կարտացոյի, թե ինչպես մշակել կրթական ծրագրեր մասնագիտության կամ մասնագիտացման համար: Շրագրի շրջանակներում համալսարանում նորոգվել է լսարան, մագիստրանտները ընդունված են, ստացել ենք 15 համակարգիչ:

Ըստ նախարարի հրամանի՝ այն բուհերը, որոնք այս ծրագրի մասնակից են, պետք է կրթության կառավարման ամբիոն բացեն: Շահառու բուհերի թվում միայն մեր համալսարանն է, որ կրթության կառավարման ամբիոն է ունեցել, որը ստեղծվել է 2005-ին, գործում է 2008-ից և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մշտադիտարկման արդյունքներով՝ լավագույն ամբիոն է ճանաչվել, իսկ ամբիոնի մշակած կրթական ծրագիրն արժանացել է բարձր գնահատականի:

- Պարոն Քաղաքացիական ուսումնական տարեսկզբին, ի՞նչ կմաղթեք մեր ուսանողներին:

- Նախնառաջ՝ նպատակասլաց ու արդյունավետ ուսումնառություն, հավատ սեփական ուժերի նկատմամբ: Մեր համալսարանի ղեկավարությունն անում է հնարավիրն ու անհնարինը՝ ուսանողների համար ստեղծելու ուսումնառության այնպիսի համակարգ, որ նրանց գլխավոր խնդիրը լինի ուսման մեջ առաջադիմնելլը: Բուհում բոլոր բարեփոխումներն ու ծրագրերն իրականացվում են համուն վաղվա խորագետ ու բազմակողմանի մասնագետի պատրաստման:

Զրուցեց ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ

Առկա ուսուցման բակալավրիատում գիտելիքների գնահատման բազմագործոնային կարգում կատարված փոխությունները (ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի հուլիսի 10-ի որոշման համաձայն)

Ուսանողի գիտելիքների գնահատման բազմագործոնային մոտեցումը կրեղիտային համակարգում խիստ կարևորվում է: Ըստ այս համակարգի՝ որոշակի առարկայի գծով ուսանողի ամփոփ գնահատականը ծևավորվում է կիսամյակի ընթացքում, գնահատման մի քանի գործոնների և դրանց կշիռների հիման վրա՝ հաշվի առնելով հաճախումները և ընթացիկ ակտիվությունը, անհատական աշխատանքը և գիտելիքների ստուգման 1-ին ու 2-րդ միջանկյալ փուլերը: Ուսանողների գնահատումն իրականացվում է 100 միավորային համակարգով:

	ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ (տարբերակված գնահատումով (քննությամբ ավարտվող) անհատական աշխատանքով մոդուլների համար)	ԿՇԻՌՆԵՐ
1.	Հաճախումներ և ընթացիկ ակտիվություն	20
2.	Ուսանողի անհատական աշխատանք	12
3.	Միջանկյալ ստուգում 1-ին	34
4.	Միջանկյալ ստուգում 2-րդ	34

	ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ (տարբերակված գնահատումով (քննությամբ ավարտվող) անհատական աշխատանքներ չպարունակող մոդուլների համար)	ԿՇԻՌՆԵՐ
1.	Հաճախումներ և ընթացիկ ակտիվություն	32
2.	Միջանկյալ ստուգում 1-ին	34
3.	Միջանկյալ ստուգում 2-րդ	34

	ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ (ստուգարքով ավարտվող մոդուլների համար)	ԿՇԻՌՆԵՐ
1.	Հաճախումներ և ընթացիկ ակտիվություն	60
2.	Ամփոփիչ ստուգում	40

Բազմագործունային գնահատման կշիռները, անհրաժեշտության դեպքում, ռեկտորատի կողմից ենթակա են վերանայման:

Հաճախումների ցուցանիշը ընթացիկ ակտիվության գործոնի գնահատականի վրա անդրադառնում է հետևյալ կերպ:

Հաճախումների ցուցանիշը (%)	Ընթացիկ ակտիվության առավելագույն գնահատականը		
	որպես մաս ընդիանուր հաշվարկային գնահատականի (տարբերակված գնահատումով (քննությամբ ավարտվող) անհատական աշխատանքով մոդուլների համար)	որպես մաս ընդիանուր հաշվարկային գնահատականի (տարբերակված գնահատումով (քննությամբ ավարտվող) անհատական աշխատանքներ չպարունակող մոդուլների համար)	որպես մաս ընդիանուր հաշվարկային գնահատականի (ստուգարքով ավարտվող մոդուլների համար)
90,1 - 100	20	32	60
80,1 - 90,0	18	28	54
70,1 - 80,0	15	23	46
60,1 - 70,0	12	18	36
50,1 - 60,0	8	12	24
40,0 - 50,0	4	6	12
Մինչև 40,0	0	0	0

Ուսանողների հաճախումները չհաշվառելու դեպքում դասախոսը ենթարկվում է կարգապահական տույժի:

Գիտելիքների ստուգումներն իրականացվում են թեստային-համակարգչային, թեստային-լսարանային, բանավոր եղանակներով:

Բանավոր քննություններն անցկացվում են համձնաժողովներով՝ ամփոփիչ ատեստավորման քննությունների նման: Բանավոր քննության գնահատականի բողոքարկումը կատարվում է լսարանում՝ գնահատականը հայտնելուց անմիջապես հետո:

Հաճախամասարանական դասընթացներից գիտելիքների ստուգումը (գնահատումը) կազմակերպվում է թեստային (համակարգչային կամ լսարանային) եղանակով (ռեկտորատի որոշմամբ դրանք կարող են կազմակերպել կամ համակարգչային, կամ լսարանային եղանակներով):

Մասնագիտացման (5 կրեդիտանոց) դասընթացներից գիտելիքների ստուգման եղանակներն առաջարկում են ամբողնը, որոշում է ռեկտորատը:

Քննաշրջանում վերահանձնում է կազմակերպվում այն դեպքում, եթե վերջնական հաշվարկային գնահատականի թվային արժեքը փոքր է 40-ից: Ամբողջ քննաշրջանի ընթացքում ուսանողը պահպանում է անհատական աշխատանքի ու հաճախումների և ընթացիկ ակտիվության գնահատականները: Քննաշրջանի ընթացքում անցողիկ գնահատականը 40-ն է: Դիպլոմի հավելված է փոխանցվում վերահանձնումից հետո ձևավորված վերջնական գնահատականը:

«ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ» մարզաառողջարանում այս տարի իրենց ամառային հանգիստը վայելեցին ավելի քան 500 ՀՊՏՀ՝ ականենք՝ ուսանողներ, դասախոսներ, աշխատակիցներ: Վերջին՝ 4-րդ հերթափոխով, օգոստոսի 13-25-ը, մարզաառողջարանում հանգստացան հիմնականում ուսանողները՝ ուսխորհրդի գլխավորությամբ: ՀՊՏՀ ղեկավարությունն այս տարի ևս հաճելի անակնական էր մատուցել ուսանողներին՝ ուսանողական խորհրդին 4-րդ հերթափոխի համար հատկացնելով 50 անվճար ուղեգիր:

ՀԻՇՈՒ-ԵԲ՝ ԴԻԼԻԶԱՆՌՈՒ....

Երբ երազանքներդ և ցանկություններդ միախառնվում են, սկսում ես մարմին տալ դրանց, ուրվագծել թեզ համար ու ձևակերպել: Դա էլ կոչվում է նպատակ, որին հասնելու համար չես խնայում ջանքերդ: Տնտեսագիտական համալսարանի ուսանող դաշնալը, ակտիվ ուսանողական կյանքով ապրելը ին նպատակն էր, որի մասին երազել եմ գիտակցական կյանքին տևական մի ժամանակահատվածում:

Ուսանող դաշնալու հենց առաջին օրերից տեղեկացած ուսանողական խորհրդի մասին, և ընկերներով սկսեցինք դասերից հետո ներգրավվել խորհրդի աշխատանքներում, ծանոթացանք նրա գործունեությանը, նոր ընկերներ ծեռագիր սկսեցինք շփվել բարձր կուրսերի ուսանողների հետ: Եվ... Հետաքրքիր քան էր տեղի ունենում... Հենց երկու կամ ավելի բարձր կուրսեցիներ հանդիպում էին, սկսում էին զվարճակի պատմություններ պատմել, ծիծաղում, հիշում, ուրախանում էին: Որպես կանոն պատմությունները սկսվում էին՝ «Դիշո՞ւմ եք՝ Դիլիջանում...», «Ուրեմն մի անգամ Դիլիջանում...», «Դիլիջանում էր, որ....» և այսպես շարունակ: Մենք էլ հետաքրքրված հարցեր էինք տալիս, ակնկալում նոր պատմություն ունկնդրել: Ինչքան հետաքրքիր պետք է անցներ դիլիջանյան ամառը, որ տպավորությունների անսպառ պաշարը պատմվեր ու վերջ չունենար:

Ի՞նչ ուրախություն էր, երբ տեղեկացանք, որ հնարավորություն ենք ունենալու ուսումնական տարվա ավարտից հետո հանգստանալ Դիլիջանում:

Վերջաաաա-պես: Ուսանողները հավաքվել էինք տնտեսագիտական համալսարանի բակում՝ Դիլիջան մեկնելու... Նրանցից մեկն էլ ես էի... ճանապարհ ընկանք ուրախ մտքերով ու սպասումներով ...

«ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» մարզաառողջարանային ճամբար»: այս գրությամբ ցուցանակը դիմավորեց մեզ, և դա արդեն տրամադրող էր.... ապա մաքուր օդ, ժպտացող, արդեն ծանոթ ու հարազատ մարդիկ, հաճելի երաժշտություն...

Չատ արագ և կազմակերպված տեղավորվեցինք տնակներում, սրտի թրիթով սպասում էինք, թե երբ ենք քննարկելու մեր հանգստի կազմակերպման մանրամասները: Յուրաքանչյուրն ուներ իր պատկերացումները, առաջարկությունները:

Այդ պատկերացումները շատ արագորեն վերածվեցին զվարճակի ու իմտելեկտուալ խաղերի, մարզական միջոցառումների, կիրարի նվազակցությամբ և ասմունքի ուղեկցությամբ երեկոների: Անցկացվեցին բազմաթիվ ու բազմարնույթ սպորտային մրցումներ, շախմատի, թեմիսի, ֆուտբոլի առաջնություններ: Իսկ ամենադրամատիկն ու հետաքրքիրը վոլեյբոլի առաջնությունն էր, որն անցկացվում էր գեղատեսիլ բնության մեջ՝ մարզական կրթերի, երկրպագուների սատարման աղաղակների, բարձր կոչերի ու վանկարկումների ներքո:

Ուրախության ու աշխույժ, միաժամանակ խաղաղ ու ներդաշնակ օրերի մի շղթա նվիրեց մեզ Դիլիջանը, այնքան անկրկնելի, որ հաշվում էինք ժամերը, որ չվերջանար օրը:

Ուզում էինք օրվա մեջ որքան հնարավոր է շատ բան հասցնել: Դե, իսկ ո՞վ կարող է կասկածել «ժողովականների մտքի թթիչքի ու երևակայության վրա: Երկար ու լուրջ նախապատրաստական աշխատանքներից հետո անգամ խաղ-հարսանիք կազմակերպեցինք: Յարսն ու փեսան ուսանողներից էին, հարսանիքն էլ անցկացվեց հայկական բոլոր սովորույթները և ավանդույթները պահպանելով: Ցնծում էին բոլորը....

Իսկ հետաքրքիր ու ժամանցային միջոցառումները շարունակվում էին... ճանաչողական արշավներ դեպի Հաղարծին, Զովհանուակ վանք, Մարոսսավանք և այլ ուղղություններով:

Այժմ էլ մենք՝ 2-րդ կուրսեցիներս, նաև մեզանից ավագները, ճամբարական կենսուրայիս ամառվանից հետո, հանդիպելով միմյանց, սկսում ենք մեր պատմությունները՝ «Դիշո՞ւմ եք՝ Դիլիջանում....»....

ԱՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ
ՀՊՏՀ կառավարման ֆակուլտետի ուսանող

Տնտեսագիտության տեսության ամրիոնի դոցենտ Սամվել Գրիգորյանը շարունակում է իր հեղինակային «Տնտեսական խծանկար» խորագիրը՝ հետևելով հայաստանյան և միջազգային տնտեսական նորություններին և ներկայացնելով հետաքրքրականը, կարևորը, ուսանելին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԱՆԿԱՐ

ԻՆՉՊԵ՞Ս ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԶԳՈՒՄ «ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ»

Աղքատությունը սոցիալական երևոյթ է, որը բնորոշ է բոլոր, անգամ ամենահարուստ երկրներին: Աղքատությունը հարաբերական հասկացություն է և յուրաքանչյուր երկրում այն ունի իր յուրահատուկ դրսնորումներն ու գնահատման չափանիշները: Առավել ևս, որ յուրաքանչյուր մարդ իրեն աղքատ է համարում յուրովի՝ իր չափանիշներով ու գնահատումներով: Այսպես օրինակ, ոմանք իրենց աղքատ են համարում, որ չեն կարող իրենց ստացած եկամտով հին մոդելի «Մերսերես» ավտոմեքենան փոխարինել ավելի նորով, ոմանք էլ իրենց աղքատ են համարում, որովհետև հին «Պենտիում» համակարգիչը չեն կարողանում նորով փոխարինել: Այս համատեքստում հետաքրքիր է ինանալ, թե ինչպիսի սին են աղքատության չափանիշները ԱՄՆ-ում և ինչպես են իրենց զգում «ամերիկյան աղքատ-

ները»:

ԱՄՆ-ի բնակչության մարդահամարի բյուրոյի գնահատմանը՝ 2012 թ. բնակչության 15%-ը կամ 46,5 մլն մարդ ապրում է աղքատության մեջ: ԱՄՆ-ում աղքատ են համարվում այն ընտանիքները (4 հոգուց կազմված), որոնց տարեկան եկամուտը փոքր է 23, 283 հազար դոլարից: Այն ամսական մեկ շնչի հաշվով 485 դոլար է կազմում կամ օրական 16 դոլար: 2012 թվականին որոշակիորեն ուժեղացել է նաև եկամուտների անհավասարությունը, հարուստների և աղքատների եկամուտների միջև ճեղքվածքը: Ամերիկացիների 1%-ը ստացել է հասարակության ամբողջ եկամուտների 19,3%-ն այն դեպքում, երբ 1973 թ. ցուցանիշը 7,7% է կազմել: Առավել ապահովված ընտանիքների 10%-ին բաժին է ընկնում ազգային եկամտի գրեթե 50 %-ը:

ԱՐԴՅՈՔ ԳԻՏԵ՞Ք, ՈՐ ԸՆՏ ՀՀ ԱՎԾ-Ի ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ...

Աղամանդների արտահանումը Հայաստանից 2012 թ. կազմել է 135,9 հազ. կարատ, որի մաքսային արժեքը 79 մլն դոլար է:

Արտահանվել է 2329,8 կգ ոսկի, որի մաքսային արժեքը կազմել է 77,5 մլն դոլար:

Արտահանվել է թվով 3368 համակարգիչ և համակարգչային բլոկ, որոնց մաքսային արժեքը գնահատվել է 9,3 մլն դոլար (2012 թ. արտադրվել է 1832 համակարգիչ, այնպես, որ արտահանման նշված քանակը մի մասով վերաարտահանման (ռեեքսպորտի) շնորհիվ է ապահովվել):

Արտահանվել է 26 247 տոննա փայլաթեղ, որի մաքսային արժեքը կազմել է 81 մլն դոլար:

Ներմուծվել է 32 հազար ավտոմեքենա, որոնց մաքսային արժեքը գնահատվել է 219 մլն դոլար:

Նավթամթերքի ներմուծումը կազմել է 346 403 տոննա, որի մաքսային արժեքը գնահատվել է 362 մլն դոլար:

ԱԲՐԱՄՈՎԻՉԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՆԱԱՌԱՏԱԶԵՌՆ ՄԵԾԱՐՈՒՄԸ Է

Պոման Աբրամովիչը, որը «Millhouse Capital» ընկերության և «Չելսի» ֆուտբոլային ակումբի սեփականատերն է, ունի 12,8 մլրդ դոլարի կարողություն և, ըստ «Bloomberg» գործակալության հաշվարկների, դրանից 310 մլն դոլարը 2012 թ. հատկացրել է բարեգործական նպատակների: Միայն Չուկոտկայի համար, որի նահանգապետն է Եղել նա, տարեկան հատկացնում է 179 միլիոն դոլար: Համեմատության համար նշենք, որ մեկ այլ ռուսաստանյան մեծահարուստ «Metallinvest»-ի սեփականատեր Ալիշեր Ուսմանովի բարեգործություններն ընդամենը 247 մլն դոլար են կազմել, այն դեպքում, երբ նրա կարողությունը 19,1 մլրդ դոլար է:

ՀԱՄԱՀՅԱՐԻՎԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ըստ Համաշխարհային բանկի (ՀԲ) հաշվարկումների՝ համաշխարհային տնտեսության Համախառն ներքին արդյունքը (ՀՆԱ) գնահատվում է 71, 666 տրիլիոն դոլար, որի գրեթե կեսը բաժին է ընկնում ԱՄՆ-ին, Չինաստանին, ճապոնիային, Գերմանիային, Ֆրանսիային: Այս առաջատար հնգյակի ՀՆԱ-ն բնութագրվում է հետևյալ ցուցանիշներով:

Տեղը	Երկիրը	ՀՆԱ-ի ծավալը 2012 թ. (տրիլիոն դոլարով)	Աճը նախորդ տարվա նկատմամբ (%-ը)
1	ԱՄՆ	15,684	2,2
2	Չինաստան	8,227	7,8
3	ճապոնիա	5,959	1,9
4	Գերմանիա	3,399	0,7
5	Ֆրանսիա	2,612	0,0

Հետաքրքրասերների համար նշենք, որ Ուսուաստանը ՀՆԱ-ի 2,014 տրլն դոլար ծավալով գրադեցնում է 8-րդ հորիզոնականը, իսկ Հայաստանը 9,9 մլրդ դոլար ՀՆԱ-ով գտնվում է 132-րդ տեղում:

Աշխարհի բոլոր երկրները ՀԲ-ի գնահատման չափանիշներով՝ բաժանվում են 4 խմբի՝ ցածր, միջինից ցածր, միջինից բարձր և բարձր եկամտով երկրներ: Ամենաաղքատ երկրների խմբին են դասվում բնակչության մեկ շնչի հաշվով 1035 դոլարից պակաս համախառն ազգային եկամուտ ունեցող երկրները: Երկրորդ խմբում են 1036-ից 4085 դոլար, երրորդում՝ 4086-ից 12 615 դոլար, չորրորդում՝ 12 616 դոլարից բարձր եկամուտ ունեցող երկրների խմբերը:

Առավել հարուստ երկրների առաջին հնգյակում են Մոնակոն, Լիխտենշտեյնը, Բերմուդյան կղզիները, Նորվեգիան և Շվեյցարիան: ԱՄՆ-ը ՀԲ-ի վարկանիշային սանդղակում գրադեցնում է 18-րդ տեղը՝ 50,1 հազար դոլարով, իսկ Ուսուաստանը 12,7 հազար դոլարով՝ 72-րդ տեղը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՏՐԱՆՍՖԵՐՏՆԵՐԸ ՆՊԱՍՏՈՒՄ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱճԻՆ

Ըստ պաշտոնական վիճակագրության՝ արտասահմանից ստացվող մասնավոր տրանսֆերտներն ապահովում են Հայաստանի տնային տնտեսությունների եկամուտների 11%-ը: Մասնավոր դրամական փոխանցումների հարաբերությունը ՀՆԱ-ի ծավալին 20% է կազմում (Տաջիկստանում՝ 47%, Լիբերիայում՝ 31%), և այս ցուցանիշով Հայաստանը համաշխարհային առաջատարների քսանյակում է:

Արժույթի միջազգային իիմնադրամի մասնագետների գնահատումներով՝ արտաքին մասնավոր տրանսֆերտների 10%-ով ավելացումը Հայաստանում ապահովում է ՀՆԱ-ի 0,4 % աճ:

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱԾՈՒ ՆՈԲԵԼՅԱՆ ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐՆԵՐԸ

Ըստ պետական գիտությունների թագավորական ակադեմիան հոկտեմբերի 14-ին հրապարակել է տնտեսագիտության ոլորտում Նորելյան մրցանակի նոր դափնեկիրների անունները. ամերիկացի տնտեսագետներ Յուջին Ֆաման (ԱՄՆ, Չիկագոյի համալսարան), Լարս Պետերս Հանսենը (ԱՄՆ, Չիկագոյի համալսարան) և Ռոբերտ Շիլերը (ԱՄՆ, Յելի համալսարան) այս հեղինակավոր մրցանակը ստացել են «Ակտիվների գների էնպիրիկ վերլուծություն» ուսումնասիրության համար:

ԱՄՆ-Ը ԱՄԵՆԱՆՈՐԱՐԱՐ ԵՐԿԻՐՆ Է ԱՇԽԱՐՁՈՒՄ

ԱՄՆ-ը ներկայում գլխավորում է աշխարհի ամենանորարար երկրների թոփ հիսնյակը: Կարծում ենք՝ հետաքրքիր է իմանալ այն գործոնները, որոնք դրվել են երկրների վարկանշման հիմքում:

1. Գիտահետազոտական և փորձարարական աշխատանքների իրականացման ինտենսիվության հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ին:
2. Աշխատանքի արտադրողականությունը:
3. Բարձր տեխնոլոգիաների կենտրոնացվածությունը:
4. Արդյունաբերության արտադրողականության մակարդակը:
5. Կրթության մակարդակը:
6. 1 մլն նարդուն բաժին ընկնող հետազոտությունների ծավալը:
7. 1 մլն նարդուն բաժին հասնող արտոնագրերի քանակը:

Նորարարության վարկանիշներով առաջատար հնգյակի հաջորդ տեղերը գրադեցնում են Հարավային Կորեան, Գերմանիան, Շվեյցարիան, Ֆինլանդիան: Ուսուաստանը գրադեցնում է 14-րդ տեղը:

ԱՆԿԱԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՆՔ ԵՆք

ՀԱՅՐԱՎԵՐԻ ՀԱՐՑՈՒՄ

Յայստանի Յանրապետությունն արդեն 22 տարի անկախ է: Այսօրվա հայ երիտասարդ հասակալիցն է իր անկախ երկրի, ականատեսն ու մասնակիցը՝ անկախության կերտման, նաև արտահայտիչն է ապագային ուղղված նրա ծգությունների ու հիեալների: Սակայն այսօրվա երիտասարդը չի տեսել իր հայրենիքը՝ ոչ անկախ...

«Տանտեսագետի»՝ «Հայրանային հարցում» խորագիր մասնակիցներն են կառավարման ֆակուլտետի աշխատանքի տնտեսագիտություն մասնագիտության առաջին կորսեցիները։ Նրանց են ուղղվել հետևյալ հարցադրումները։ «Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում եմ...», «Իմ երկրի անկախության ամրապնդման ու կայացման համար պատրաստ եմ...»։

ՄՐԵՐ ՃԱՐԻՆՅԱՆ

Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում են ինձ, իմ ընտանիքը, իմ ընկերներին, որ ազատ ապրում ու շնչում են հայրենիքի օդը: Անկախ Հայաստանը, ցավոք, մեր պատմական հայրենիքի մի մասնիկն է, որով միխթարվում ու հպարտանում ենք:

Պատրիաստ Եմ ապրելու անկախ քաղաքացւ Նման, ով կպայքարի իր Երկրի անկախության անրապնդման համար... Իմ պապերի արյունով ու քրտինքով պահպանված հայրենիքը պետք է բարգավաճի, ծաղկի ու հզորանա... Եվ այդ պայքարը պետք է ծավալենք մենք՝ Երիտասարդներս....

ԱՆԻԿ ՍԱՐԳԱՅԻՆ

Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում եմ այն երկիրը, որն ազատ ու անկախ է իր որոշումներում, դավանանքում, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային համակարգերում:

Ապելու եճ ամեն ինչ հնարավորության սահմաններում, քանի որ դա բխում է մեր բոլորին շահերից. որքան ամուր ու կայուն լինի մեր պետությունը, այնքան ավելի պայծառ ու ապահոված ապագա կունենանք մենք:

ԱՆԱԲՈՐԵԴՅԱՆ

Եթե Երկիրը կոչվում է անկախ, ապա այն ցույց է տալիս իր ես-ը, իր կամքը, իր որոշումը... Կարծում եմ, որ մեր Երկիրը հենց այդ ճանապարհին է: Ես հպարտանում եմ իմ անկախ Երկրով և շնորհակալ եմ մեր հայրենակիցներին, որոնք իրենց կյանքը զոհելով ապահովեցին մեր Երկրի անկախությունը:

Յուրաքանչյուրը պետք է դերակատարություն ունենա
իր երկրի անկախության ամրապնդման ու կայացման հա-
մար: Յուրաքանչյուրը դա պետք է անի ուսման, զարգաց-
ման, հայրենիքի առջև զինվորական պարտքը կատարե-
լու միջոցով:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱՐԱՄՅԱՆ

Ապկախ Հայաստանն այն երկար սպաված երկիրն է, որին շարունակ ձգտել, ու որն արդեն 22 տարի է ձեռք բերել հայ հասարակությունը։ Պատրաստ եմ ունենալ

իմ Անրոդրումը թեկուզ չնշին չափով և անել ամեն ինչ անկախության կայացման համար:

ՖԼՈՐԱ ԿՆՅԱՋՎԱՆ

Հայ ժողովրդն իր կամքով ամրապնդեց այսօրվա անկախության հիմքերը: Մեր երկրի ապագան յուրաքանչյուրիս ծեռքում է: Ես պատրաստ են լինել մեկը նրանցից, ովքեր ցանկանում են նպաստել երկրի զարգացմանը: Եվ դա կանեմ կայացած տնտեսագետի համեստ, բայց աննացողորդ նվիրումով:

ԺԱՆԱԿԱՐԱՎԱՆ

Անկախ Հայաստանն իմ փոքրիկ լեռնային երկիրն է, որը կարողացավ դիմակայել ճակատագրի փորձություններին և ի վերջո դառնալ անկախ: Մեր պարտավորությունն է պահպանել այդ անկախությունը: Նախևառաջ պետք է լավ մարդ լինել, ապա լավ մասնագետ, որպեսզի փոքրիկ ներդրում ունենանք մեր երկիր զարգացման գործում, որ մեր երեխաներն ապրեն ավելի անկախ ու ավելի ազատ Հայաստանում:

ԱՆԻ ԴԱՎԹՅԱՆ

Ին հայրենիքը պետք է անկախ լինի բոլոր բնագավառներում՝ տնտեսական, քաղաքական և ռազմական: Ին անկախ երկրի համար պատրաստ են գործադրել բոլոր ջանքերը, անել հնարավորը և անհնարինը (այս աշխարհում անհնարին ոչինչ չկա), դարնալով լավ մասնագետ, հայրենիքին արժանի զավակ:

ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԱՐ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԱՅլախ Խայաստան ասելով հասկանում եմ, որ անեն մարդ սահմանից այս կողմ անկախ է: Խանուն իմ երկրի անկախության կայացման պատրաստ եմ զոհաբերել անգամ կյանքս:

ՀՈՒՍԻՆԵ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԱԱկախ Հայաստան. այսինքն՝ կախում չունի այլ երկրներից, ունի հզոր բանակ, նրա քաղաքացին ազատ է՝ արտահայտելու իր կարծիքն ու տեսակետը: Պատրաստ են ուժերին ներածին չափով մասնակից լինել երկի տնտեսության զարգացմանը:

ՄԱՐԻՆԵ ԱԲԳԱՐՅԱՆ

Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում եմ մտքի և խոսքի ազատություն, մարդու իրավունքի պաշտպանություն, երկողության ապահովություն: Եվ՝ հոգեախ, և՝ ֆիզիկապես պատրաստ եմ մասնակցել և իմ լուման ներդնել մեր երկրի հղորացման գործում:

ՆԵԼԼԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Անկախ Հայաստանը մի երկիր է, որտեղ կարևորագույն որոշումներն ընդունվում են հօգուտ հայ ժողովով: Որպես անկախ երկրի քաղաքացի՝ պետք է հարգեն իմ երկրի օրենքները և մասնակից դառնամ նրա բարենորոգմանը:

ԼՈՒԻՍԻ ԲԱՐՄԱՅԱՆ

Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում եմ տնտեսապես զարգացած, հզոր երկիր, որի հետագա կայացման համար պատրաստ եմ ծառայել իմ գիտելիքներով ու հմտություններով:

ԱՆՆԱ ԱԲՐՈՅԱՆ

Անկախ Հայաստանն այն երկիրն է, որ կարողացավ դարից դար դիմանալ օտար նվաճողների հարձակումներին և ապահովել իր անկախությունը: Մենք կարող ենք մեր երկրին օգտակար լինել միայն լավ մասնագետ դառնալով:

ԷՄԻԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Անկախը այն Հայաստանն է, որը վարում է ինքնուրույն արտաքին և ներքին քաղաքականություն: Պատրաստ եմ ապագայուն ներդնել իմ տնտեսագիտական կարողությունները՝ գործելով հօգուտ իմ երկրի:

ՄԵՐՎԻԿ ԹՈՎԱՆԱՅՅԱՆ

Անկախ Հայաստանը մի անկախ ազգի պետություն է, որտեղ յուրաքանչյուր քաղաքացի պատասխանատվություն է կրում՝ ամեն կերպ պահպանելու այդ անկախությունը: Երկիր, որտեղ ընտանիքը ազգի բարօրության հիմքն ու հենարանն է: Երկիր, որը գերծ է ամեն տեսակի ներքին և արտաքին բռնություններից: Եվ վերջապես՝ երկիր, որի տերը ես եմ ու բոլորս՝ հայք:

Եմ ունեցած իրավունքներով, պահանջ կյանքով հանդերձ՝ ես ունեմ նաև պարտականություններ, որոնցից գլխավորը իմ երկրի ամրապնդումն ու կայացումն է: Դրա ներքո ես հասկանում եմ զարգացած, խելացի քաղաքացիներ, ինչ արժեքների ամրապնդում և դրանց հիման վրա նորի ստեղծում:

Կյանքը գոհարերելու պատրաստակամությունը ոչ միայն գեղեցիկ է, այլև հուսադրող...

«Տնտեսագետի» խնդրանքով ՀՊԾՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դրցեն Յուրի Յովականյանը (այս կորուսամ դասավանդում է «Մշակութաբանություն և հայ մշակույթի պատմություն» առարկան) մեկնաբանում է հարցման մասնակիցների պատասխանները:

Սերը հայրենիքի հանդեպ մայրական կաթի հետ պետք է ներարկվի: Պատահական չէ, որ Յին Կտակարանում Սովուսին եղեգնություններում գտած փարավոնի դատեր բերանով իրեա մարգարեններն ասում են. «Սա երայեցի տղաներիցն է: Յետոյ նորաքյուն ասաց Փարաւոնի աղջկան. Գնամ քեզ համար երրայցիներից մի ծիծ տուող կնիկ կանչե՞ն, որ տղային ծիծ տայ քեզ համար», որովհետև մարգարենները համոզված էին, որ այն, ինչը կարի հետ է տրվում, հոգու հետ է դրւու գալիս: Յայրենասիրությունը պետք է դաստիարակել և դրան պետք է ուղղված լինեն դպրոցը, բուհը, հասարակական կազմակերպությունները... Սակայն ոչ օտարատյացությամբ, ոչ կուրորեն, այլ առողջ հայրենասիրությամբ, որի դեպքում տեսնում են ոչ միայն մյուս ազգերի դրական և գեղեցիկ հատկանիշները, այլև սեփական ազգի թերությունները, ամաչում այդ թերությունների համար և զգտում հաղթահարել դրանք: Փոքր ազգերը ոչ միայն հայրենասեր, այլև հայրենապաշտ պետք է լինեն: Այդպիս եր ասում իին իմաստուններից մեկը: Իսկ Գարեգին Նժդեհը, մեր մեծ հերոսն ու իմաստասերը, ասում էր. «Թե ինչպիսի Յայրենիք կունենանք մենք վաղը, պայմանավորված է նրանով, թե ինչպիսի երիտասարդություն ունենք մենք այսօր»: Նա զի չէր իր ժամանակների երիտասարդությունից, որովհետև այդ երիտասարդությունը կարող էր լինել ավելի լավը. ավելի հայրենասեր, ավելի նվիրաբերող...

Այսօրվա երիտասարդության մի մասից էլ նա գոհ չէր լինի, հատկապես նրանցից, ովքեր երազում են հայրենիքից փախչել դեպի օտար և բարգաված երկրներ... Սակայն քիչ չեն նաև այն երիտասարդները, որոնցով կարելի է հիանալ, որոնց մասին կարելի է ասել. այս երիտասարդությունը ոչ միայն կապաշտպանի իր Յայրենիքը, այլև բարգաված և հզոր կդարձնի այն: Այսպիսի լավատեսություն է ներշնչում «Տնտեսագետի» լսարանային հարցումը: Պատասխաններ կան, որոնք ուղղակի հիացնում են, և ուզում են հավատալ, որ ոչ թե ուղեղից են գալիս, այլ սրտից: Անկախ Հայաստան ասելով հասկանում են իրենց, իրենց ընտանիքը, ընկերներին, հասկանում են մտքի և խոսքի ազատությունը, մարդու իրավունքների պաշտպանությունը, հասկանում են տնտեսապես զարգացած, հզոր ու կայացած երկիրը, որի հետագա կայացման համար պատրաստ են ծառայել գիտելիքներով, երկիր, որի տերն են իրենք, և ամենակարևորը, որ կա ակտիվ դիրքորոշում. ուսանողը պատրաստ է իր ներդրումը կատարել հանուն անկախության: Նույնիսկ կա կյանքը գոհարերելու պատրաստակամությունը, և դա ոչ միայն գեղեցիկ է, այլև հուսադրող...

ՍԱՄՎԵԼ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ՌԻՍՈՒՑԻՉԸ, ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ

Իր շատ սերմնակիցների նման մաքառումներով ու նվաճումներով հագեցած ճանապարհ է անցել տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ Սամվել Կարապետյան:

Ծնվել է 1923 թ. սեպտեմբերի 18-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ասկերամի շրջանի Խանձր գյուղում, գյուղացու ընտանիքում: Գերազանց առաջադիմությամբ ավարտելով միջնակարդ դպրոցը՝ սովորել է Շուշիի ուսուցչական ինստիտուտի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետում: Ինստիտուտն ավարտելուց հետո, սկսած 1943 թվականից, Ս. Կարապետյանը նվիրվել է մատադ սերնդի կրթության ու դաստիարակության շնորհակալ գործին: 12 տարի աշխատել է ժողովրդական կրթության բնագավառում՝ որպես ուսուցիչ, դպրոցի տնօրեն, շրջանային ժողովրդական բաժնի տեսուչ: Սակայն ուսումն շարունակելու, գիտական պրատուլմների ձգտումը նրան 1955 թ. բերել են Երևան, որտեղ, առանց արտադրությունից կտրվելու, սովորել ու 1962 թ. ավարտել է ԵՊՀ տնտեսագիտական ֆակուլտետը: Այնուհետև չորս տարի արտադրությունում աշխատել է որպես տնտեսագետ՝ գործնականորեն հարստացնելով գիտելիքները:

1966 թվականից Սամվել Կարապետյանն անցել է գիտահետազոտական աշխատանքի՝ ԽՍՀՄ պլանավորման և նորմատիվների գիտահետազոտական ինստիտուտի հայկական մասնաճյուղում (որպես ավագ գիտաշխատող), ապա Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում:

Տարիների կուտակած գիտելիքները, փորձը, խորաթափանց միտքը, հետազոտողի կարողություններն ու գիտական աշխատանքի նկատմամբ հակումը 1969 թ. նրան ուղղորդել են ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի ասպիրանտուրա: 1971 թ. հաջորդությամբ պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը և արժանացել տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի: Գիտելիքների պաշարով հարստացած՝ նույն թվականին վերադարձել է իր հույսան ավելի հարազատ աշխատանքի՝ ծառայելով աճող սերմնի կրթության ու դաստիարակության պատասխանատու գործին:

1971 թվականից Սամվել Կարապետյանը ԵՊՀ դասախոս էր, 1975-ից՝ ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի դոցենտ: 1981-86 թթ. նա դեկանի է Ենութատեխնիկական մատակարարման էկոնոմիկայի և պլանավորման ամբիոնը: Հաջորդող տարիներին աշխատել է որպես նույն ամբիոնի դոցենտ, իսկ 1990թ.՝ նորաստեղծ Տնտեսագիտական համալսարանի պրոռեկտոր՝ վիթխարի ավանդ ներդնելով այդ բուհի կայացման գործում: Տասնամյակների աշխատանքային վաստակի յուրաքանչյուր էն այսօր երփներանգ է հաղորդում բազմափորձ գիտնական մանկավարժի, բարի ու հմայիչ մարդու հիշատակին:

Արտադրությունում աշխատած տարիների փորձն ու գիտելիքները տեսական մեծ բազայի հետ նրա գրչի տակ վեր են ածվել շուրջ 40 գիտական աշխատությունների՝ մենագրությունների, դասագրքերի, ուսումնական ծերուակների, հոդվածների: Հաճրապետության տնտեսության համար բարձրորակ կարերի պատրաստման կարևոր ու պատասխանատու աշխատանքը նա կատարել է սիրով և նվիրվածությամբ:

Դոցենտ Կարապետյանի հետաքրքիր, գիտական թարմ տեղեկատվությամբ ու գործնական երաշխավորություններով հագեցած և դրանով իսկ լսարանը կանող դասախոսությունները ուսանողներն ունկնդրել են հաճույքով, երախտապարտ ուշադրությամբ: Հիմքում իր սաների հոգու ծալքերը թափանցելու, նրանց հայրենանվեր աշխատանքի մղելու գաղտնիքներին տիրապետելու կարողությունն էր: Այս թե ինչու և ամբիոնում, և լսարանում ու ամենուր նա շրջապատվել է ուսանողության որդիական սիրով, նրանց հետաքրքրասեր հայացքներով, բարի ժամանելով:

Սամվել Կարապետյանի հայրենանվեր աշխատանքը գնահատվել է ըստ արժանվույն՝ կառավարական մեղալներով, շնորհակալագրերով և պատվոգրերով:

Կաստակաշատ գիտնական մանկավարժը կյանքից հեռացավ 1999 թվականին: Նա իրավացիորեն կարող էր հպարտանալ իր կատարած ժողովրդանվեր աշխատանքով, ստեղծած հիանալի, օրինակելի, բազմանդամ գերդաստանով, իր աշակերտների և ուսանողների, աշխատանքային կոլեկտիվների՝ իրենց ուսուցչի հանդեպ տածած ջերմ սիրով ու հարգանքով:

ՅՈՒՐԻ ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ
ՀՊՏՅ կառավարման ամբիոնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս

ՄԵՆՔ ԴԱՐՁԵԼ ԵՒՆՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ես չեմ պատկերացնում, թե իիմա որտեղ ու ինչ աշխատանքի կլինեի, եթե չլիներ մի դիպված: 1983 թ. գարնանային մի օր Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի (ՀՊՏՀ նախկին անվանումը) ՆՏՏ էկոնոմիկայի և պլանավորման ամբիոնում էի: Ամբիոնում էին վարիչ Սամվել Կարապետյանը, դոցենտներ Շիրակ Սահակյանը և Ռոբերտ Յովսեփյանը: Զրույցի ընթացքում, դիմելով ինձ, Սամվել Կարապետյանը հարցրեց. «Գագիկ, գիտե՞ս մեկին, ով արժանի է, որ հրավիրենք ամբիոնում աշխատանքի»: Պատասխանս հետևեց անհջապես. «Կփորձեմ գտնել որևէ մեկին»: Այդ պահին Կարապետյանի դեմքին երևաց իր ինքնատիպ, բարեհոգի ժամանակը: Խոսակցությունը շարունակեց Ռոբերտ Յովսեփյանը. «Գագիկ, դու չիսակացա՞ր, որ Կարապետյանը քեզ է առաջարկություն անում»: Դա ինձ համար անակնկալ էր: Երբեք չէի մտածել դասախոսական աշխատանքի անցնելու նասին: Ես տվեցի իմ համաձայնությունը: Դայտարարվեց մրցույթ՝ ասխատենտի տեղի համար: Այնուհետև՝ և մի դիպված: Մրցակից կար, ում հարգում էի, ուստի որոշեցի չդիմել ու այլև չերևացի ամբիոնում:

Օրերից մի օր իմ աշխատանքի վայր այցելեց Երեմնի մրցակիցը և հաղորդեց, որ Կարապետյանը ցանկանում է գրուցել ինձ հետ: Սրտառուց գրույցի ավարտին նա խորաթափանց հայացքն ուղղեց ինձ ու հարցրեց. «Ո՞վ պետք է մեզ փոխարինի»: Ես հասկացա, որ թեև վաղուց էի ճանաչում, սակայն լավ չէի բացահայտել նրա էությունը՝ դարարայան համառություն, բարի կամեցողություն, խորաթափանցություն, հեռատեսություն: Մրցույթից հետո անցա աշխատանքի: Թեպետ նախկին աշխատանքի վայրում՝ ՅիւՇ պետմատում նույնպես ինձ լավ էի գգում, քանի որ այն ոեկավարում էր մեզ այլ ինաստում նարդ՝ պետական ու տնտեսական գործի եղիշե Ասցատրյանը, այդուհանդերձ, նոր աշխատավայրում ես զգացի ոչ մի տարրերություն: Մթնոլորտը, որը տիրում էր թե՝ ամբիոնում, թե՝ ինստիտուտում, ուղղակի այն էր, ինչն անհրաժեշտ էր երիտասարդների ինքնադրսնորման ու ինքնահաստատման համար: Կարապետյանն արժանապատիվ, հասարակ մարդ էր:

Այն ժամանակ շատ քչերն էին այցելում Ղարաբաղ: Դա ինձ հաջողվեց միայն 1995 թվականին: Իսկ մինչ այդ սերը դեպի Ղարաբաղ իմ մեջ սերմանեց նա: Բազմաթիվ պատմություններ լսեցի Ղարաբաղի նասին, որոնք նա պատմում էր սիրով, սակայն ինչ-ող թախիծով...

Ժինջալով հացն առաջին անգամ ճաշակել եմ նրա հետ: Ես իմացա, որ դրա կարևոր բաղադրիչներից մեկն աճում է Մանկական Երկարուղու տարրածքում: Մի օր նա առաջարկեց գնալ այնտեղ՝ կնծմնծուկ հավաքելու: Այնուհետև գնացինք իր տուն, որտեղ բարի ժամանությունների լսեցի Ղարաբաղի նասին, որոնք նա պատմում էր սիրով, սակայն ինչ-ող թախիծով...

օրեր ենք անցկացրել միասին:

Չնայած տարիքային մեծ տարրերությանը՝ մենք դարձել ենք ընկերներ:

Եթե կարծ բնութագրելու լինենք նրան, ապա կարելի է ասել, որ Սամվել Սարգսի Կարապետյանը պետական մտածելակերպով, մարդկային բոլոր առաքինություններով, մանկավարժական մեծ ձիրքով, պրատուն մտքով, գիտնականի արգասարեր գրչով օժտված մի անձնավորություն էր:

Մեծ պատիվ է, որ եղել եմ նրա ուսանողը, ժամանակակիցը, ըմբուշների մարդկային անաղարտ հարաբերությունների հաճույքը:

ԳՎԳԻԿ ՎԱՐԴԱՅԱՅՆ
ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով
պրոռեկտոր, պրոֆեսոր

ՀԱՄԱՐՈՂ ՈՒ ՎԵՐԼՈՒԾՈՂ ՏԵՍԱԳԵՏԸՆԹ

Սամվել Կարապետյանը քաղաքակիրթ անձնավորություն էր ու փայլուն գիտնական: Մաքենատիկական գիտելիքների հենքի վրա էր կառուցում իր գիտական հայացքներն ու ուսումնասիրությունները և բնութագրում որպես տեսականն ու գործնականը համադրող ու վերլուծող տնտեսագետ:

Աշխատում էի Քարի ու սիլիկատների համամիութենական գիտահետազոտական ինստիտուտում, իսկ ինքը գրադիվում էր շինանյութերի արդյունաբերության գիտատեսական խնդիրներով: Ղածախակի էինք բնագավառի հարցերը միասին քննարկում: Մեր հայացքներն աղերսվում էին ոչ միայն գիտատեսական սկզբունքային հարցերի շուրջ. մենք նաև շերմ ու նվիրված ընկերներ էինք, հայրենակիցներ, մեկ հող ու ջրի մարդիկ:

Երբ տեղափոխվեցի Երևանի ժողովրդական տնտեսության հմատիտուտ, որտեղ ինքը վարում էր ամբիոնի վարիչի պաշտոն, հաճախակի հանդիպումներն ավելի տպավորիչ ազդեցություն թողեցին ինձ վրա, և համոզվեցի, որ Սամվել Կարապետյանը ոչ միայն օժտված գիտնական է, այլև փայլուն մանկավարժ:

Երբեք իմ անմոռանալի հայրենակցին չեմ տեսել զայրացած, բարձր տոնով խոսելիս. այդպիսին էր նա ոչ միայն իր գործընկերների, այլև ուսանողության հետ:

Ասուն են՝ ընկերոջը լավ ճանաչելու համար պետք է նրա հետ ճանապարհ գնաս: Սամվել Կարապետյանի հետ բազմից ճանփարհորդությունների ժամանակ տնտեսագիտության հիմնախնդիրներն էին և Արցախ աշխարհի ճակատագիրը, որով շատ մտահոգված էր նա՝ անզուգական տնտեսագետ և ընկեր Սամվել Կարապետյանը:

ՄԵՐԳԵՅ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՅՆ
ՀՊՏՀ մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր

2012 թվականից Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանն իրականացնում է Եվրոպական Սիության Տեմպուսի երեք ժրագիր, որոնցից մեկի՝ «Արարատի» համակարգողն է:

Սեպտեմբերի 25-ին ՀՊԾՀ միջազգային համագործակցության կենտրոնում կայացավ Տեմպուսի «Արարատ» ժրագրի մասնակիցների ամենամյա հանդիպումը, որին մասնակցում էին ժրագրի շահակից գործընկերները, ՀՊԾՀ որակի ապահովման բաժնի աշխատակիցները՝ բաժնի պետ, «Արարատ» ժրագրի համակարգող ներսես Գևորգյանի, ՀՊԾՀ կարիերայի և մարքեթինգի կենտրոնի աշխատակիցները՝ կենտրոնի պետ Կարեն Բաբաջանյանի ղեկավարությամբ: Հանդիպման ընթացքում մշտադիտարկման արդյունքների հիման վրա գնահատվեց նախորդ փուլերում կատարված աշխատանքը և նախանշվեցին հետագա անելիքները:

ՀՊԾՀ կրթության որակի բարելավմանն ու միջազգայնացմանն ուղղված այս համատեքստում արվածի, ակնկալիքների ու ժրագրերի մասին է «Տնտեսագետի» գրույցը Տեմպուսի «Համալսարան-Գործառու» հայկական համակարգող գործակալություն, «Արարատ» ժրագրի համակարգող ներսես Գևորգյանի հետ:

- Պարոն Գևորգյան, ինչ խնդիրներ են շարժադրիթ հանդիսացել Եվրոպական Սիության Տեմպուսի ժրագրերին դիմելու համար:

- Համալսարանի գերխնիքիը որակի բարելավումն է, որի մեջ առանձին ուղղություն է միջազգայնացումը: Այն նպաստում է ոչ միայն փորձի փոխանակմանը, այլև լավագույն փորձի ուսումնասիրնանը, նաև Եվրոպական առաջատար համալսարանների հետ համեմատական վերլուծություններին: Օրինակ, երբ համալսարանում ինքնավերլուծություն է կատարվում, որպեսզի պարզող երևան գործունեության դիմանիկան և արդյունավետությունը, գործում են համեմատական վերլուծության չափանիշներ: Պետք է համեմատություն կատարեն քո ժրագրերի և տվյալ ոլորտում, մեր դեպքում՝ տնտեսագիտության, այլ առաջավոր բուհերի ժրագրերի հետ: Եթե չունես որևէ առաջատար գործընկեր համալսարան, ապա վերլուծությունն ինքնանպատակ է: Վերլուծությունը պետք է լինի համեմատական և առարկայական, այլ ոչ

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐՁՆԱՐԴՅՈՒՆՔԸ ՄԻԱՅՆ ԳԻՏԵԼԻՔԸ ՀԵ

թե հոեստորական: Այսինքն՝ մեր գերխնիքիը, բնականարար, կրթության որակի բարելավումն էր, համալսարանի գործունեության արդյունավետությունը ինչպես ուսումնական-ծրագրային ոլորտում, այնպես էլ ամբողջական՝ ինստիտուցիոնալ: Այդ նպատակի համար մեր ջանքերն ուղղեցինք միջազգային ծրագրերին անդամակցության հուն, որով կարող էինք իրականացնել վերև ասվածը: Ժամանակագրորեն եթե հետ գնանք, կտեսնենք՝ անդամակցությանը ծավալուն աշխատանքը է նախորդել. գործընկերներ ենք ծերել 27 Եվրոպական համալսարանների, կրթական հաստատությունների, հետազոտական կենտրոնների հետ բանակցել ենք, ստեղծել ենք ստեղծել համագործակցության միջավայր:

- Փաստորեն, ջանքերն արդյունավետ են և մեր համալսարանին բերեցին ոչ միայն անդամակցություն, այլև որոշակի պատասխանատվություն ու համակարգողի լիազորություններ:

- Այս, դիմեցինք ԵՄ Տեմպուսի ժրագրին և մեկ տարի առաջ հաջողության հասանք: Իհարկե, շատ ժրագրեր էինք ներկայացրել, որոնցից երեքը շահեցինք: Իսկ մեկի դեպքում՝ «Արարատի», առաջին անգամ Տեմպուսի պատմության մեջ հայկական բուհը՝ ՀՊԾՀ-ն, սկսեց ղեկավարել ամբողջ կոնսորցիոնը:

Երկրորդ ժրագրիը HEN-GEAR-ն է՝ («Հայաստանի բուհերի շրջանավարտների ծառայողունակության բարձրացման և մարդկային կապիտալի զնահատման բարձագույն կրթության ցանց»), երրորդը՝ MAHATMA-ն («Բարձրագույն կրթության կառավարման մագիստրոսական ուսումնական ժրագրի՝ կրթական վերափոխումներ իրականացնող առաջնորդների պատրաստման նպատակով»):

-Եթե կարելի է, մանրամասներ ժրագրային խնդիրներն ու նպատակները:

-«Արարատը» և HEN-GEAR-ը սերտ ընդհանրություններ ունեն. ստեղծվում է բարձրագույն կրթության ցանց՝ ուղղված մարդկային կապիտալի զնահատմանը և շրջանավարտների ծառայողունակության բարձրացմանը: MAHATMA-ն բարձրագույն կրթության կառավարման ժրագրի մշակում է և առաջնորդների պատրաստում, որոնք կրթականացնեն բարձրագույն կրթության բարեփոխումները: Սա առավելապես ակադեմիական գործընթացին է վերաբերում:

Առաջին երկու ժրագրերի նպատակների իրագործան համար ստեղծվում են համապատասխան գործիքներ, մասնավորապես՝ տվյալների բազա, գործատուների հետ աշխատանքի հատուկ համակարգ, համալսարանում կատարվում է կառուցվածքային փոփոխություն և տեխնիկական վերագինում: Օրինակ՝ մեր համալսարանի կարիերայի և մարդեթինգի կենտրոնը վերածնավորվում է, հավելյալ

գործառույթներ են տրվում և ստեղծվում է մարքեթինգի և աշխատաշուկայի հետ կապերի կենտրոն: Ընթացքում աշխատողները, որոնք պետք է տվյալներ մշակեն, գործառուների հետ աշխատեն, անցնում են համապատասխան վերապատրաստում: Խնդիրն այն է, թե ինչպես է վերլուծվում և օգտագործվում բազան: Մնում է, որ այս ամենն աշխատի մեր միջավայրում, մեր համատեքստում:

HEN-GEAR-ով ստեղծվելու է տվյալների համապարփակ բազա, այսինքն՝ մեր շրջանավարտները կօգտվեն եվրոպական գործառուների բազայից թե՛ հետագա ուսման համար, թե՛ վերապատրաստման, թե՛ աշխատանքի: Եվ ամենակարևոր՝ Հայաստանի գործառուները արդեն կարող են տեսնել շրջանավարտների ամբողջ կենսագրությունը համալսարան մտնելու պահից մինչև ավարտելը: Արդեն միայն որակավորումը չի ներկայացվում, այլ հետաքրքրությունները, ունակությունները, հմտությունները և հավելյալ կրթությունը: Այս ամենի հետ մեկտեղ «Արարատի» առաքելությունն է ոչ միայն գործառուների հետ աշխատանքը, այլև, գործառուների հետ կապի համակարգ ստեղծելով, հետադարձ կապով ուսումնական ծրագրերի բարելավումը: Այսինքն՝ մենք վերլուծում ենք գործառուների պահանջները, ցանկությունները, մտքերը (քանի որ գործառուները ակադեմիական չեն ձևավորում իրենց վերջնարդյունքները՝ այն, ինչ կցանկանային, որ շրջանավարտը գիտենար, կարողանար), փորձում ենք վերածել ուսումնական ծրագրերի, բարեփոխումներ իրականացնել, որպեսզի այն ուսումնական ծրագրերը, որ մենք ունենք, համապատասխանեն տվյալ պահի Հայաստանի աշխատաշուկայի, գործառուների պահանջներին: Այսինքն՝ շրջանավարտին փոխանցել հիմնարար գիտելիքներ, հմտություններ, կարողություններ: Հենց սա է այս պահին Հայաստանում բարձրագույն կրթության բարեփոխումների հիմնական առանցքը:

Երրորդը՝ MAHATMA-ն, ուսումնական գործընթացի ծրագիր է և նպաստելու է այդ ոլորտի բարելավմանը, նոր տիպի ծրագրերի կառուցմանը: Դա կրթության կառավարման ծրագրի, տվյալ դեպքում՝ բարձրագույն կրթության կառավարման նոր ծրագրի մշակումն է, ինչպես նաև այն առաջնորդների պատրաստումը, որոնք պետք է իրականացնեն կրթության բարեփոխումները:

Այս ծրագրի մյուս բաղադրիչն այն է, որ կկարողանանք ներմուծել եվրոպական դասավանդման լավագույն փորձը: Այս առումով ՀՊՏՀ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կրթության կառավարման ամբիոնը մասնակցում է վերապատրաստումների, և վերապատրաստվողները փոխանցելու են իրենց փորձը մեր համալսարանի ներսում՝ լուծելով դասավանդման, յուրացման, գնահատման խնդիրներ: Երկրորդ մեջ բաղադրիչը վարչական կառավարումն է. ինչպես է ծրագիրը կառավարվում, ինչպես է ռազմավարությունը մշակվում, այդ ռազմավարությունն ինչպես է կապվում իրականության հետ, հետադարձ կապի մեխանիզմները:

-Եթե կարծիքով, ե՞րբ տեսանելի կլինեն այս բարեփոխումների արդյունքները:

-Սա երկարատև գործընթաց է, չի ավարտվելու

մեկ օրում, մեկ ամսում կամ մեկ տարում: Այն համապատասխանում է նաև ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ուղղորդումներին, որ իրականացվեն որակավորումների և ծրագրային բարեփոխումներ՝ կրկին նպատակ ունենալով վերջնարդյունքները, որ մենք ակնկալում ենք ունենալ ուսումնառության ավարտից հետո՝ լինի բակալավրիատում, թե մագիստրատուրայում:

Առավել ևս, որ կառավարությունը հաստատել է Որակավորումների ազգային շրջանակը, որտեղ կրթության վերջնարդյունքն այլև միայն գիտելիքը չէ: Տրվում է երեք բաժնով՝ գիտելիք, հմտություն, կարողություն: Շատ բնական է, որ մեր ուսումնական գործընթացը, ունենալով այս ելքերը, կկառուցենք հենց այսպես: Այս ծրագրերը նպատելու են ժամանակի պահանջի իրագործմանը, և եթե անգամ ընդգրկված չլինենք նշված ծրագրերում, մինչև ունենալու է, պետք է այս ճանապարհով ընթանայինք:

-Այսուհանդերձ, մեկ տարվա աշխատանքը

բույլ տա՞լիս է փուլային ամփոփում կատարել:

-Ընդհանուր առնամբ, մեկ տարվա զգալի աշխատանք է արվել: HEN-GEAR-ով մշակվել է հարցարերիկը, այժմ բուն ծրագիրն է գործարկվում, որը պետք է տեղադրվի համալսարանում, տվյալների բազա ներմուծվի, վերլուծվի: «Արարատով» գործընկեր համալսարաններում ստեղծվել են գործառուների հետ աշխատող կենտրոններ, մշտադիտարկումներ են իրականացվել, մշակվել են կանոնադրություն, փաստաթղթեր, այժմ անցում ենք կատարում տվյալների բազայի ստեղծման փուլին: Այս երկու ծրագրերը միմյանց փոխհարստացնում են: Առաջիկայում նախատեսվում է հերթական հավաքը՝ գնահատելու նախորդ փուլը և նախանշելու հետագա քայլերը:

Երրորդ կիսամյակում, այսինքն՝ հաջորդ ուսումնական տարվա առաջին կիսամյակում առաջին անգամ MAHATMA ծրագրով 5 կամ 7 ուսանողի շարժունություն կիրականացնենք՝ մեկ կիսամյակ տևողությամբ ուսումնառություն գործընկեր համալսարաններում: Սա նպաստելու է ուսանողի շարժունակությանը, ինքնադրսակորմանն ու կայացմանը, նաև օժանդակելու, որ մեր ուսումնական պլանների ծկունությունը փորձենք: Այն օգտակար է որպես բուն ծրագրի և համալսարանի ընդհանուր գարգագման համար:

Նշեմ, որ այս ընթացքում մեր համալսարան է այցելել եվրոպական հանձնաժողովի պատասխանատու Ֆրանց Շտեյնելը և գոհունակություն հայտնել ծրագրերի ընթացքից:

Եվ որպես առավել լավատեսական վերջաբան նշեմ, որ մեր համալսարան այս ընթացքում ակտիվորեն աշխատում էր Տեմպուսի նոր ծրագրերին անդամակցելու ուղղությամբ, և օրերս եվրոպական հանձնաժողովին ներկայացված ծրագրերից չորսն արժանացել են հավանության:

Զրուցեց ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՅԱՆՆԵ

**ՀՊԾՀ ապրանքագիտության և
տեխնոլոգիայի ամբիոնի դոցենտ,
տեխնիկական գիտությունների թեկնածու
Սպարտակ Սարատիկյանը ներկայացնում
է ապրանքային տեղեկատվություն
սպառողների համար՝ պարզաբանելով
ապրանքային ժամանակագրերի, նշանների
համակարգը, տրամադրելով այն անհրաժեշտ
գիտելիքները, որոնց օգնությամբ կարող
ենք վերծանել այդ նշանները, լինել առավել
իրազեկված ու պաշտպանված:**

Սպառողների համար նախատեսված ապրանքային տեղեկատվությունը, ապրանքի մասին սպառողին իրազեկելու հիմնական գործառությունը բացի, ունի նաև սոցիալ-տնտեսական և բարոյադաստիճարակչական կարևոր նշանակություն: Այսպես, համապատասխան ապրանքային տեղեկատվության (ԱՏ) առկայությունը ոչ միայն դյուրացնում է գնորդների կողմից ապրանքի ընտրությունը, ագրում գնողական պահանջարկի ձևափորման վրա, այլև էապես նպաստում սպառողների հարածում պահանջնունքների բավարարնանը, ապրանքի ճիշտ օգտագործման, սպառնան մշակույթի, գեղագիտական և բարոյական առավելքածու մակարդակի ձևափորմանը: Դեռևսաքար, առնվազն կենցաղային մակարդակով ապրանքային տեղեկատվության իմացությունը պարտադիր է յուրաքանչյուր քաղաքակիրք սպառողի համար:

Ապրանքային տեղեկատվությանը ներկայացվող հիմնական պահանջները արտացոլված և կանոնակարգված են բազմաթիվ օրենսդրական, ենթաօրենսդրական նորմատիվ փաստաթղթերում ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ որոշակի ապրանքային խմբերի գծով:

Մասնավորապես, ըստ «Սպառողների իրավունքների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի՝ սպառողն իրավունք ունի ապրանքի, ինչպես նաև դրա արտադրողի ու վաճառողի վերաբերյալ ստանալ պատշաճ տեղեկատվություն: Այն պետք է ակնառու և մատչելի ձևով հասցվի սպառողներին հայերենով, ինչպես նաև արտադրողի, վաճառողի հայեցողությամբ՝ այլ լեզուներով: Ապրանքի վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը պետք է պարունակի այն նորմատիվ փաստաթղթերի նշագրերը, որոնց պարտադիր պահանջներին պետք է համապատասխանի ապրանքը, տեղեկություններ ապրանքի հիմնական սպառողական հատկությունների, իսկ սննդամբերքի համար՝ դրա քաղադրության, կշռի ու ծավալի, կալորիականության, արողության համար վտանգավոր նյութերի նորմավորված պարունակության, ինչպես նաև առանձին դեպքերում՝ դրա կիրառման հակացուցումների մասին, ապրանքի գինը և ձեռք բերման պայմանները, երաշշիքային ժամկետը, ապրանքի արդյունավետ և անվտանգ օգտագործման կանոնները և պայմանները, ապրանքի ծառայության կամ պիտանիության ժամկետը, արտադրողի գտնվելու վայրը (իրավաբանական հասցեն), գժիկային կողը, ինչպես նաև սպառողներից գանգատմեր ընդունող, ապրանքը նորոգող և տեխնիկական սպասարկում իրականացնող լիազորված կազմակերպության գտնվելու վայրը, տեղեկատվություն համապատասխանության հավաստման մասին (Եթե ապրանքը ենթակա է համապատասխանության պարտադիր հա-

ԱՅՆ, ԻՆՉՆ ՎՆՐՐԱԺԵՇՏ Է ՔԱՂԱՔՎԿԻՐԹ ՍՊԱՌՈՂԻՆ

վաստման), տեղեկատվություն ապրանքի վաճառքի կանոնների վերաբերյալ:

Եթե սպառողի ձեռք բերած ապրանքը եղել է գործածության մեջ կամ թերություն է վերացվել, ապա այդ մասին պետք է սպառողը տեղեկացվի:

Ապրանքի վերաբերյալ ոչ պատշաճ, այսինքն՝ ոչ ստույգ (ապրանքի իրական հատկություններին չհամապատասխանող) կամ թերի տեղեկատվություն ներկայացնելու համար արտադրողը, վաճառողը կրում են որոշակի պատասխանատվություն՝ դրա առաջացրած հետևանքներից: Նման հետևանքներ կարող են լինել՝ սպառողին անհրաժեշտ հատկություններով չօժտված ապրանքի տրամադրումը, ձեռք բերված ապրանքի՝ ըստ նշանակման օգտագործման անհնարինությունը, սպառողին հանձնելուց հետո ապրանքի թերությունների առաջացումը, սպառողի կյանքի, առողջության և գույքի վնասումը:

Եթե ոչ պատշաճ տեղեկատվությունը հանգեցրել է վերը նշված հետևանքներին, ապա սպառողն իրավունք ունի դատարանի միջոցով, սահմանված կարգով պահանջել հասցված վնասի լրիվ փոխհատուցում:

Ապրանքային տեղեկատվության հաղորդման հիմնական միջոցներն են մակնշումը, պիտակավորումը, ապրանքին ուղեկցող փաստաթղթերը (շահագործման ուղեցույցը, տեխնիկական անձնագիրը, ապրանքի ծագման, որակի համապատասխանության սերտիֆիկատները և այլն), ինչպես նաև բանավոր հաղորդումները:

Ապրանքների և դրանց արտադրողների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հաճախ ուղեկցվում է տեղեկատվական նշաններով, ինչպիսիք են ապրանքների գժիկային կոդերը, ապրանքանիշերը, որակի համապատասխանության, ապրանքի խմանքի, նախագուշական և բնապահպանական նշանները (ստորև խոսվում է գժիկային կոդերի մասին, իսկ նշաններին հանգամանալից անդրադարձ կլինի «Տնտեսագետի» առաջիկա բողարքումներում.-խմբ.):

ԻՆՉ ԳԻՏԵՆՔ ԳԾԻԿԱՅԻՆ ԿՈՂԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Միջազգային առևտորում պարտադիր նորմ է դարձել ապրանքների, այսպես կոչված, EAN գժիկավոր կոդավորումը: Գնով, չափերով, զանգվածով, որակով բնութագրվող կոնկրետ միավորը նույնականացվում է դրան տրված գժիկային կամ թվային կոդով: Այս կոդերի հիմքում դրված է ամերիկյան UPC ստանդարտը (universal product code), որն օգտագործվում է ինչպես արդյունաբերության մեջ, այնպես էլ առևտորում: EAN կոդերը մշակվել են Բրյուսելում գտնվող EAN (European Article Numbering-Արտադրումների եվրոպական համարակալում) միջազգային ասոցիացիայի կողմից: EAN-ի կոդը 13 (14) կարգանի կամ 8 կարգանի թվային կոդը է՝ կազմված տարրեր հաստության գժիկների և միջակայքերի համակցությունից: Ապրանքի 13 կարգանի թվային կոդն ընդգրկում է երկրի կողը, արտադրող ծեռնարկության կողը, ապրանքատակի կողը, ստորգի թիվը:

Երկրի կողը տրվում է EAN ասոցիացիայի կողմից՝

Կոդը	Երկիրը	Կոդը	Երկիրը
00-09	ԱՄՆ և Կանադա	590	Լեհաստան
20-29	Պահեստային	594	Ռումինիա
30-34	Ֆրանչիա	599	Հունգարիա
45-49	ճապոնիա	600-601	ՃԱՐ
50	Մեծ Բրիտանիա	611	Մարոկկո
54	Բելգիա	613	Ավստրիա
57	Դանիա	619	Թունիս
64	Ֆինլանդիա	626	Իրան
70	Նորվեգիա	690-691	Չինաստան
73	Ծեղինական	729	Խորվաթիա
76	Ծեղինական	740-741	Վատիկան
80-83	Իտալիա	742	Կոստա Ռիկա
84	Իսպանիա	743	Հոնդուրաս
87, 539	Չիլիա	744	Նիկարագուա
90-91	Ավստրիա	745	Պանամա
93	Ավստրալիա	750	Մեքսիկա
94	Նոր Զելանդիա	759	Վենեսուելա
380	Բուլղարիա	770	Կույումբիա
383	Սլովենիա	773	Ուրուգվայ
385	Խորվաթիա	775	Պերու
400-440	Գերմանիա	777	Բուլիկա
460-469	Ռուսաստան	779	Արգենտինա
471	Թայվան	780	Չիլի
474	Էստոնիա	784	Պարագվայ
475	Լատվիա	786	Էվանգլիա
477	Լիտվա	789	Բրազիլիա
480	Ֆիլիպիններ	850	Կուբա
482	Ռուսաստան	856	Սլովակիա
484	Մոլդովա	859	Չեխիա
485	Ճայաստան	860	Ճարավայավիա
489	Չոնկոնգ	869	Թուրքիա
520	Չունաստան	880	Ճար. Կորեա
529	Կիպրոս	885	Թաղիլանդ
531	Մակեդոնիա	888	Մինձապուր
535	Մալթա	890	Ճաղկաստան
560	Պորտուգալիա	893	Վիետնամ
569	Իսլանդիա	955	Մալայզիա

Եթե հաշվարկներից հետո ստացված թիվը կողի ստուգիչ թվի հետ չի համընկնում, ուրեմն ապրանքի կողը չի համապատասխանում կողավորման EAN համակարգին: Մեր օրինակում այն համընկնում է ստուգիչ թվի հետ: Բացի դրանից, գոյություն ունեն գծիկային կողի դրամն մի շարք կանոններ, որոնցից շեղումները նույնականացներող են թույլ տալ տարրերելու հսկական գծիկային կողերը կեղծվածներից:

Նախ՝ հաստատված են գծիկային կողերի սահմանային չափերը նվազագույնը 21,0 x 30,0 մմ, առավելագույնը՝ 52,5 x 74,6 մմ:

Երկրորդ՝ կողի գծիկները կարող են լինել միայն սև, կապույտ, մուգ կամաց կամ մուգ շագանակագույն, իսկ որպես ֆոն սպիտակը, դեղինը, նարնջագույնը, բայց շագանակագույնը: Գծիկների տպման համար չի կարելի կիրառել կարմիր և դեղին երանգները, որովհետև դրանք տեսածիրիչ (սկաներ) կողմից չեն ճանաչվում:

Երրորդ՝ գծիկային կողերը, որպես կանոն, տեղադրված են փաթեթի աջ ներքեւի անկյունում, եզրերից 20 մմ-ից ոչ պակաս հեռավորությամբ: Դրան տեղը պետք է լինի հարք, առանց անցքերի և նկարների:

Չորրորդ՝ յուրաքանչյուր փաթեթի վրա դրվում է EAN կամ UPC միայն մեկ գծիկային կող: Սակայն եթե ապրանքը գրանցված է նշված երկու համակարգերում, փաթեթի հակադիր անկյուններում դրվում է երկու գծիկային կող:

Վերջին ժամանակներս, հատկապես առողջապահության ոլորտում, անձնակազմի հաշվառման փաստաթղթերում, արխիվային գործում և այլուր, հաճախ են կիրառում բազմատոռ կողերը: Այստեղ գծիկների բարձրությունների կրծատման և դրանք տարրեր տողերում տեղադրելու շնորհիվ մեծացել է տեղեկատվության խտությունը, հետևաբար, նաև ծավալը: Օրինակ, «Կոդ 39»-ը մշակվել է՝ հաշվի առնելով տվյալների գծիկային կողավորման հնարավորությունները տասից մինչև լատինական այբուբենի նիշերի քանակին հասցնելու անհրաժեշտությունը: Կողի անվանումը նույնական մեկնաբանում է դրա կառուցվածքը: ամեն մի նիշը բաղկացած է 9 տարրերից, որոնցից 3-ը լայն են, 6-ը՝ մեղ: Նիշերը ներկայացվում են 0 և 1 երկուական համակարգով, ընդ որում, լայն տարրերը նշվում են 1-ով, իսկ մեղերը՝ 0-ով: Կողը կիրառվում է կենցաղային էլեկտրական և էլեկտրոնային մեքենաների, սարքերի ու սարքավորումների մակարդակում:

Կենտրոնացված կարգով: Ընթերցողին կարող է հետաքրքրել ապրանքի արտադրման կամ գրանցման երկիրը: Կից այլուսակում ներկայացնում ենք EAN անդամ մի շարք երկուների կողերը:

EAN համակարգում հայաստանի ազգային կողը 485-ն է: Արտադրող ծերնարկության կողը շնորհում է տվյալ երկրի ազգային մարմինը (ՀՀ-ում՝ ԵԱՆ-ԱՐՍՍ կազմակերպությունը):

Ապրանքատեսակի կողը շնորհում է արտադրող ծերնարկությունն ինքնուրույն: Ստուգիչ կամ հսկիչ թիվը նախատեսված է կողավորման ճշտությունը ստուգելու համար:

Ապրանքների EAN-13 կողն ունի հետևյալ կառուցվածքը:

Ապրանքի EAN-8 կողը ընդգրկում է երկորի, ծերնարկության կողը և հսկիչ թիվը: Կողավորման ճշտությունն ստուգելու համար պետք է (կոդ 4850001000013-ի օրինակով):

- Գումարել կողի ստուգիչ թվին կից թվից սկսած բոլոր թվերը՝ ($1+0+0+0+0+8 = 9$):
- Ստուգված գումարը բազմապատկել 3-ով՝ ($9 \times 3 = 27$) (3-ը ստանդարտ, անփոփոխ գործակից է):
- Գումարել կողի մնացած թվերը, բացի ստուգիչ թվից ($0+0+1+0+5+4 = 10$):
- Գումարել 2-րդ և 3-րդ կետերում ստացված արդյունքները՝ ($27+10 = 37$):
- Ստուգված թվից թողնել միավորը՝ (7):
- 10-ից համել թողնված միավորը՝ (10-7 = 3):

«ՏԱԹԵՎԵՐՆ» ՈՒ ՃՈՃՎՈՂ ԿԱՄՈՒՐՁԸ ՍՅՈՒՆՅԱՑ ԱՇԽԱՐՀԻ ՆՈՐ ԳՐԱՎՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Քրոսաշրջությունը, որպես տնտեսության առաջնաբաց ապահովող գործոն, կարևոր նշանակություն ունի: Այն սկիզբ է առել Դիմ Արևելքի և անտիկ աշխարհի երկոներում՝ եզիատոսում, Զինաստանում, Հունաստանում, Հռոմեական կայսրությունում: Դիմ աշխարհում գրոսաշրջության կայացման և զարգացման գործում մեծ դեր է ունեցել հատկապես Հռոմը, ուր ճարդիկ գալիս էին տեսնելու կայսրության՝ ողջ աշխարհին հայտնի հարստությունն ու շքեղությունը:

Նոր քաղաքակրթություններում գրոսաշրջության դերն ու նշանակությունը աննախադեպ աճել է: Յուրաքանչյուր քաղաքակիրք երկիր մեծ ուշադրություն է դարձնում իր երկրի գրոսաշրջության զարգացմանը, քանի որ այն ունի ռազմավարական նշանակություն:

Դայաստանը դեռ վաղ ժամանակներից աշխարհին հայտնի է որպես քարերի, պատմական վանքերի ու եկեղեցիների երկիր. գրոսաշրջիկներն այն բնութագրում են իրու հրաշք բնություն ունեցող վայր, թանգարան՝ բաց երկնքի տակ:

Սյունիքի մարզը կամ պատմականորեն՝ Լեռնահայաստանը, ունի հարուստ պատմամշակութային ժառանգություն՝ Զորաց քարեր, Քարահունջ, Շաքի, Խնձորեսկ, Ջալիջոր, Որոտնաբերդ, Որոտնավանք, Սիսավան, Վահանավանք, Տաթև, Սատանայի կամուրջ և այլն:

Գերջին շրջանում Դայաստանում գրոսաշրջությանը մեծ թափ հաղորդեցին Սյունիքի մարզի Գորիսի շրջանում գտնվող «Տաթևեր» ճոպանուղին և ճոպանե ճոճվող կամուրջը: Լինելով աշխարհում ամենաերկարն ու սենացիոնը՝ երկուսն էլ գրանցված են «Գինեսի ռեկորդների գրքում»: Սա ևս կարևոր հանգամանք է այն առումով, որ աշխարհի տարբեր երկրներից արդեն մեկ տարուց ավելի է այստեղ են գալիս՝ տեսմելու, օրինակ, աշխարհի ամենաերկար ճոպանե ճոճվող կամուրջը: Սյունի-

քի մարզ, ինչու չէ, նաև Դայաստան այցելող գրոսաշրջիկների հիմնական այցելության վայրերին վերջին տարիներին ավելացան նաև ռեկորդակիր ճոպանուղին ու կամուրջը: Կարևոր հանգամանք է նաև այն, որ դրանք տեղակայված են մշտապես գրոսաշրջիկների ուշադրության կենտրոնում գտնվող Տաթևի վանքի (9-րդ դ.) և պատմական Խնձորեսկ գյուղում գտնվող Մխիթար Սպարապետի (17-րդ դար) գերեզմանի և դրա հարևանությամբ կառուցված եկեղեցու տարածքում: Զրոսաշրջության հիմնական սեզոնը Դայաստանի համար ամառն է, սա այն եղանակն է, երբ վերոնշյալ տեսարժան վայրերում աշխարհի տարբեր կետերից եկած գրոսաշրջիկների մեծ հոսք է լինում: Այս վայրերի վաճառքի կետերում նույնիսկ նշում են, որ գրոսաշրջիկներին հաճախ սպասարկել չեն հասցնում: Զրոսաշրջային իրարանցումը շարունակվում է ամբողջ ամառ, համեմատաբար մեղմանում՝ աշնանը:

Զրոսաշրջիկները վկայում են, որ իսկական հաճույք է նստել աշխարհի ամենաերկար ճոպանուղին և վայելել 11 րոպե օդում գտնվելու աներևակայելի հաճույքը ու Սյունյաց սարերի, բնաշխարհի անկրկնելի գեղեցկությունը: Ճոպանուղու մեկ խիլկը կարող է միաժամանակ սպասարկել 25 մարդու, իսկ ճոպանուղին ժամուն կարող է սպասարկել առավելագույնը 200 մարդու: Դենասյուները ճանապարհը բաժանում են 4 հատվածի: Ճոպանուղու 2.7 կիլոմետրանոց հատվածում, որն ամենաերկարածիքն է, երևում է «Տաթևի» վանքը իր ողջ հմացով: Ամենաբարձր կետում (320 մ) խիլկը մի պահ անշարժանում է կիրճի վրա, որպեսզի ուղևորներին հնարավորություն ընձեռվի ավելի երկար վայելել լեռների գեղեցկությունը:

Իսկ ճոպանե ճոճվող կամուրջը (կառուցվել է 05.09.2011թ.-09.05.2012թ.ժամանակահատվածում) հատկապես անսովոր ու սուր զգացողությունների

(էքստրիմի) սիրահարների սիրելի վայրն է: Նորակառույց կամուրջն ունի 160 մ երկարություն և 63 մ բարձրություն, կշռում է 14 տոննա: Այն ոչ միայն տարածաշրջանի կամ Հայաստանի, այլև ողջ աշխարհի բացառիկ կառույցներից է՝ յուրահատուկ ճարտարապետական մուտեցումներով: Ծինարարության համար ծախսվել է 13 միլիոն դրամ, կամուրջն ամբողջովին մետաղապատ է, գտնվում է երկու ժայռերի միջև, գետի վրա: Կամրջից բացվում են բնության հիմնալի տեսարաններ՝ ժայռակերտ բեկորներ, քարանձավներ, որոնք հնում բնակատեղի են եղել, թփուտներ: Կամրջի հարակից տարածքում գտնվում է ծորը, որտեղ թաղված է 18-րդ դարի 20-ական թվականների հայ ազատագրական շարժման ղեկավար, զորավար Դավիթ Բեկի մերձավոր օգնական Մխիթար Սպարապետը: Քիչ հեռվում գտնվում է հնագույն եկեղեցիներից մեկը՝ Սուլր Աստվածածինը՝ կառուցված 1618-1621 թվականներին:

Զբոսաշրջիկներից մեկը, ով Հայաստան էր եկել Մեծ Բրիտանիայից, ներկայացնելով իր տպավորությունները, ասաց, որ Հայաստանի ամենագեղատեսիլ վայրերից մեկը Գորիսն է՝ պատմական խնձորեսկով և Տաթևով: Հայաստան այցելել և չտեսնել այս հիմնալի վայրերը, նույն է, իմ այցելել Ֆրանսիա և չտեսնել լեզենդար Եյֆելյան աշտարակը:

Հետաքրքիր է նաև այն, որ Հայաստան եկած զբոսաշրջիկները մեծ հետաքրքրությամբ են կարդում, օրինակ, որևէ կառույցի ստեղծնան պատմությունը (անգլերենով), տարեթիվը և այլն: Նաև նկատեցի, որ օտարականները իրենցից հիշողություն են թողնում՝ հերանոսական հին սովորույթի համաձայն ծառին կապելով թաշկինակ կամ ժապավեն: Նրանցից շատերը հստակ զգիտեն այս հին ավանդույթի ակունքները որտեղից են, սակայն հավատում են, որ ծառը հաջողություն է բերում: Նրանք ասում են նաև, որ Հայաստանը աստվածաշնչյան (քրիլիական) երկիր է, եկեղեցիների ուժն ու զորությունն այստեղ մեծ է:

Իսկապես, գրեթե բոլոր տեսարժան վայրերում կան հայկական հին եկեղեցիներ, որոնք գրավում են զբոսաշրջիկների ուշադրությունն իրենց մամուռապատ տանիքով և յուրօրինակ խաչքարերով: Մեր

հայրենի բնաշխարհի ամեն մի քարը, ամեն մի թուփն ու ծառը այնքան բացարիկ է ու հետաքրքիր, որ մեծ ուշադրության է արժանանում զբոսաշրջիկների կողմից և դա տեսնելուց հետո սերը հայրենի բնաշխարհի, ամեն մի քարի հանդեպ կարծես կրկնապատկվում է և կրկնակի ես գիտակցում, որ Հայաստանը, իրավամբ, անման է: Բնաշխարհը գեղեցիկ է դարձնում նաև մարդկային երևակայությունը. բնության անծեռակերտ հրաշքները առանձնահատուկ հմայք են ստանում մարդու արարած ձեռակերտ գեղեցկություններով, ինչպիսիք են վանքերն ու եկեղեցները, կամուրջները, ճոպանուղիները, խաչքարերը և այլն: Դրանք, տարիներին զուգընթաց, ստանում են բացարիկ արժեք և ինչքան հմանում՝ դառնում են ավելի ուշագրավ թե՛ զբոսաշրջիկների, թե՛ մեզ համար (պատմական, մշակութային, հնագիտական և այլ առումներով):

Թեև ընդամենը 2-3 տարի է, որ Սյունիքի այս զբոսաշրջային կենտրոնները գործարկվել են, բայց այցելուների հոսքը, հետաքրքրությունն ու հիացմունքն այս վայրերի նկատմամբ արդեն իսկ անախաղեպ է: Այս կենտրոնների գործարկմամբ պայմանավորված՝ վերջերս կորուկ ածել է նաև հյուրանոցների և ռեստորանների համալիրների թիվը: Զբոսաշրջության զարգացմանը զարկ են տվել միևնույն տարածաշրջանում (Գորիսում) գտնվող աշխարհահօչակ հին ու նոր իրողությունները: Մրանք, իրավամբ, Հայաստանը աշխարհին ճանաչելի դարձնելու յուրատեսակ միջոցներ են, տնտեսության, զբոսաշրջության խթանմանն ու զարգացմանն ուղղված նապատակի պայմաններ:

Մինչ աշխարհը շարունակում է հիմնալ մեր կերտած գեղեցկություններով՝ առաջինը մենք ենք դրանց ականատեսը լինում, հպարտանում ենք հայի քանթարով, մտքի թոփքով ու երևակայությամբ: Մեր փոքրիկ հայրենիքն է ծնունդ տալիս մարդկանց, ովքեր հեղինակում են աշխարհին մեզ մոտ կանչող հրաշք կառույցներ՝ ևս մեկ անգամ փորձ կատարելով դուրս գալ փոքրության բարդույթից և արժենորել ու հնչեցնել հայի, Հայաստանի անունը:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Աննա Ալեքսանյանը սովորում է ՀՊՏՀ կառավարման ֆակուլտետի կառավարում մասնագիտության 3-րդ կուրսում:
Շնորհալի ուսանողություն հետ ծանոթացանք «Արձակ-2013» պատմվածքի մրցույթի մրցանակաբաշխության հանդիսավոր արարողության ժամանակ (որը տեղի ունեցավ մայիսին), երբ հնչեց Աննայի անունը, և միջոցառմանը իրենց գեղեցիկ պարային կատարումով նոր փայլ հաղորդեցին նրա սաները՝ փոքրիկ պարուիհները: Թեև ուսուցչական գործունեությունը շնորհաշատ աղջնակից «խլում է» բանկագին ժամանակի իր բաժինը, այնուհանդերձ, ոչինչ չի խանգարում, որ Աննան պատասխանատվությամբ կատարի նաև ուսանողի իր պարտականությունները. սովորում է գերազանց առաջադիմությամբ՝ ուսուցման անվճար համակարգում: Թե՛ ուսումնառություն մեջ, թե՛ պարարվեստում Աննայի հաջորդությունը պայմանավորված է անսահման նվիրվածությամբ, կատարած գործի հանդեպ ունեցած սիրով: Նրա հաջորդություններն արգասիք են ոչ միայն տաղանդի, այլև աշխատասիրության ու նպատակասլացության: Մեկ փաստ.
ղեկավարում է 3-16 տարեկան երեխաների պարային խմբեր երևանում և Աշտարակում:

Այսօր «Տնտեսագիտի» շնորհալի ուսանողների հյուրասենյակում Աննան է, որի հետ հարցագրույցը, հուսով ենք, կհետաքրքրի ընթերցողին և նոր բացահայտումների առիթ կդառնա:

ՊԱՐՆ

ԿՅԱՆՔԻ ԻՄԱՍՏՆ Է

- Աննա, մենք տեսանք, թե ինչ սիրով ու վստահությամբ են քեզ՝ իրենց պարի ուսուցչին նայում փոքրիկ պարուիհները: Դժվա՞ր չէ նրանց հետ աշխատելը:

- Ին սաների՝ փոքրիկ պարուիհների մեջ են ինձ եմ տեսնում, ին մանկությունը, որը սկսվում և ավարտվում էր պարով: Այս երեխաների համար էլ պարն ու պարի աշխարհը մի խորհրդավոր հերիաք է, որի գլխավոր հերոսներն իրենք են՝ իրենց երազներով ու անսահման բարի ցանկություններով: Երբ ինձ են նայում լույսով, հավատով ու սիրով լեցուն այսքան աչուկներ, հասկանում են, որ կյանքուն ամեն ինչ հաղթահարելի է, և բոլոր դժվարությունները չնշին են թվում:

- Կարելի՞ է ենթադրել, որ պարն ու պարարվեստը քո կյանքում առանցքային դերակատարում ունեն...

- Պարն ին կյանքի իմաստն է: Յինգ տարեկան էի, երբ առաջին անգամ մայրս ինձ տարավ Սոֆի Ղևոյանի պարի դպրոց: Ընդունվեցի դասական պարի բաժին: Տարերքին մեծ էի. երազանքս իրականացել էր: Դպրոցում էլ էի գերազանց սովորում, բայց ոչ նրա համար, որ սովորելն ինձ հաճույք էր պատճառում, այլ վախենում էի՝ եթե թերանամ, ինձ չեն թողնի հաճախել պարի դասերին: Այսպես տասը տարի շարունակ... գերազանց աշակերտ էի, հլու-հնագանդ դուստր: Շատ են սիրում պարի մեր դպրոցը, Սոֆի Ղևոյանին, ումից շատ բան են սովորել:

- Ինչպե՞ս ընտրեցիր այլ մասնագիտություն:

-Երբ ավարտեցի դպրոցը, ին և ծնողներիս առջև կանգնեց մասնագիտություն ընտրելու խնդիրը: Ավանդապաշտ ին ընտանքիում խոսք անգամ չէր կարող լինել պարարվեստում հնտանալու, ապագաս պարի հետ կապելու մասին: Յրավիրովեց ընտանեկան խորհուրդ, որը որոշեց՝ բժշկական կրթություն պետք է ստանամ: Ու քանի որ ինձ համար միևնույն էր, թե որտեղ կսովորեմ, միայն թե թողմեն շարունակեմ պարելը, համաձայնեցի: Յ տարի սովորեցի դեղագործի մասնագիտությամբ, նույնիսկ աշխատեցի դեղատանը: Շուտով հասկացա, որ չեն կարող կատարել այնպիսի գործ, որը չեմ սիրում ու հեռացա այդ պարտավորված աշխատանքից:

-Այդ դեպքում ի՞նչ գործ ունես Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում:

-Երբ ստեղծեցի իմ պարային ստուդիան, հասկացա, որ ինձ այդ գործում պարի ուսուցիչը լինելուց բացի, պետք են նաև տնտեսագիտական գիտելիքներ: Ընտրեցի կառավարում մասնագիտությունը: Մեծ սիրով եմ սովորում, փորձում յուրացնել կառավարչի հմտություններ: Ասեմ, որ այս անգամ գերազանց եմ սովորում ոչ միայն պարը չթողնելու համար, այլև որովհետև մասնագիտությունն ինձ անհրաժեշտ է ու դուր է գալիս:

**-Աննա, այսօր ունես քո պարային
ստուդիան՝ «Աննա Ալեքսանյան Dans Studio»:
Ինչպես դարձար պարի ուսուցիչ:**

- Այս հարցին պատասխանելիս հիշում եմ առաջին բեմելս. հետնարենում դողում էի, չեմ ուզում դուրս գալ կուլիսներից, սակայն ինչեց երաժշտությունը, ու ես մոռացա ամեն ինչ: Ու հենց այդ պահից սկսած՝ երազում էի մի օր բացել պարային ստուդիա: Դասկանում էի, որ դրան պետք է արժանանալ աշխատանքով, ծավալած գործունեությամբ... Օրվա մեջ մասը պարին էի տրամադրում, մասնակցում համերգների ու հաջողությամբ հանձնում մեր պարի դպրոցի բոլոր քննությունները... Ու մի օր էլ ստացա հավաստագիր, որը հնարավորություն տվեց ուսուցչական գործունեություն ծավալելու, պարել ցանկացողների առջև բացելու պարի գաղտնիքները: Այսօր պարի խմբեր ունեն երևանում և Աշտարակում: Շատ եմ սիրում իմ սաներին, նրանց հաջողություններն ինձ ուժ են տալիս, անսահման երջանկացնում և ուրախություն պարգևում:

-Ի՞նչ ծրագրեր ունես:

- Բոլոր ծրագրերս իմ սաների և ուսումնառությանս հետ են կապված: Պարային խմբերիս հետ

պատրաստում ենք համերգային ծրագրեր, որոնք պետք է ներկայացնենք հանդիսատեսի դատին: «Աննա Ալեքսանյան Dans Studio»-ի հետ պատրաստվում եմ մենահամերգի, որը ցանկալի է իրականացնել մինչև հաջորդ տարվա սկիզբը: Միաժամանակ շարունակելու են գերազանց առաջադիմությամբ սովորել և պահպանել իմ տեղը անվճար համակարգում:

-Ի՞նչ կրարեմաղթեիր քո հասակակիցներին:

- Թող բոլորը երջանիկ լինեն՝ հավատով ու հույսով լեցուն: Դժվարություններն ու խոչընդոտները թող երբեք չիհասրափեցմեն նրանց, քանի որ կյանքում անեն ինչի էլ կարելի է հասնել, եթե ունես կամք, ձգտում ու աշխատասիրություն:

Զրուցեց ՌՈՒԶԱՆ ՍԱՐԱԿՅԱՆ

Հ.Գ. Յարցագրույցն արդեն պատրաստ էր, երբ տեղեկացանք, որ Աննա Ալեքսանյանի սաները հաջողությամբ են հանդես եկել «Նազամք-2013» պարի հանրապետական մրցույթ-փառատոնում և զբաղեցրել են պատվավոր տեղեր. Արևիկ Մենեջյանը հանդես է եկել մենապարով՝ մեկայացնելով իսպանական պար, իսկ խումբը կատարել է հայկական ժողովրդական պար:

ՀՅ ԲՈՒՅԱԵՐԻ ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՐՔԸ

**«Յայրենիքը սկսվում է բնությունից» խորագիր ներքո
համեստ է զալիս բնօգտագործման տնտեսագիտության
ամբիոնի ղոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու Գագիկ
Աղաջանյանը:**

Սաքրություն է պետք...
Սաքրություն է պետք,
Որ քարերն անգամ
Ներքնապես զգան
Իրենց երեմնի հեղուկ վիճակում,
Որ արտաշնչեն բույսերն էլ... արև~
Եվ ոչ թե միայն անտես թթվածին,
Որ մարդն էլ իրեն լավ գտա այնպես,
Ինչպես մեղեղին՝ վսեմ տաճարում,
Գույնը՝ համճարեղ կտավի վրա,
Եվ խաղալիքը՝ մանկան ձեռներին...

Պարույր ՄԵԿԱԿ

Յայաստանը համարվում է կենսառեսուրսներով հարուստ երկիր՝ ներառելով մեծ թվով տնտեսապես արժեքավոր, հազվագյուտ, ռելիկտ (վերապրուկային) և էնդեմիկ (տեղային) տեսակներ: Բնական հարստությունը պայմանավորված է հողակլիմայական պայմանների բազմազանությամբ, երկրաբանական բարդ կառուցվածքով, ինչպես նաև Յայաստանի յուրահատուկ աշխարհագրական դիրքով: Մեր երկրի գրավչությունը և նրա բնակչության բարեկեցությունը ուղղակիորեն կապված են նրա բնական հարստություններին, բնության շրեդություններին: Սակայն բնակչության աճը, տնտեսության և շինարարության բուրն գարգացումը լրջորեն ազդում են շրջակա միջավայրի վիճակի, բնական էկոհամակարգերի և դրանց տարրերի՝ բուսական և կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների վրա: Բուսական աշխարհի պահպանության հիմնախնդիրն ունի կարևորագույն կենսական նշանակություն ողջ մարդկության համար: Օգտվելով բնական պաշարներից, որոնք ազգաբնակչության բարեկեցությունն ապահովող հիմնական աղյուրն են, մարդը բացասական ազդեցություն է թողնում դարերի ընթացքում ձևավորված բնական էկոհամակարգերի և կենսաբանագանության վրա: Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության զարգացումը, բնական տարածքների մեծամասշտար յուրացումը, կիմայի փոփոխությունը հանգեցնում են էկոհամակարգերի անբողջականության և հավասարակշռության խախտնանը, որի հետևանքով տեղի է ունենում բուսական ծածկույթի դեգրադացիա և շատ բուսական ու կենդանական տեսակների քանակի կրծատում:

Յանդիսանալով ցանկացած համակեցության հիմքը՝ բույսերը բնության մեջ խաղում են առաջատար դեր: Ուստի պատահական չէ, որ 1992 թվականին Ռիդ դե ժանեյրոյում կայացած շրջակա միջավայրի պահպանության խնդիրներին նվիրված համաշխարհային համաժողովում Յայաստանի Յանդիսանալով ստանձնել է կենսաբանագան-

գանության և երկրի կայուն զարգացման աջակցման պարտականություն: Այս համատեքստում «ՀՅ բույսերի Կարմիր գրքի» ստեղծումը ևս մեկ քայլ էր կենսաբազմազանության պահպանության և վերականգնման գործում: ՀՅ բույսերի այս համապարփակ ժողովածուում (բարձրակարգ բույսեր և սնկեր) զետեղված են բույսերի և սնկերի տեսակների մորֆոլոգիայի, աշխարհագրական տարածվածության, կենսաբանության, էկոլոգիայի, ֆիտոցենոլոգիայի, սահմանափակող գործուների վերաբերյալ տեղեկություններ և պահպանության միջոցառումներ: Գիրքը վարկում է հազվագյուտ և անհետացող տեսակների հաշվառման, պահպանության, վերաբաղրության, օգտագործման և գիտականորեն հիմնավորված հասուկ միջոցառումների մշակման և կրագործման, ինչպես նաև դրանց մասին բնակչությանը իրազեկելու նպատակով: «Կարմիր գրքում» գրանցման համար հիմք են ծառայուն տեսակների քանակի և տարածման սահմանների կրծատման, գոյության պայմանների վատրարացման և անհետացման վտանգի վերաբերյալ տվյալները:

Յայաստանի բարդ երկրաբանական կառուցվածքը, նախկինում հզոր հրաբխայնությունը, ծալքավորումները, բարձունքային կտրուկ տարբերությունները, խոշոր ծովային ավազաններից հեռու գտնվելը նպաստել են կիմայի և ռելիեֆի բազմազանությանը և ձևավորել Յայաստանի ֆլորիստիկ հարստությունը, ինքնատիպությունն և հագեցվածությունը շուրջ 3600 բուսատեսակներով և 1200 տեսակի մակրոսկոպիկ սնկերով, այդ թվում՝ 123 էնդեմիկ տեսակներով: ՀՅ-ում ներկայացված է Կովկասի ամբողջ ֆլորայի գրեթե կեսը և տարածաշրջանի գրեթե բոլոր հիմնական բուսական համակեցությունները:

«ՀՅ բույսերի Կարմիր գիրքը» ներառում է 452 տեսակի բույսերի և 40 տեսակի սնկերի նկարագրություն: Բացի դրանից, գրքի երկրորդ բաժնում ներկայացվում է տեղեկատվություն մտա-

հոգիչ վիճակում գտնվող ևս 223 բուսատեսակների մասին՝ ընդհանուր առնամբ դասակարգվելով վեց հիմնական խմբերում: Առաջին խումբը կրիտիկական վիճակում գտնվող բույսերի հաճախումբն է, որոնք դիտվում են որպես անհետացման չափազանց բարձր ռիսկի առջև կանգնած տեսակներ վայրի բնության մեջ: Դրանց թվին է պատկանում 141 տեսակ, որոնցից են օրինակ՝ եռատերև մետախոտը, օչակ մերկը, թաղաղու դեղինը, կովկասյան զանգակը, բոշխ սակավածաղիկը:

Երկրորդ խումբը ներառում է վտանգված տեսակ կատեգորիան, որի մեջ մտնում են անհետացման շատ բարձր ռիսկի առջև կանգնած տեսակները, որոնց թիվը կազմում է 248: Այդ շարքից են կովկասյան մրտավարդը, ճահճային հապալաւենին, կոնածկ սարսազմանը, գայլականջ հիրիկը, արևելյան սոսին:

Անհետացման բարձր ռիսկի առջև կանգնած 63 տեսակներ ընդգրկված են խոցելի տեսակ խմբում՝ երմատնանի քարքեկը, անտառային շյուղախոտը, արարատյան ցորենը, պոնտական ալոճը, սքանչելի գնարբուկը: Տաքսոնը (խումբ), որը գնահատված է չափանիշներով, բայց չի գնահատված որպես կրիտիկական վիճակում գտնվող, վտանգված տեսակ կամ խոցելի տեսակ, սակայն մոտ է դրանց և ունի հավանականություն պատկանելու սպառնալիքի որևէ կատեգորիային մոտ ապազայում, դասվում է վտանգման սպառնացող վիճակին մոտ գտնվող տեսակ կատեգորիային, որոնց թիվը կազմում է 21:

Շուրջ 96 տեսակ պատկանում են տվյալների անբավարություն կատեգորիային, երբ առկա տեղեկությունները դրա թվաքանակի և/կամ արեալի վիճակի մասին համապատասխան չեն անհետացման ռիսկի ուղղակի կամ անուղղակի գնահատման համար: Այդ կատեգորիայի տաքսոնը կարող է լինել լավ ուսումնասիրված, իսկ կենսաբանության՝ լավ հայտնի, սակայն գնահատման համար համապատասխան տվյալները առատության և/կամ տարածման վերաբերյալ լինեն անբավարար: Տվյալների անբավարություն կատեգորիան անհետացման սպառնալիքի կատեգորիա չէ: Տաքսոնի ընդգրկումը այդ կատեգորիայում ցույց է տալիս, որ պահանջվում են ավելի շատ տեղեկություններ, և ընդունվում է, որ ապագա ուսումնասիրությունները կարող են հնարավոր դարձնել նրա պատկանելությունը անհետացման սպառնալիքի որևէ կատեգորիայի: Վերջին խումբը թիչ մտահոգող տեսակ կատեգորիան է, որին պատկանում են ինչպես լայն տարածված, այնպես էլ մեծ թվաքանակ ունեցող 106 տարատններ:

«Դժ Բույսերի Կարմիր գիրքը» գիտնականների, շահագրիու պետական մարմինների, բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունների առջև նոր խնդիրներ է առաջադրում՝ կապված հազվագյուտ տեսակների պահպանության, հատուկ պահպանվող նոր տարածքների ստեղծման, վայրի բույսերի նկատմամբ հսկողության ուժեղացման հետ, որը ցանկալի արդյունք կլունենա միայն հանրության համընդհանուր մասնակցության պարագայում:

Խնամք է պետք բուսական աշխարհին և մաքրություն՝ մարդկանց էկոլոգիական գիտակցությանը: Խսկապես, մաքրություն է պետք՝ տեսքով բնության և գիտակցության...

**Որ հողը մեխի հողին՝ իրենով,
Եվ իր բուրմուճով սոսնձի նաև
Օդը հողի հետ ու մեզ էլ՝ նրանց...**

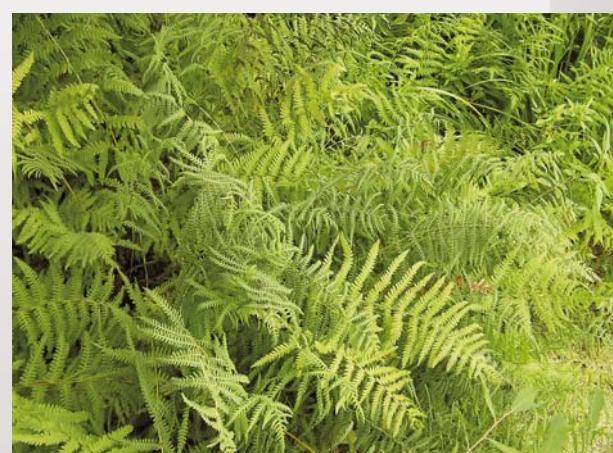
Անտախոտ եռատերև
(Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ)

Չելվելա սև
(Խոցելի տեսակ)

Խորմա կովկասյան
(Վտանգման սպառնացող վիճակին մոտ գտնվող տեսակ)

Տելիպտեր ճահճային
(Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ)
Նկարները՝ համացանցից

«ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ, ՄԱՍԻՆԸ ՕՐԵՐՈՒՄ» ԱՊՐՈՂ ՄՈՒԾԵՂ ԳԱԼՀՈՅԱՆԸ

Յուրաքանչյուր ճշմարիտ գրող սկիզբ է առնում իր մանկությունից. նայած այդ մանկության ակունքներն ու գույները ինչպիսին են լինում, այդպիսին էլ ձևավորվում ու գունավորվում է նրա աշխարհը:

Նախորդ դարի 60-ական թվականներին գրական ասպարեզ եկած, իր նախնիների երկիրը երբեւ չտեսած Մուշեղ Շովեն Գալշոյանը (Մանուկյան) այն գրողներից է, որի կենսագրությունը կարևոր ու էական դեր է խաղացել գեղարվեստական երկերի ստեղծման գործում: Նրա կենսագրությունը հենց այն նյութն է, որ հնարավորություն է ընձեռում զգալու իր իսկ ստեղծած գրականության հոգեբանությունը և վերլուծելու նրա գրական հերոսների հոգեկերտութածքներն ու այն բարոյական համակարգը, որի ծնունդն ու որի կրողներն են նրանք: Նրա յուրատիպ անհատականության ձևավորման, պրատուն որոնումների, ինչպես նաև գրողական դիրքորոշման մեջ հսկայական դեր են կատարել իր գեղարվեստանի, իոր և համերկրացիների կյանքն ու ճակատագրերը:

Երգի Փեթար գյուղից արմատահան եղած հայտնի ֆիդայական Գալշոյի Մանուկը՝ Մուշեղի պապը, 1892-1894 թվականների Սասն ապստամբության, Առաքելոց վանքի, Բերդակի, Խաս գյուղի, Ղարսի և այլ կրիվների մասնակիցներից է եղել: Երբ Շովեն (Շովիհաննեսը) 1917 թվականին կնոջ՝ գաղթի ճանապարհին հարազատությանը կորցրած Շոռնեի հետ նահանջող զորքի հետ անցավ Արևելյան Շայաստան, Կաղզվանում հանդիպեց վաղորոց չտեսած հորը՝ Գալշոյենց Մանուկին: «Սասունցիների պոլկ» մտնելով՝ հայր ու որդի մասնակցեցին Բաշ-Ապարանի, Կողըի, Ներքին Թալինի և Սարդարապատի հերոսամարտերին: Շայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո Գալշոյենց Մանուկն ու Շովեն գենքները վայր դրին ու անցան խաղաղ աշխատանքի: Շովեն մահվան միջով անցած տոհմին նոր կյանք տալու համար և ի հեճուկս անհամար կորուստներ ու տառապանքներ իրենց բաժին հանած ճակատագրի՝ կարողացավ ապավինել իր՝ ապրելու անկոտում կամքին և հիմք դնել նոր գեղարվեստանի ու փառավորել այն, ինչ ժառանգել էր հայդուկ Գալշոյի Մանուկից:

Գալշոյի Մանուկի հարս Շոռնեն, որ ժողովրդական բանասացի աստվածաշնորհ ծիրք ուներ, աշխարհ էր բերել վեց աղջիկ և երկու տղա: Մեծ եղենին օրերին Մուշեղ անունով եղրորը, կմոջը, չորս երեխաններին կորցրած Շովեն օջախը նորից լցվել էր՝ ապահովելով ճշակոտոր դարձած տոհմի պատմության շարունակելիությունը:

Եղենագոհ հորեղբոր անվանակիր Մուշեղը, որ ծնվել է 1933 թ. դեկտեմբերի 13-ին Թալինի շրջանի Մերիբան (այժմ՝ Կաբընաղբյուր) գյուղում, ժառանգելով առասպելաստեղծ սա-

սունցիների բնածին տաղանդը, պապենական տոհմի պատմություններին հարկածան ու քիչ թե շատ տարբեր պատմությունները հավաքել, ստեղծել է Սասնա տան հին ու նոր հեքիաթի շարունակությունը՝ գրական ճանաչումը հայտնի դարձնելով իր պապ Գալշոյի Մանուկի անունով: «...Շպարտության պես մի բան գլուխ է բարձրացրել հոգուս մեջ. որ ես այնտեղ [Թալինում՝ Զ. Ե.] եմ ծնվել, դժվարությամբ եմ մի ծաղկի պոկել ծորապանկից, դժվարությամբ է մեր տանը մի պարկ ցորեն եղել, և որ մարդիկ այնտեղ վար ու ցանք են անում, չեղած տեղից ստեղծում են հաց և աշխարհի դեմ բացված սուփրա-սիրտ ունեն», - գրել է արձակագիրը:

Յուրաքանչյուր գործում Մուշեղ Շովեն Գալշոյանի՝ «չեղած տեղից» հաց ստեղծող և «աշխարհի դեմ բացված սուփրա-սիրտ» ունեցող տոհմակիցների պատմությունից ուղղակի կամ անուղղակի ներկայացված մի դրվագ կա. հերոսներից ամեն մեկի մեջ նա իր հոգուց մի պտղունց դրել է: Կորցրած եզերքների մշուշների մեջ իրենց երազները պահած, հոգսաշատ ներկայում այդ երազների փշամբ-տեսիլներով, Ծովասարի հովերի բերած կամքներով ու կարուտներով ապրող հայենակիցների հանդեպ Գալշոյանի տածած առանձնահատուկ սերը, ազգի, տոհմի դավանած արժեհամակարգից ծնված ազնվածին նրբազգացությունն ու պատկառու վերաբերնունքը տոհմակիցների նկատմամբ իրենց ընդգծուն արտահայտությունն են գտել նրա գրեթե բոլոր ստեղծագործություններում:

Իր ապուպապերից, ծնողներից Մուշեղը ժառանգել է Սասուն աշխարհի առականորեն հպարտ, վայրի, կոշկոյ գեղեցկությամբ բնության տեսլականը, այդ երազածին երկորւմ ծնված տոհմիկ հայերի բնաշխարհիկությունը և այդ

ամենի կորստից սկիզբ առած մի մեծ ողբերգություն, որ յուրատիպ դրամատիկ երանգներ է հաղորդել նրա ստեղծագործական աշխարհին: Կորուսյալ կապույտ աշխարհում իրենց տոհմական արմատները թողած ու տեղահան եղած էրգացիները խստաբար են ու խստապահանջ, բարի ու ըստ պետք՝ անչափ մոլցին, զիջողամիտ, բայց նաև համար, ինչքան մեղմ, նույնքան էլ կտրուկ, շատ փափուկ, նրբասիրտ և ոչ պակաս կարծր ու կոպիտ: Այդ մարդիկ հայրենի եզերքի, հարազատ օջախի, բնության ու ամենայն գեղեցիկի նկատմամբ անբացատրելի թուլություն և անչափելի սեր ունեն: Նրանք բնությունն զգալու, բնության գույների ու ծայների, ծառ ու ծառիկի, գետ ու առվակի, սար ու ծորի, բնական երևույթների ու տարերքների ընկալման առանձնահատուկ օժտվածություն ունեն, որից շռայլորեն բաժին էր հասել նաև Գալշոյի Մանուկի թռո Մուշեղին: Նա իր հոգու ու մտքի մեջ ուներ կորուսյալ բնօրրանի կենդանի, թթորուն պատկերները, նրա խելքը գնում էր այդ աշխարհի բնության համար, խենքանում էր նրա տեսլական գույներից ու խելքամաղ բույրերից: Երակներում իր կերտած հերոսների արյունը կրող գրողը նշխար-նշխար հավաքել է կորուսյալ երկրի գույներն ու նախշերը, բայց ու բանը, նարդկանց խոսքն ու լոռությունը, նրանց անափ սերերն ու վրեժածին ատելությունները և ստեղծել իրատիպ ու անկրկնելի մի աշխարհ՝ իրական թախիծով, իրական տիսրությամբ ու իրական ողբերգությամբ, և այդպիսով կարոտի և հուշի գրականությունը հարստացրել նշանակալից ու անզուգական գործերով:

1969 թ. լույս տեսած «Կորունկ» գրքում ամփոփված «Զորի Միրոն» և «Կածանի ծանփորդներ» վիպակներում արդեն ընդգծվում էին նյութի, հերոսների և գրելաձեկի այն շրջանակները, որ ընտրել էր արծակագիրը: Գրական պայմանականություններից հեռու կառուցվածքային ինքնատիպ եղանակներով ու սյուժեների նախօրինակներով նա գրականություն էր բերում սասնահայերի խոհերի աշխարհը, ժողովրդական ջինջ ու զուլալ ակունքներից սկիզբ առնող նրանց ազնիվ արդարամտությունը, արժանապատիվ կեցվածքն ու կյանքի լուսավոր գգացողությունը:

Հոգևոր կեցության տեղաշարժերի, գոյաբանության ժամանակի փոփոխության և դրանց՝ զաղթահայության վրա ունեցած դրանատիկ ազդեցության մասին պատմող դրվագների հանդիպում ենք Գալշոյանի գրեթե բոլոր գործերում՝ «Ծաղկած քարեր» (1973), «Մարութա-

սարի ամպերը» (1981) ժողովածումերում, անավարտ մնացած «Պայուսակ» և «Տարենուտին» վեպերն ու «Սպիտակ ծին» վիպակն ամփոփող «Պայուսակ» գրքում (1988), «Բովտում» վեպում (1974), բազմաթիվ ակնարկներում:

Իրենց նախատիպերն ունեցող հերոսները գերազանցապես սասունցիներ են, որոնց հետ գրողի անմիջական կապը, կենսական բովանդակություն հաղորդելով ստեղծագործություններին, նորացնում է կարոտի գրականության ավանդույթը և բացահայտում գրողի՝ այդ ավանդույթը յուրովի վերափոխելու կարողությունը: Ողբերգորեն կարճ տևած կյանքի, որ չարագույթ մի գնդակից ընդհատվեց 1980 թ. հոկտեմբերի 15-ին հայրենի Կաթոնադրյուրում, և ցավալիորեն շուտ ընդհատված գրական կենսագրության ընթացքում անդավաճան մնալով իր անհատականությանն ու գրողական ինքնատիպությանը, հասնելով ստեղծագործական մեջ ընդհանրացումների, կերպարների խտացված տիպականացումների՝ Գալշոյանը դարձավ կորուսյալ հայրենի եզերքի պատկերի տեսլային ստեղծողը, նրա կորստյան ցավի, նրա հանդեպ տածած ցավագին սիրո, նրա նկատմամբ ունեցած սրտմաշուկ կարոտի տաղանդավոր արտահայտիչը: Կողը կողքի ապրելով այդ աշխարհից տեղահանված մարդկանց հետ՝ գրողը թախծել է նրանց լուս տիսրության համար, հիացել նրանց հերոսականությամբ: Նրա հոգում միշտ հնչել են անտեր մնացած նախնյաց գյուղերում, անձավմերում ու ծորերում թևածող դժոխածին եղերերության արձագանքները, և նա տառապել է տիրոջ ոտնակո-

Մի կարստ կա, մի կարստ կա, մի կարստ կա անձայր, Որ չի մանամ, որ չի ցողում, որ չի դառնամ անցոյաց: ԽԱՇԻ ԿԱՇԵՆՑ

իսին կարոտող երկրի անտերության ու որբության համար: Յին, «մամոռու օրերի» անլուր արծագանքները՝ լավ ու վատ հիշողություններով շաղված, ու նոր օրերը՝ նոր ողբերգություններով ու անլուր մաքառումներով, գրողը միախառնել է, ստեղծել առկա մի ժամանակ ու մի աշխարհ, ուր հերոսներն ապրում են Սասնա տան քաջերի հին ու նոր կյանքով՝ իրական խառնած անցած-զնացածի հետ, անցյալը պահած ներկայի մեջ. կենսավիճակ, որ համառորեն դարձել էր բնությունների ու կոտորածի դժոխսով անցած ժողովորի կեցության անբաժանելի ուղեկիցը՝ պարտադրելով ինքնօրինակ ապրելածն ու բարոյականություն:

Էրգի տեսլականն ու էրգրացիների կորողային կերպարները, նրանց խօռվքու սերերն ու հիացմունքները, ապրեցնող հոլյուսերն ու մաքառման տառապանքները միաձույլ կերտել են գեղագիտական մի աշխարհ, որ լավագույնս արտացոլում է Գալշոյանի՝ գրականությունը բերած ազգային ինքնատիպակցության յուրատիպ կերպը: Այս իրողությունը դուրս է գալիս գրողի ստեղծագործությունների սահմաններից և իր մեջ նախորդների ստեղծած գրականության հետ միահյուս՝ ժողովրդի համար դաշնում ազգային ծրագիր, նորօրյա կեցության ու լինելության հիմք: Երկիր կողցրած մարդիկ իրենց «անուշանուշ» կարոտ-տիսրությունից ամենակն քաղցրությունից չեն դառնում: Այդ կարոտն այնքանով է «անուշ-անուշ», որքանով արթուր է պահում Սասնաշխարի տեսլականը և հարուափորություն տալիս մտահուշերով հյուսել իրենց կյանքի անավարտ մնացած պատմությունները: Մուշեղ Գալշոյանի հերոսների կարոտը հայրենակորույս մարդու սենտիմենտով ապրումներից սկիզբ առնող գգացողությունից բարձրանում, վերածվում է զորավոր մի ուժի, որը ոչ միայն «մարդու կրարձնեաժահա, հերոս», այլև աշխարհայացքի վրա ազդելով, իրոք, կեցության ձև է բելադրում: Կարոտն ու տիսրությունը,

այդ մարդկանց հոգիները փխրուն պահելով հանդերձ, նրանց դարձնում են առնացիորեն ժայռեղացած, իրապես կորողային կերպարներ՝ ինքնատիպ բարոյականությամբ ու մտածելակերպով, կենսափլխոփայության առանձնահատուկ ընկալումներով։ Էրգի մարդիկ ծուլված են իրենց կորուսյալ հայրենիքի տեսիլքին, ցավին ու կարոտին։ յուրատիպ քառածուլվածք են՝ իրարից անպակաս, իրարից անկապտելի։ Ուր էլ որ հայտնվում են, իրար գտնում են, ինչպես հերոսներից մեկն է ասում՝ «ցավն իշելու համար, ցավն ապրելու ու տնքալու ու ախ քաշելու համար ու կարոտի համար...»։

Գալշոյանական հերոսներից շատերը խտացումն են հենց Գալշոյի Մանուկի, Յովելի, նրանց գերդաստանի ու համերկրացիների ճակատագրերի ու բնավորությունների։ Գրուն էրգացիների երազներն ու կարոտները հավաքել է իր մեջ, մտքով անցել նրանց կոչված վայրերով, եղել նրանց ավերված գյուղերում, ապրել նրանց սրածվելու, յաթաղանազարկ լինելու կակիծները և իրեն հատուկ նուրբ, միաժամանակ առնացի զգացնունքայնությամբ վերապրել նրանց ապրածչապրածք, երազել նրանց բռնախեղդված իղձերի շնչավորումն ու իրականացումը։ Նա իր հերոսներին մեկիկ-մեկիկ հավաքել է, Արաքսն անցկացրել, բերել հասցրել հայրենի եզերքը հիշեցնող բնակավայր, բնակեցրել ու տեսել, որ այդ մարդիկ առանց իրենց ծովասարի ձյունների ու Լուսաստիլի, առանց իրենց Մարութա սարի ամպերի, առանց իրենց անձրևուտ արևի և արևոտ անձրևի, առանց իրենց խուզերի մեջ ծաղկող ինարը ծաղկի չեն կարողանում ապրել։ Նրանք ապրում են՝ ոչ իրականն ու իրականը, ինը օրերն ու նոր օրերը իրար խառնած։ իրականում՝ տառապանք ու չարչարանք, հանապաօրյա հացի կոչվ քար ու քռեճի, երաշտի, հեղեղի հետ, անհավասար ու անզոր պայքար մարդու ձեռքով գործվող չարդի չարիքների դեմ, իսկ ոչ իրականում՝ հիշողություններում մնացած երկատված մի կյանք՝ մինչև «կոտորումի» տարիներն ու հետո ապրած՝ արյունոտ ջարդերով եղծված, թափառումների և գաղթի ճանապարհներին հալածված, մաշված։

Անչափ նուրբ հայեցողությամբ, արվեստագետին հատուկ մեծ պատվախնդրությամբ ստեղծելով գուտ ազգային թեմատիկայով գործեր՝ հագեցած ազգային գիտակցությամբ, տեղական ընդգծում բներանգով և այդ ամենով թելադրոված վառ արտահայտված ազգային ոճով, Գալշոյանը կարողացավ ստեղծել իր ինքնորինակ գեղագիտական աշխարհը, որը կոնկրետ տեղ ունի՝ Արաքսից այնկողմ մնացած էրգիրն ու էրգացիների՝ այսկողմում իմնած նոր Սասնաշխարից։ Եվ այդ աշխարհն այնքան առանձնահատուկ է, այնքան գալշոյանական, որ չես կարող շփոթել և ոչ մի ուրիշ հեղինակի ստեղծած էրգիր-աշխարիի հետ։

Մուշեղ Գալշոյանի ստեղծած գեղարվեստական գրականությունը ավելի ծիշտ կարժեսորի ժամանակը. զնահատման չափանիշը կորոշվի նրանով, թե այն ինչքան և ինչպես կապեցնի մեզանում Սասնա տան աննկուն ոգին և ազգային երազանքի իրականացման հավատը։ Քաջ գիտակցելով իր գործերի իրական արժեքը՝ Մուշեղը մի առիթով Յան Սահյանին ասել է. «**Ի՞ն արածի տերը ես չեմ, ես իմ ամելիրի տերն եմ**»։ Ապրած կարճ կյանքի ընթացքում արձակագիրն իր անելիքն արել է փառավոր կերպով՝ մեծ նվիրումով ու հզոր տաղանդով, մնում է՝ սերունդները տեր կանգնեն իրենց ուղղված հայրենաշեն ու կենսաստեղծ գալշոյանական պատգամներին և շատ ափսոսան նրա չհասցրածների համար։

ԶՈՒՄՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

ՀՊԾՀ հայոց և ռուսաց լեզուների ամբիոնի դասախոս,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Ես և համակուրսեցիներս՝ պարենային ապրանքագիտության 4-րդ կուրսի ուսանողները, նախորդ կիսամյակի ավարտին առիթ ունեցանք ծանաչողական այց կատարելու Երևանի «Արարատ» կոնյակի, գինու և օղու կոմբինատի թորման և տակառգործական արտադրամասեր, թանգարան, գինու մառան։ Մառանը գտնվում է 15 մետր խորության վրա։ Նախկինում այնտեղ գործում էին 2 բունելներ, որոնցից մեկը գործարանը կապում էր Դալմայի այգուն, որտեղից սայլերով բերվում էր խաղողը, իսկ մյուսը տանում էր դեպի քաղաքի կենտրոն՝ այժմ՝ Սախարովի անվան հրապարակ։

ՀՊԾՀ ապրանքագիտության և տեխնոլոգիայի ամբիոնի վարիչ, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սիլվա Սահրադյանի ուղեցությամբ այդ այցելությունը նոր եռանդ հաղորդեց ապագա ապրանքագետներին՝ առիթ ստեղծելով ավելի մոտիկից և համակողմանիորեն ծանոթանալու «հայկական կոնյակ» Երևանի հայկական կոնյակ» Երևանությին։ Իսկ 89 տարեկան «Մադերա» գինու համտեսումը, որը պահպանվում է կաղնու վայստից պատրաստված տակառներում, դարձավ այդ օրվա «գլխավոր իրադարձությունը»։ Նրահամ գինու տպավորիչ համը հիշում ենք մինչ օրս։ 5 և 10 տարեկան կոնյակները շոկոլադի հետ համտեսելով՝ մենք սովորեցինք կոնյակի համտեսի ծիշտ կազմակերպման և մեկ նորություն։

Կոնյակը թունդ ալկոհոլային, սաթականաչափուն խնիչք է, որն ստացվում է խաղողի գինուց թորված և կաղնու տակառներում Երկար տարիներ հնեցրած սպիրտից։ Իր անունն ստացել է ֆրանսիական Շարանդա նահանգի Կոնյակ քաղաքի անունից։ Խաղողի գինու թորման արդյունքում ստացվում են կոնյակի սպիրտի 3 մասնաբաժններ՝ գլխանասային, միջին և պոչային։ Գլխանասային և պոչային զանգվածները պարունակում են բուրավետ բազուկան խառնուրդներ, անցանկալի բաղադրիչներ, որոնց առկայությունը եականորեն գցում է կոնյակի որակը, ուստի դրանք օգտագործում են սոսկ բուրավետ սպիրտատեսամեր կամ տեխնիկական սպիրտ ստանալու համար։ Ամենագլխավորը, իհարկե, միջին մասնաբաժնն է, ինչն էլ կոնյակի հիմնական հումքն է։ Միշին մասնաբաժնի թնդությունը կարող է հասնել մինչև 71%-ի։ Չենց այս զանգվածն էլ լցվում է կաղնու տակառները և ուղարկվում հնեցման, որի ընթացքում սպիրտը հարստանում է բազմաթիվ բաղադրիչներով։ Եթերներ, ալիքիհներ, մելանոիդներ, որոնք էլ պայմանավորում են արդեն պատրաստի կոնյակի որակական հատկանիշները։ Այս բոլոր գործընթացները տեղի են ունենում կաղնու տակառատախաների մեջ, որին թթվածնի առկայությամբ, շիման արդյունքում առավելագույն չափերով կուտակվում է էնանտային եթեր, որը կոնյակի հաղորդում է բնորոշ թույլ օճառահամ։

Հնեցումն անցած արդեն պատրաստի կոնյակները դասակարգվում են 3 հիմնական խնբերի՝ սովորական կամ աստղային, ընդ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՆՅԱԿ.

ՀԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ ԵՎ ԿԱՅԵԼԵԼՈՒ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ

որում՝ աստղը ցույց է տալիս, թե քանի տարի է հնեցված կոնյակի սպիրտը, տեսակավոր և կոլեցիոն կոնյակներ:

Դաշվի առնելով այն փաստը, որ ինչքան երկար է սպիրտը հնեցվում, այնքան բարձրորակ է կոնյակը, սովորական կոնյակների դեպքում առավել զնահատելի են 5 աստղանիշները: Տեսակավոր կոնյակները պատրաստում են 6 և ավելի տարի հնեցրած սպիրտից, իսկ կոլեցիոն կոնյակները ստանում են հենց տեսակավորից՝ ևս 5 կամ ավելի տարի պահելով տակառներում: Կոլեցիոն կոնյակի 1 շիջը կարող է արժենալ անգամ 1000 դրամ:

Դնու ի վեր Հայաստանը հայտնի է իր գինեգործներով, խաղողի և գինու մշակման հնագույն մեթոդներով, ավանդույթներով, որոնք հայտնի են դեռևս Ուրարտական թագավորության ժամանակաշրջանից և պահպանվել են մինչ այսօր: Չատ հենագիտական պեղումների արդյունքում գիտականորեն ապացուցված է, որ հայերի նախնիները տիրապետել են զինեգործության զարտնիքներին: Խաղողագործության և զինեգործության մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները հազարավոր տարիներ առաջ Հայաստանից տարածվել են հարևան երկրներ: Այս և այլ փաստեր գիտնականներին հիմք են տվել հայտարարելու խաղողի հայկական ծագման մասին: Չուր չէ, որ ֆրանսիացիներն ասում են՝ գինին ստեղծեցին հայերը, հույները դարձրին բիզնես, իսկ ֆրանսիացիները՝ արվեստ: Իսկ հայտնի շանսոնյե Շառլ Ազնավուրի գնահատման՝ «**Հայկական գինու առանձնահատկությունն այն է, որ գում ես այն, ինչ չես կարող արտահայտել բառերով»:**

Խաղողի տարեր տեսակների կորիզների հնագույն գտածոների ուսումնասիրությունները և համեմատությունները փաստում են, որ այս բարձր լեռնային երկրում այսօր աճում են խաղողի այնպիսի եզակի տեսակներ, որոնք ունեն հազարամյակների ծագումնաբանություն:

Խաղողի և գինու հայենիքը ավանդաբար համարվում է հայկական լեռնաշխարհը, որտեղ և ծնավորվել է համապատասխան հոգնորդ դաշտ և մշակույթ:

Գինեգործության պատմական ավանդույթներ ունեցող Հայաստանում ժամանակակից արդյունաբերական զինեգործությունը և կոնյակի արտադրությունը սկիզբ են առել 1887 թվականին, երբ առաջին գիլդի հայտնի վաճառական Ներսես Թափիրյանը Հին Երիվանի ամրոցի տեղում հիմնեց Հայաստանում գինիների և կոնյակների արտադրության առաջին ծեռնարկությունը:

Այնուհետև այս գործին անցավ նաև ոռւս արդյունաբերող Նիկոլայ Շուտովը: Շուտով արտադրանքը անուր դիրքեր գրավեց ոռւսական շուկայում, այնուհետև՝ ամբողջ աշխարհում:

Ամենաբարձր ճանաչման հայկական կոնյակը արժանացել է 1913 թվականին: Այդպիսի տիտղոս ունեին միայն 30 ռուսական և օտարերկրյա արտադրողներ: Հայկական կոնյակի փառքի մասին վկայում են միջազգային համատեսների, ուղարկած նախանդակների և մրցույթների բարձրագույն պարզեցները, պատվավոր դիմումները, արծաթե, ոսկե մեդալները:

Երբ մեկ անգամ Զերչիլին հարցրել են, թե որն է վերջինս երկարակեցության գաղտնիքը, նա առանց վարանելու պատասխանել է: «**Երբեք մի ուշացեք ճաշից, ծխեք Հավանայի սիգար և խմեք հայկական կոնյակը:**»

Իսկ ահա ռուս հայտնի գրող Մաքսիմ Գորկին, ըմբույնելով անմահական կոնյակը, արտադրել է: «**Ավելի հեշտ է բարձրանալ Արարատ լեռը, քան դուրս գալ Արարատի նկուղներից:**»

Հայկական կոնյակները դարձել են լեգենդ՝ իրենց մեջ

ամփոփելով Հայաստանի ոգին, պատմամշակութային ժառանգությունը և հայ կոնյակագործների հմտությունը: Հայկական կոնյակի համի զաղտնիքն այն է, որ մարդու բոլոր 5 զգայարանների վրա ազդում է շնորհիկ հետևյալ հատկանիշների՝ բացարիկ փափկություն, թավշություն, ներդաշնակություն, շոկոլատի, վարդի և վանիլի նուրբ համերանգներ, մուգ սաթի գույն, անկրկնելի բուրմունք, յուրօրինակ փունջ ու տևականորեն հիշվող տպավորիչ, հաճելի համ: Հայկական կոնյակի առանձնահատուկ համի մյուս գաղտնիքն է այն է, որ կոնյակի սպիրտի և կոնյակների հնեցումը կատարվում է Հայաստանի տարածքում աճող կովկասյան կաղնեփայտը տակառներում: Կովկասյան կաղնեփայտը, շնորհիկ իր ամուր և վարդագույն հիմքի, բոյլ և տալիս ստանալ վանիլինի, շոկոլատի և չորացրած մրգերի բնական համով կոնյակներ:

Ինչպես ծիշտ խմել կոնյակը: Կոնյակը համարվում է թագավորական խմիչք և չի «հանդուրժման» խառնուրդներ. կոնյակը չնմ մատուցում ծաշի սեղանին:

Եթե դուք վերցրել եք կոնյակի բաժակ, ապա ամբողջությամբ կենտրոնացեք նրա բույրի վրա, խմեք փոքր կումերով՝ զգալու համար համային բոլոր նրերանգները: Սնիֆտերը փոքրիկ ոտքով բաժակ է՝ նախատեսված կոնյակի համար: Այն պատրաստված է լինում ապակուց կամ բյուրեղապակուց: Սնիֆտերի մեջ կոնյակը լցված պետք է լինի մինչև լայն մասը, այնպես, որ բաժակը կողքի վրա (հենված ուռուցիկ մասին) սեղանին դնելու դեպքում կոնյակը չքափի: Վերջին ժամանակներս սնիֆտերին գուգահեռ օգտագործում են նաև «կակաչը», որը նոր է երևան եկել: Այս բաժակը պահում են ոտիկից:

Անեն մեկն ինքն է որոշում, թե ինչ համտեսի կոնյակի հետ: Ընդհանրապես ընդունված չէ խանոնել կոնյակն ու ուստեսները, նամականո, եթե այն ունի սուր ընդգծված բույր: Կոնյակի դասական օգտագործման եղանակ է համարվում երեք C-երի օրենքը՝ cognac (կոնյակ), cigar (սիգար), cofe (սուրճ): Սա համարվում է լավագույն համարդություն, սակայն կարող եք դրանք միասնաբար չիամտեսել: Սովորաբար կոնյակը համտեսում են շոկոլատով: Շոկոլադը կոնյակի յուրահատուկ բույրը դարձնում է էլ ավելի գրավիչ: Կոնյակի հետ կարելի է համարել նաև կիտրոն, ծիրապուուր, պանիր և սառը մասյին խորտիկներ: Կոնյակը մատուցելիս չեն տաքացնում, այն պետք է լինի սեղյակային ջերմաստիճանի, որպեսզի բույրը չցնի:

Ընդպես կոնյակը հայկական կոնյակ՝ իսկապես համոզվում ես, որ պատահական կոնյակի համուտ մասնագետների, բացմահազար սպառողների կողմից հայկական կոնյակի գովարանումն ու մեծարանը՝ երևելի, հիանալի, սրանչելի, զնայլող, հոյսակապ: Այս դեպքում կարելի է ասել՝ ավելի լավ է մեկ անգամ ընպել հայկական հոգեթով կոնյակը, քան հարյուր անգամ լսել:

ԵՎԵԼԻՆՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ
ՀՊԾՀ մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման
Փակուլտետի ուսանող

Սնիֆտեր

Հուլիսի 9-ին ՀՊՏԾ բակում առաջ վկտից մինչև ուշ երեկո շղանավարտներն արժանացան շնորհավորանքների ու ծերմ խոսքերի, նրանց ընծայվեց երկրի պաշտոնյաների, հաճախարանի ղեկավարության, դասախոսների հավատն ու վստահությունը, որ Հայաստանի տնտեսագիտական նայութ հաճախարանի ավանդած գիտելիքները, փորձն ու հմտությունը լինելու են այն լուսավոր ջահը, որ ուղենացնելու են անցնելիք ճանապարհները:

Տննական հանդիսությանը ներկա էին ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ, ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Յովիկ Արուահամյանը, ՀՀ Կառավարության առջնորդ պետական գույքի կառավարման վարչության պետ, ՀՊՏՀ խորհրդի անդամ Արման Սահակյանը, ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր, ՀՊՏՀ խորհրդի անդամ Կարեն Շշնարիսյանը, ՀՊՏՀ խորհրդի անդամ Բարսեղ Բեգլարյանը, ՀՀ Վայոց ծորի մարզպետ, ՀՊՏՀ կառավարման ֆակուլտետի նախկին դեկան Էդգար Ղազարյանը:

Ողջունելով Աերլաներին հիշարժան օրվա առթիվ՝ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահն իր խոսքն ուղղեց շրջանավարտներին.

«Սիրելի շրջանավարտներ, վստահ եմ, որ այս օրը անմոռանալի է լինելու ծեզ համար, հետագայում դուք հաճախ եք հիշելու ծեր հարազատ բուհը, ուսումնառության տարիները, բազմաթիվ առիթներ եք ունենալու ուսման այս տարիները արժևորելու համար: Մենք ծեզ մեծ կյանք ենք ճանապարհում լավագույն բարեմարդանքներով՝ համոզված լինելով, որ դուք այստեղից դուրս եք գալու արժանապատիվ կյանք կերտելու հըմտություններով և գիտակցությամբ»:

ՀՊՏՅ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանն
իր խսքում ցանկություն հայտնեց,
որ ավարտական վկայականներ

ստացողները լինեն այն բարձր գիտակցության կրողը, որ ավարտում են տնտեսագետ կադրեր պատրաստող հայաստանյան ամենահեղինակավոր բուհը և պատրաստ լինեն բարձր պահելու հարազատ համալսարանի պատիվը: ՀՊՏՀ շրջանավարտների միության անունից շրջանավարտներին շնորհավորեց ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Կարեն Շշնարիխյանը:

Եթեկոյան համալսարանն իր շրջանավարտներին նվիրեց շքեղ համերգ՝ հանդես եկան Արամ MP 3-ը և DJ Vakcina-ն՝ Ինչպես ամբողջ օրը, այնպես էլ համերգային ծրագրի ընթացքում շրջանավարտների կողքին էր ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը, ինչպես նաև պրոտեկտորներ, դեկաններ, դեկանների տեղակալներ։ Ուսանողության կողքին բուհի ուսանողական խորհուրդն էր՝ ուսխորհրդի նախագահ Ալակ Խաչատրյանի գլխավորությամբ և քաջալերմանի, ինչպես նաև ՀՊՏՀ կարիքերայի և մարդեթիճնագի կենտրոնի պետ Կարեն Բարաջանյանը, ուժանքերով էլ կազմակերպվել էր տոնական օրը՝ իր յուրատեսակ ձևով ու բովանդակությամբ։

Հունիսի 24-ին ՀՊՏԾ-ում «Globe education» կազմակերպության ներկայացուցիչ Լիյա Յովհաննիսյանը հանդիպել է ՀՊՏԾ ռեկտոր Կորյուն Արոյանի հետ՝ քննարկելով հաճագործակցության հեռանկարներ: Այնուհետև արտաքին կապերի բաժնում ուսանողներին ներկայացվել են բիզնես վարչարարության (MBA) մագիստրոսի կրթական ծրագրին Սեծ Բրիտանիայի երկու համալսարաններ դիմելու հնարավորության մասնակամերը:

ՀՊՏՅ տնտեսության կարգավա-
վորման և միջազգային տնտեսական
հարաբերությունների ֆակուլտետի
դեկան, դոցենտ Ասոմ Մարգարյանն
այս անառ երկու ամիս գտնվել-
է Գերմանիայի Դաշնությու-
նում և մասնակցել Յենայի Ֆրիդ-
րիխ Շիլլերի անվան համալսարանի և
Սաքս Պլանկի հետազոտական ինս-
տիտուտների համակարգում գործող
Յենայի տնտեսագիտության ինստի-
տուտի հաճատեղ հետազոտական
ծրագրին՝ «Ինովացիոն փոփոխու-
թյունների տնտեսագիտություն» խո-
րագրով:

ԿՐՈՆԱ-ԲՈՒԺ ԱՅԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ (ՀՀ)	
Այլընթաց	Տեղական պատճենի համար
Այլընթաց 10-ը՝ վերաբերեալ գնումների առ այլընթաց պատճենների	Այլքարծություն
1 Հայաստանի պատմական և պատմական համարակալություն	1,018 (+1%)
2 Ավագանության պատճեններ	945 (-9%)
3 Հայության պատճեններ պատճենաբառություն և լուսակացություն	606 (+7%)
4 Վրացական պատճեններ	551 (+11%)
5 Կանաչ Սահմանադրության պատճեններ	440 (+6%)
6 Անտառական պատճեններ, կենացք	347 (+8%)
7 Այլընթաց պատճեններ	272 (+9%)

ՅՊՏՅ պաշտոնական կայքը՝
ասե.am, հայկական վեբ-կայքերի
վարկանիշային կայքում (circle.am)
առաջատարի դիրք է գրանցել՝ գրա-
դեցնելով առաջին հորիզոնականը
«Կրթություն և գիտություն» բաժնի
ներքո, որտեղ ներկայացված են ոչ
միայն բուհական, այլև կրթության և
գիտության ոլորտի կայքերը:

Լույս են տեսել դոցենտ Դավիթ Ջախվերյանի «Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունը կարգավորող հնատիտուտները գլոբալացման պայմաններում» աշխատությունը, փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ Սոֆյա Օհանյանի՝ «Փողի փիլիսոփայություն և հոգեբանություն» վերնագրով դասախոսության ամփոփ տեքստը, պրոֆեսոր Սիմոն Ջակոբյանի և Նորայր Զաքոյանի «Վոլոյջըլ» ուսումնամեթոդական ուղեցույցը:

ՅՅ ԿԲ-ի և Ավանդների հատուցումը Երաշխավորող հիմնադրամի նախաձեռնությամբ անցկացվող «Իմ ֆինանսների միամյակ» ծրագրի շրջանակում հոկտեմբերի 11-ին ՐՊՏՀ-ում տեղի ունեցավ իրազեկման սեմինար:

Օգոստոսի 29-ին մեր համալսարանի հետ կմքված փոխընթացական հուշագրով նախատեսվող համագործակցության շրջանակներում ՀՊԾՀ միջազգային ծրագրերի կենտրոնում հյուրընկալվեցին «Հերեգիթի էքչն» բրիտանական ոչ կառավարական կազմակերպության «Բարեխորդության կրթականցանց» ծրագրի տնօրեն տիկին Էլեն Գոլդբերգը, ինչպես նաև ծրագրի Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի մեներգեր Հարություն Ալեքսանյանը: Տիկին Գոլդբերգը ներկայացրեց իր դեկավարած կազմակերպության գործունեությունը և իրականացվող հիմնական ծրագրերը:

ՈՒԽ նախաձեռնությամբ լույս է ընծայվել «Մարտական հաշվարկ» գիրքը՝ նվիրված ՀՊԾՀ զոհված ուսանող ազատամարտիկների: Գրքի հեղինակն է «Էկոնոմ plus» ամսագրի գլխավոր խմբագիր Յայկ Բեջանյանը:

Իր աշխատակիցների համար թժկական օգնությունն առավել մատչելի դարձնելու նպատակով մեր համալսարանը ֆինանսական հնարավորություն է տվել նրանց՝ կմքելու կամավոր թժկական ապահովագրության պայմանագիր, համաձայն որի՝ ՀՊԾՀ-ն որպես փոխհատուցում վճարում է ապահովագրավճարի (տարեկան վճարը 1 անձի համար կազմում է 120. 000 դրամ) մի մասը: Պայմանագիր կմքած յուրաքանչյուր աշխատող ամսական վճարում է իր աշխատավարձի 1 տոկոսը, իսկ մնացածը բուհը փոխհատուցում է աշխատողին:

Րոկտեմբերի 10-11-ը դոցենտ Գրիգոր Նազարյանը Ռուստովի պետական տնտեսագիտական համալսարանում մասնակցել է «Տնտեսության արդիականացման նորարարական ներուժը՝ լոգիստիկայի և մարքեթինգի գործիքները» խորագրով միջազգային գիտաժողովին և համեստ է եկել «Ծովային ելք չունեցող երկրների տրանսպորտալոգիստիկ համակարգի զարգացման առաջնայնությունները» թեմայով գեկուցմամբ, որը նաև տպագրվել է «Տնտեսության արդիականացման նորարարական ներուժը՝ լոգիստիկայի և մարքեթինգի գործիքները» ժողովում:

Իտալական Ոիետե քաղաքում տեղի ունեցած արթետիկայի Եվրոպայի պատանեկան առաջնությունում հեռացատուկի միջումներում ոսկե մեդալ է նվաճել Լևոն Աղասյանը, ով մեր բուհի մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ուսանող է, բայց այժմ գտնվում է պարտադիր գինվորական ծառայության մեջ:

ՀՊԾՀ-ում կիրականացվի Էներգախմայության միջոցառումների ծրագիր: Այս մասին սեպտեմբերի 9-ին ՀՊԾՀ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի և Հայաստանի վերականգնվող էներգետիկայի և էներգախմայության հիմնադրամի տնօրեն Թամարա Բաբայանի միջև ստորագրվեց պայմանագիր: Այս հնարավորություն կլու ՀՊԾՀ բոլոր մասնաշենքներում՝ այդ բվում Զեյթունում գտնվող ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի մասնաշենքում համալիր միջոցառումների արդյունքում ապահովվել էներգախմայություն, որից համալսարանը ֆինանսապես կշահի: Մեկնարկող նախագծի արդյունքում լսարաններում, բուհի մասնաշենքերի մյուս բոլոր հատվածներում անհրաժեշտ ջերմաստիճանի պահպանման համար կստեղծվեն հարմարավետ պայմաններ:

Այոր ուսումնական տարվան ընդառաջ պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը օգոստոսի 28-ին հանդիպեց համալսարանի գրադարանի աշխատակիցների հետ, քննարկեց գրադարանի աշխատանքների հետազարդարական պահպանման համար կապահպան աշխատավարձությունը և աշխատությունը աշխատավարձությունը:

Հոկտեմբերի 10-11-ը դոցենտ Գրիգոր Նազարյանը Ռուստովի պետական տնտեսագիտական համալսարանում մասնակցել է «Տնտեսության արդիականացման նորարարական ներուժը՝ լոգիստիկայի և մարքեթինգի գործիքները» խորագրով միջազգային գիտաժողովին և համեստ է եկել «Ծովային ելք չունեցող երկրների տրանսպորտալոգիստիկ համակարգի զարգացման առաջնայնությունները» թեմայով գեկուցմամբ, որը նաև տպագրվել է «Տնտեսության արդիականացման նորարարական ներուժը՝ լոգիստիկայի և մարքեթինգի գործիքները» ժողովում:

ՀՀ կորուրյան և գիտության նախարար Արմեն Աշոտյանը սեպտեմբերի 27-ին այցելեց ՀՊԾՀ: Ուկտոր Կորյուն Աթոյանի գլխավորությամբ նախարարը շրջեց բուհում, ծանոթացավ համալսարանում իրականացված նոր խոշոր ծրագրերին: Նախարարը ՀՊԾՀ նորակառույց բակում, ինչպես նաև բուհի լսարաններում և միջանցքներում կանգ առավ և գրուցեց «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոն, հետաքրքրվեց կենտրոնի գործունեությամբ, եղավ նոր տեխնոլոգիաներով հագեցած լսարաններում: Ուկտորը նախարարին իրավիրեց նաև բուհի հիմնանորոգված ճաշարան, որտեղ նախարարը ծանոթացավ ճաշարանի պայմաններին և ուսանողներին նախուածուցվող սննդին, ապա ՀՊԾՀ ռեկտորի և ՈՒԽ նախագահի հետ միասին ճաշեց: Այց վերջում Արմեն Աշոտյանը և անգամ այցելեց բակ, շիվեց ուսանողների հետ՝ լուսանկարվելով նրանց հետ, ապա բոլորին մաղթեց հաջողություն ուսման մեջ, կոչ արեց լավ սովորել:

Հոկտեմբերի 18-ին կարիերայի և մարքեթինգի կենտրոնի տնօրեն Կարեն Բաբաջանյանը ներկայացրեց «Moodle» ուսումնական ծրագիրը, որը հնարավորություն կտա նախատել ստեղծագործ ուսանողի ծևավորմանը, ուսումնական գործությացի վրա ծախսվող ժամանակի օպտիմալ օգտագործմանը: Եզրափակելով քննարկում՝ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը նշեց, որ ծրագրի ներդրման հետ կապված կըննարկվեն բոլոր հարցերը:

«Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի «Ազգային անվտանգության հետազոտություններ» ծրագրի «Հոգեկոր-բարոյական անվտանգություն» ուղղության շրջանակներում ՀՊԾՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության անբիունում սեպտեմբերի 30-ին տեղի ունեցավ բանավեճ «Հայի հոգեկոր-բարոյական կերպարը կամ հնքնությունը» խորագրով: Միջոցառմանը մասնակցում էին ամբիոնի դասախոսները և «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի աշխատակազմը: Բանախոսն էր պրոֆեսոր Արամ Սարգսյանը: Բանավեճը ամփոփեց «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի Սամվել Ավետիսյանը:

ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն է նշանակվել տնտեսագիտության դրսող, պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանը: Նա 100-ից ավելի գիտական հոդվածների, 4 մենագրությունների, 1 ուսումնական ծեռնարկի հեղինակ է, վարել է տարբեր պաշտոններ թե՛ պետական կառավարման համակարգում, թե՛ կրթության բնագավառում: Պարզատրվել է՝ «Անանիա Շիրակացի» մեդալով, Ֆրիտյոֆ Նանսենի միջազգային հիմնադրամի ոսկե հուշամեդալով, ՄԱԿ-ի պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) արձարք մեդալով և «Գյուղատնտեսական նվաճումների համար» ոսկե մեդալով:

Սեպտեմբերի 13-ին տեղի ունեցավ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի գիտական խորհրդատվական խորհրդի ընդլայնված նիստը՝ աշխատանքային արդյունքների ներկայացման ուղղված օրակարգային հարցերի ընդորկմամբ:

Նիստի նախակիցներին ողջունելուց հետո ՀՊՏՀ ռեկտոր, «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի խորհրդատվական խորհրդի նախագահ Կորյուն Արյանը ներկայացրեց կենտրոնի նորանշանակ տնօրեն, պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանին՝ նիստի նախակիցների անունից շնորհագրելով և արդյունավետ աշխատանք նարդելով:

Այնուհետև կենտրոնի հետազոտությունների ծրագրերում ընդորկված հետազոտական ուղղությունների դեկավարները ներկայացրեցին հաշվետու ժամանակաշրջանում կատարված աշխատանքները, անդադան ակնկալվող արդյունքներին: Ներքին դրամաշնորհներով իրականացվող հետազոտական թեմաների դեկավարները ներկայացրեցին հետազոտությունների նախական արդյունքները: Կենտրոնի տնօրեն Սամվել Ավետիսյանը նշեց, որ նախատեսվում է սեմինարների շարք կազմակերպել բոլոր այն ուղղություններով և թեմաներով, որոնց վերաբերյալ հետազոտող խմբերն ունեն առարկայական արդյունքներ:

Սեպտեմբերի 25-ին սկիզբ առավ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի նախաձեռնած գիտական սեմինարների շարքը: Առաջին սեմինարը «Հարկաբյուջենային քաղաքականություն» ուղղության «ՀՀ կառուցվածքային բուժեն և ֆիսկալ քաղաքականության խթանիչները» խորագորվ էր (բանախոսներ դրսենու Աշոտ Մարտիսյան, Վահրամ Զանգեցյան, Շուշան Ալեքսանյան): Հաջորդ սեմինարներում պատկերը հետևյալ էր. «Տեխնոլոգիական զարգացում, թվային տնտեսություն» ուղղության շրջանակներում հանդեսենականացնելու վերաբերյան գաղափարը կարդացում և գործական ոլորտի աշխատողների հոդվածներ): Երկրորդն ընդգրկում է մագիստրանտների, որոնց լուսաբանված են ՀՀ տնտեսության զարգացման միտումներն ու հեռանկարները:

Հոյս են տեսել «Ազգային տնտեսության մրցունակության բարձրացման հիմնախնդիրները» և «Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունը ուսանողի աչքերով» գիտաժողովների նյութերի ներառված մանկավարժների, ասիրական սեմինարների գործական ոլորտի աշխատողների հոդվածներ): Երկրորդն ընդգրկում է մագիստրանտների, որոնց լուսաբանված են ՀՀ տնտեսության զարգացման միտումներն ու հեռանկարները:

ՀԱնկախության 22-ամյակի առիթով Ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական հմտավորություն սեպտեմբերի 20-ին, ՀՀ բուհերի բազկամարտի բաց առաջնությունում, 75 կազմային կարգում 45 մարզիկների շարքում երրորդ մրցանակակիր է դարձել ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետի բանակային գործ մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանող Յուլիկ Սարտիրոսյանը:

Հոյս է տեսել «Բանբեր ՀՊՏՀ-ի» գիտական համեսին նոր համարը: Նոր հրապարակում ներկայացնում է գիտական արդի թեմաներ, որոնք արձարություն են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, տընտեսագիտության տեսության, արյունաբերական քաղաքականության, մակրոէկոնոմիկայի, միջազգային տնտեսական հարաբերությունների, բանկային գործի և ապահովագրության, փիլիսոփայության, գիտության և կրթության հիմնախնդիրներ:

Հոյս տեսել «Բանբեր ՀՊՏՀ-ի» գիտական համեսին նոր համարը: Նոր հրապարակում ներկայացնում է գիտական արդի թեմաներ, որոնք արձարություն են տեղեկատվական հիմնախնդիրների գիտահետազոտական հիմնախնդիրների շրջանների տնտեսագիտական ինստիտուտում «Հարակից շրջանների տնտեսագիտական ինստիտուտների և մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի դոցենտ Կարեն Գրիգորյանը երկամյա (հոլիս-օգոստոս) գիտահետազոտական աշխատանք է իրականացրել Գերմանիայի Տրիբեն համալսարանի միջազգային տնտեսական քաղաքականության ամբիոնում: Գիտական նախազծի թեման է «Եվրոպական Սիոնիթյան կառավարման մարմնների և ԵՄ անդամ երկրների արդյունաբերական քաղաքականության ուսումնասիրությունը»:

Դուկտեմբերի 7-ին Գրադարանավարի մասնագիտական տոնը նշվեց նաև մեր բուհում: Այս աշխատով ՀՊՏՀ գրադարանի աշխատակիցներին շնորհավորեց պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը: Նա կարևոր գրքի դերը և ընդգծեց, որ արդի տեսնողութանքի մեջ է գիրքը ննայուն է, և այն պետք է պրոպագանին: Գրադարանի տնօրին Արմինե Յովհաննիսյանը ներկայացրեց իրենց նախաձեռնած փոքրիկ ցուցահանդեսը՝ գրադարանի նոր գրքերն ու ստացումները:

Երեքտերի 7-րդ համեմատական հաշվապահական հաշվառման և առողջիկ ֆակուլտետի հաշվապահական հաշվառումն ըստ ճյուղերի մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտներ Անուշ Անսունյանը, Զայարիկի Սողոմոնյանը, Սարենիկ Կարապետյանը, Սյունե Բադայյանը: Ներկայացվեցին ՀՀ հանրային հատվածի հաշվապահական ստանդարտները:

Բաց դասի շրջանակներում հոկտեմբերի 9-ին հանդես եկան հաշվապահական հաշվառման և առողջիկ ֆակուլտետի հաշվապահական հաշվառումն ըստ ճյուղերի մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտներ Անուշ Անսունյանը, Զայարիկի Սողոմոնյանը, Սարենիկ Կարապետյանը, Սյունե Բադայյանը: Ներկայացվեցին ՀՀ հանրային հատվածի հաշվապահական ստանդարտները:

Դուկտեմբերի 13-ին, ՀՀ բուհերի ուսանողների 14-րդ հանրապետական մարզական խաղերի շրջանակներում ֆուտբոլի եզրափակիչ հանդիպմանը ՀՊՏՀ ֆուտբոլի թիմը (մարզիչ՝ Էլենորա Գրիգորյան) գերազանց խաղ ցույց տվեց՝ 7-2 հաշվով հաղթելով ԵՊՀ թիմին և նվաճելով 14-րդ հանրապետական (միջնունական) խաղերի ֆուտբոլի գավաթը:

Երեքտերի 18-ին ՀՊՏՀ է այցելել Երևանի քաղաքապետի օճական Սամվել Մերժարյանը՝ մեր բուհի ուսանողական խորիդին և ուսանողներին նայրաքաղաքի 2795-րդ տարեդարձին նվիրված «Երեքտերի 70-ամյակին: ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնի դոցենտ Վիլեն Խաչատրյանը «Տնտեսագիտություն» անվանակարգում արժանացել է 2-րդ կարգի մրցանակի: Գիտնականը ներկայացրել էր «Ֆինանսավառական գիտական միջազգային համալսարանում ուսանողների կարիերայի կազմակերպաման փորձը:»

Զուկտեմբերի 10-ին ՀՀ գրողների միջուրյունում տեղի ունեցել «Լավագույն գիտական աշխատանք» մրցանակաբժությունը: Մրցույթը նվիրված էր ՀՀ ԳԱԱ 70-ամյակին: ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնի դոցենտ Վիլեն Խաչատրյանը «Տնտեսագիտություն» անվանակարգում արժանացել է 2-րդ կարգի մրցանակի: Գիտնականը ներկայացրել էր «Ֆինանսավառական գիտական միջազգային համալսարանում աշխարհում և Հայաստանում» խորագրությունը գիտական աշխատանքի անդինի դոցենտ Էմիլ Մարտիրոսյանը:

Հոկտեմբերի 4-ին սկիզբ առան ՀՊՏՀ ներքին գիտական դրամաշնորհների 3-րդ միջանկյալ հաշվետվությունների շնորհանդեսները: Առաջին օրը ներկայացվեց «ՀՀ մրցունակության բարձրացման գերակայությունները գրուաշրջության շուկայում» միջամբիոնային թեման (ղեկ՝ ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյան):

Հոկտեմբերի 7-ին պրոֆեսոր Վալենի Միղրոյանը ներկայացրեց «Ժամանակակից տնտեսագիտական խոսույթի լեզվատրամաքանական վերլուծություն» անհատական թեման: Հոկտեմբերի 9-ին հաջորդաբար տեղի ունեցավ երկու շնորհանդես՝ «ՀՀ տնտեսության նորամուծային-տեխնոլոգիական արդիականացումն երկարաժամկետ ինստիտուցիոնալ փոխակերպման պայմաններում» (ղեկ՝ դոցենտ Անոն Մարգարյան) և «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների որոշման մեթոդաբանության կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկ՝ պրոֆեսոր Աշոտ Մարգարյան): Հոկտեմբերի 11-ի սեմինարը «ՀՀ տնտեսության մրցունակության ու նորարարության հիմնախնդիրները և դրանց ազդեցության գնահատումը տնտեսական աճի վրա» թեմայով էր (ղեկ՝ պրոֆեսոր Աշոտ Թավառյան): Հոկտեմբերի 14-ին ներկայացվեց «Տնտեսական աճի որակը ՀՀ-ում» թեման (ղեկ՝ պրոֆեսոր Շնուկի Աղաջանյան): Հոկտեմբերի 18-ին երկու շնորհանդես էր՝ «ՀՀ առևտորային ցանցերում հաշվապահական հաշվառման մննիքորոշումների տեղեկատվական համակարգի կառուցման և ներդրման գիտամեթոդական լուծումները» (ղեկ՝ պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյան), «Արդյունաբերական քաղաքականության իրականացումը որպես ՀՀ տնտեսության մրցունակության բարձրացման գործոն» թեմաներով (ղեկ՝ պրոֆեսոր Միքայել Մելքոնյան):

ԴՊՏՀ միջազգային ծրագրերի իրականացման կենտրոնում հոկտեմբերի 11-ին հյուրներակավել էին «Զայկա»-ի (հայպոնիայի միջազգային համագործակցության գործակալություն) Վրաստանի և «ճապոնիայի շրջանավարտների հայկական միություն» հասարակական կազմակերպության ներկայացուցիչները՝ անցկացնելու «Զարգացման գործընկերության խթանում» ռազմավարությունը և դրա իրականացումը Հայաստանում և Վրաստանում տարածաշրջանային սեմինարը:

ՍՈՍ ՍԱՐԳԻՍՅԱՆ

Կա երբեք չպարփակվեց թատրոնի ու կինոյի աշխարհում, երբեք չփորձեց ստեղծել իր առեղջվածային ու պաշտամունքային կերպարը, նա ժողովրդական դարձավ առաջին իսկ դերերից ու ժողովրդական մնաց մինչև իր կյանքի աշունը...

Սոս Սարգսյանը միայն արտիստ չէր, նա արվեստագետ էր մեծ իմաստով, մտավորական էր, ազգային գործիչ: Իր մարմնավորած դերերով, մարդկային ու քաղաքացիական կերպարով սեփական ժողովրդի հոգևոր վերածնության խորհրդանշին էր:

1980-ականներին մեր համալսարանը՝ այն օրերից՝ Երևանի ժողովրդական մատեսության ինստիտուտը ապրում էր հարուստ մշակութային կյանքով: Դանրապետության մշակույթի ու գիտության անվանի գործիչները նրա մշտական հյուրերն էին: Բուհի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի և ուսանողության հետ այդ հանդիպումներն անցնում էին լեփ-լեցուն դահլիճում: Արվեստագետներ, անվանի մարդիկ, մի խոսքով՝ նեծ հայեր են հյուրընկալվում Աբրովյան 52 հասցեում գտնվող «սև շենքի» հանդիսարահում. Դովիաննես Շիրազ, Դամո Սահյան, Վահագն Դավթյան, Լևոն Ջախվերյան, Ջրանտ Սաթրապյան, Յուրի Երգմանյան, Մելանյա Աբրովյան, Մետաքսյա Սիմոնյան, Գոհար Գասպարյան, Լուսինե Զարարյան, Խորեն Պայան... Սոս Սարգսյանն այդ աստղաբույլի մեծերից մեկն էր, որը մեր բուհի ուսանողների ու դասախոսների սիրված հյուրն էր: Այդ հանդիպումները սոսկ մեծարման երեկոներ չեին, նա գալիս էր գրուցելու՝ խոսելու և լսելու: Ասելիք ուներ երիտասարդությանն ու ավագներին, իր սերնդակիցներին, ու նրան հարցեր ունեին ուղղելու բոլորը, քանզի հայրենասեր արվեստագետի, խորաթափանց ու հեռատես մարդու խոսքը ճշմարիտ էր, հավաստի, դիպուկ ու ինքնատիպ:

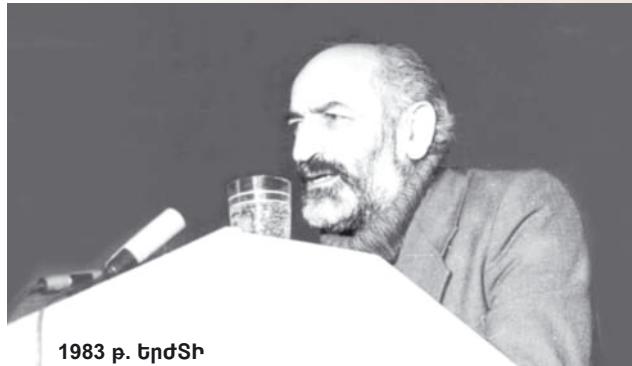
«Տնտեսագետ» շաբաթաթերթը այդ հրադարձությունների լուսաբանողը չէր միայն: Թերթի հիմնադիր խմբագիր Ռաֆայել Երվանդյանը, բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոնի դոցենտ Գարեգին Միհթարյանը մշակութային այդ տոնների գաղափարակիր հրագործողներն էին, մշակութասերներին համախմբողները, առաջնորդողները:

«Տնտեսագետը» գրուցեց ՀՊԾՀ բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոնի դոցենտ Գարեգին Միհթարյանի հետ, ով մեծ դերասանի արվեստի երկրպագուն լինելուց զատ, նրա վաղեմի բարեկամն է:

Նկարում՝ ծախսից աջ՝ «Տնտեսագետի» խմբագիր Ռաֆայել Երվանդյան, արձակագիր Ջրանու Սաթրապյան, Սոս Սարգսյան, դասախոս Շահեն Էվինյան, բանաստեղծ Լյուիլիդ Դուրյան, լեզվաբան Դովիաննես Բարսեղյան:

Մեր ժամանակների ականավոր դերասան, մշակութային ու հասարակական անվանի գործիչ, ՀՀ ժողովրդական արտիստ և պետական մրցանակների դափնեկիր, Երևանի պատվավոր քաղաքացի Սոս Սարգսյանը այլևս մեզ հետ չէ:

Նա ապրեց ու անմահացավ իր ժողովրդի սրտում

1983 թ. ԵրժՏԻ

Գարեգին Միհթարյան - Սոս Սարգսյանն ազգային իղձերի և արժեքների գիտակցությամբ համակած արվեստագետ էր, մեր ժամանակների մեծագույն հայերից մեկը: Դեռևս 80-ականների սկզբին էկրան բարձրացան «Խահապետն» ու «Զորի Սիրոն»: Այդ ֆիլմերը, բացի գեղարվեստական արժեքից, Սոս Սարգսյանի ստեղծած կերպարներից, որոնց մեջ հայ մարդու հոգեկերտվածքն ու փիլիսոփայությունն էր, վեր էին հանում ազգային ինքնագիտակցության ու կորուսյալ հայրենիքի թեման ու նոր սերնդի մեջ ամրագրում ազգային իղձերի իրականացման ձգուումը: Այդ օրերին Սոսը հաճախ էր լինում մեր համալսարանում: Այդ հանդիպումները մշտապես մշակութային տոնի էին վերածվում, և պետք է նշեմ՝ աջակցություն էին ստանում բուհի ղեկավարության կողմից:

Իրեն ուղղված հարցերին Սոս Սարգսյանը պատասխանում էր անկեղծորեն ու շիտակ, նրա խոսքում երևան էր զալիս պետական մտածելակերպ ունեցող քաղաքացին, ազգային ցավով ապրող հայը, խորունկ ու խորաթափանց արվեստագետը: Նրա ստեղծած արվեստի ուժը մեծ է ու ներգործուն, սակայն նույնքան մեծ ու ներգործուն էր նրա՝ մտածող ու երազող հայ մարդու կերպարը: Նա նաև սիյուռքը հայրենիքին կապող մի ամուր ու վստահելի օղակ էր՝ անկաշառ, անշահախնդիր, ով պատրաստ էր ազգային մեծ շահին նվիրաբերել իր փառքը, հեղինակությունը:

Մահից երկու օր առաջ այցելեցի Սոս Սարգսյանին, գրուցեցինք, խոստովանեց, որ հոգնած է: Վերջին գիրքը տպագրված դրված էր կապոցներով, երբ դուրս էի զալիս, ասաց՝ կվերցնես...

Այնտեղ էլ իր ազգային երազանքներն են, լուսավոր իղձերը...

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ներկայացնում ենք «Արշակ-2013» պատմվածքի մրցույթի հաղթող քայլակի պատմվածքներից մեջը, որի հեղինակներ է ՀՊՀ մարքերինեգի ասեխոնի դոցենտ
Լիլիթ Դադայանը:

ՎԱՐԺԻ ԻՇՉ ԱՐԺԵ...

Յազվադեա է լինում, որ վաղ առավոտյան գույժի պես հնչող զարթուցիչի ծայնն ինձ չնյարդայնացնի: Այսօր այդ հազվադեա օրերից մեկն էր, որովհետև շատ ավելի վաղ էի արթնացել, քան զարթուցիչը կհասցներ աղմկել կամ ավելի ճիշտ՝ գրեթե չել քնել, քանի որ միշտ այդպես է. Եթե առավոտյան շատ կարևոր գործ եմ ունենում, գիշերը քնել չի հաջողվում... Իսկ որ այսօր կարևոր օր է, կասկածից վեր է. չէ՞ որ այսօր մարտի ուրեմն է, և ես պիտի հասցնեմ արագ դուրս գալ տնից, քանի դեռ չեն արթնացել ընտանիքիս գեղեցիկ սերի ներկայացուցիչները...

Դնարավորինս անաղմուկ վեր եմ կենում անկողնուց, անձայն քայլերով շարժվում դեպի լոգարան, հազեայ լվացվում եմ, հագնվում ու առանց սուրճ խմելու դուրս եմ գալիս. ախր պիտի հասցնեմ արագ ծաղիկներ գնել ու վերադառնալ այնպես, որ մայրս, կինս և չորսամյա դստրիկս դեռ արթնացած չլինեն... Թե չէ՝ անակնկալս չի ստացվի..

Չի էլ պատկերացնում, որ վաղ գարնանային առավոտն այսքան ցուրտ կլինի, դա էլ բավական չի, անտարեր թափվող ծույլ անձրևն էլ մի կողմից... Չէ, ավելի լավ է մեքենայով գնամ, թեև որոշել էլ մի քիչ քայլել, քանի որ ասում են՝ քայլելն առողջության համար օգտակար է... Առողջությանս մասին հոգալու առաքելությունս ճարահատ թողնելով մեկ ուրիշ՝ ավելի հարմար պահի, արագ նստում եմ մայթեզրին գիշերած մեքենային դեկին և գործի գցում շարժիչը:

Մեքենաս ինձ հասցնում է մոտակա ծաղկի խանութք, որը, չնայած այս վաղ ժամին, արդեն բաց է և կազմ ու պատրաստ սպասում է իր առաջին հաճախորդին: Ներս եմ մտնում, աչքի անցկացնում սովորականից ավելի շրեղ տեսականին և հարցնում հավանածն ծաղկեփնչերի գները: Պատասխանն ինձ անակնկալի է բերում. ուղիղ չորս անգամ թանկ, քան մի քանի օր առաջ էին... այս քեզ բան... ին մեկ շաբաթվա աշխատավարծն մինչև վերջին կոպեկը չե՞ն կարող ծախսել միայն ծաղկեների վրա: Դեռ որոշել էլ մի քաղցրավենիք էլ գնել...

Ուղեղս տենդագին ելք է փնտրում ստեղծված իրավիճակից և ի պատիվ իրեն՝ շատ արագ գտնում տվյալ պահին հնարավոր թվացող միակ լուծումը. կզման ծաղիկների մեծածախ շուկա, այնտեղից հաստատ ին նախատեսած գումարով երեք ծաղկեփունջ կգնեմ (այս անգամ որոշել եմ իմ փոքրիկ արքայադստերն էլ ծաղիկներ նվիրել, թեև նա երկի կնախընտրեր հերթական տիկնիկը կամ արջուկը):

Արագ նստում եմ մեքենաս և շարժվում դեպի քաղաքի կենտրոն...

Շուկայի հարակից տարածքը լեփ-լեցուն է մեքենաներով, կայանելու տեղ չկա, այնպիսի տպավորություն է, որ մայաների կանխագուշակած աշխարհի վերջը մի քանի ժամով տեղափոխվել է այսօր և այստեղ... Մի քանի պտույտ գործելուց հետո ինձ վերջապես հաջողվում է մեքենաս կանգնեցնել և ես, արագ իշնելով, քայլերս ուղղում եմ դեպի ծաղկավաճառների շարքերը, մտավախություն ունենալով, որ հիմա ծաղիկները կվերջանան և ծեռնունայն կմնամ, քանի որ մարդկանց այս հոծ բազմությունն ինձ միայն դա է հուշում: Մի քանի շարքով անցնելուց հետո վերջապես տեսնում եմ իմ փնտրած դեղին վարդերը... Սոտենում եմ ծաղկավաճառ կնոջը, որպեսզի գինը ճշտեմ, եթե հանկարծ լսում եմ դողողողացող ծայնով հնչած հարցը.

- Աղջի՞կ ջան, վարդն ի՞նչ արժե...

- Դե կորի՞ր, ա'յ հարբեցող, վարդն ի՞նչ ես անում...

Նայում եմ ծայնի ուղղությամբ՝ տարիների երթից բազմապատկված կնճիռներով մի ալեհեր ծերունի է, որ կամգնել է դեղին վարդերի դույլի մոտ և հայացքը հառել կաշաղակի պես ներկված ծաղկավաճառ կնոջ դեմքին: Կուչ գալով իր հնամաշ ու մի քանի տեղից կարկատած վերարկուի ծալքերում՝ ծերունին ցածր, հազիկ լսելի ձայնով շշնչում է.

- Ես հարբեցող չեմ... և գումար էլ ունեմ... ինը հարյուր դրամ... դրան քանի՞ վարդ կտաս...

Դողողողացող և վաղորդյան ցրտից սառած մատներով նա վերարկուի գրանից հանում է մանրադրամը, որ մեկմի ծաղկավաճառին...

- Ինը հարյուր դրա՞մ, ցնել ես, ա'յ մարդ, էսօրվա օրով քեզ ինը հարյուր դրամով ո՞վ վարդ կտա: Յազար դրամ ինձ վրա է նստել, ես ին իմ առած գնից մի քան էլ էժան քեզ չեմ տալու... Մի կողմ քաշվի՞ր, մի՞ խանգարիր, թո՞ղ առևտուրս անեմ...

Զայրույթից սեղմված ձեռքերս արդեն բռունցք են դարձել, ու ես հազիվ եմ ինձ զսպում, որ չմոտենամ, ու մարտի ութի օրով էս անզգամ կնոջը մի փառահեղ ապտակ չհասցնեմ: Յուզմունքից կոկորդս արդեն թերվում է, անմկատ նայում են անզորությունից ու վիրավորանքից կոչ եկած ծերունու դեմքին, որի մաշված կմժիշտերի ծալքերում չեմ հասկանում, անձրևի կաթիլնե՞րն են փայլում, թե՞...

- Ի՞նչ արժեն վարդերը, - հնարավորինս զուսպ ձայնով հարցնում են ինքնազդի դեմքին լայրշության դիմակ քաշած ծաղկավաճառ կնոջը, իսկ մեջու փորորդի է... Չեմ հասկանում, կին արարածը, որը երկի ինչոր մեկի մայրն է, քոյրը կամ դուստրը, ինչպե՞ս կարող է իր խղճին այսչափ անտարբերություն պատվաստել և մնալ այսպես անվրդով...

- Տղա՛ ջան, քեզ հազար դրամով կտամ, մի տես ի՞նչ վարդեր են, իրաշք են, իրաշք, ամբողջ շուկան որ պտտվես, ևսիսի վարդ ոչ մեկի մոտ չես գտնի, - ձայնի երանգը միանգամից կտրուկ փոխվում է...

... Ջազար դրա՞մ... բա նոր ասում էր, որ հազար դրամով ինքն է գնել... Ուրեմն հազար դրամ, հա...

- Իսկ եթե բոլորը գնեմ, քանիսո՞վ կտաս, - քաղաքավարության բոլոր գրված և չգրված կանոնները ոտնահարելով, եղակի թվով դիմում եմ գրեթե մորս տարիքին ծաղկավաճառ կնոջն ու մազաչափ անգամ ինձ վատ չեմ գգում: Կինը կարծես չի հավատում իր հանկարծահաս երջանկությանն ու արագ-արագ, ինձ համար անհասկանալի և մարդկությանը տակավին անհայտ մաթենատիկական ինչ-որ բանաձևով մտովի հաշվարկում ու բարձրածայնում է վերոհիշյալ երջանկության թվային արժեքը.

- Երեսում հազար դրամ, տղա՛ ջան, երեսունյոր հազար է անում, բայց քեզ երեսուն հազարով կտամ...

Չէ~, սա մաթենատիկայից լրիվ բորիկ է, և մեկ այլ իրավիճակում ես ինձ հաստատ չեմ զրկի նրա մաթենատիկական տգիտությունն ապացուցող մի երկարաշունչ դասախոսություն կարդալու հաճույքից, բայց դե, անկեղծ ասած, այս պահին ժամանակս սուր է, դեմքիս խփող անձրևն էլ հետզիետե սաստկանում է, և որպեսզի ցրտից կուչ եկած պապիկս ավելի չմրսի, արագ դրամապանակիցս հանում են ուղիղ մեկ շաբաթվա աշխատավարձս, առանց ավելորդ ծպտուն հանելու՝ վճարում և գրկելով վարդերի հսկայական փունջը՝ մոտենում եմ նրան.

- Գնացի՞նք, պապի՛ ջան, գնանք տեսմենք էս վարդերն ի՞նչ ենք անելու, հնարավորինս զվարթ ձայնով դիմում են ծերունուն՝ փորձելով ցրել նրա լուր վիրավորանքը, որն աչքերի անկյունում վեր էր ածվել արցունքի մոլորված կաթիլի ու քարացել...

- Դու գնա, որդի՛ ջան, ես դեռ կնոջս համար ծաղիկ պետք է գնեմ, ախր էսօր մարտի ութն է, իսկ մարտի ութին ես նրան միշտ վարդեր են նվիրում... դեղին վարդեր...

Վաշ, պապի ջան, միհամի-տ պապի, բա ես ի՞նչ եմ ասում, հենց է՛դ եմ ասում, էլի...

- Պապի՛ ջան, վարդերն արդեն գնել ենք, գնացի՞նք, ես քեզ մեքենայով տուն կհասցնեմ, որ չթրջես, արի՛, մեքենաս այս կողմն:

Ծերունին կարկամել, կանգնել-մնացել է, չի հասկանում, թե ինչ եմ ասում... Ծաղկավաճառ կինն էլ աչքերը կլորացրել, զարմացած երեսիս է նայում... Չէ՛, այս գորտային հայացքին ես հաստատ երկար չեմ դիմանա, շուտ հեռանալ է պետք, բանի դեռ լեզուս, դասական բարեկրթության սահմանները խախտելով, մի երկու լավ խոսք չի արտաբերել սրա հասցեին: Մոտենում, թևանցուկ են անում շփոթահար պապիկին և կաթիլի է ասել զորով տանում եմ դեպի մեքենաս: Ծաղկներն արագ տեղավորում են հետևի նստատեղին և, մեքենայի առջևի դուռը բացելով, օգնում են ծերունուն նստել: Մինչ նա, առանց կատարվածն ընկալելու, դողրդողալով տեղավորվում է առջևի նստատեղին, ես աչքիս պոչով հասցնում են նկատել ու զարմանալ նրա հնամաշ շորերից բուրող մաքրությամբ: Աչքերս ակամա սահում են նրա կոշիկների վրայով, որոնց վաղենության ժամկետը թեն վաղուց արդեն սպառվել է, բայց մաքրու փայլը դեռ տեղն է: Պապիկն էլ առավոտ կանուխ արդեն հասցել է սպիրվել, դե իհարկե՛, չէ՞ որ այսօր կարևոր տոն է, և կանանց պետք է ներկայանալ պատշաճ տեսքով...

Մերենաս պոլկվում է տեղից, ու ես, դառնալով ծերունուն, հարցնում եմ.

- Դե՛, պապի՛ ջան, իհնա ասա, թե քեզ ո՞ւր եմ տանում...

Պապիկն արդեն հասցրել է համակերպվել իր ակամա գերությանը, հասկանում է, որ իրեն այլընտրանք չեմ բռնել և ցածր ծայնով շշնջում է.

- Քաղաքային գերեզմանատուն, տղա՛ս...

Արյունս կարծես միհանգամից սառչում է երակներունս, չե՞մ հասկանում, թե՞ չեմ ուզում հասկանալ լսածս... Մի սառցէ գունդ կանգնել է կոկորդունս ու չի բռնում որևէ բառ արտաքերեն: Իսկ մեքենաս, անհաղորդ հոգուս խոռվիրին, սլանում է քաղաքի դեռևս դատարկ փողոցներով...

Տեղ ենք հասնում, պապիկը դողրդողացող մատներով ինչ-որ բան է փնտրում իր հնամաշ վերարկուի գրպաններուն... Մանրադրամի շխչչխկոցն ինձ ուշքի է բերում...

- Որդի՛ ջան...

Ես կորուկ շարժումով նրան լրելու նշան եմ անում և արագ դուրս գալով մեքենայից՝ մոտենում են նրա դրանը և օգնում իշնել: Այնուհետև հետևի նստատեղից վերցնում են դեղին վարդերի փունջը, որը ճանապարհին մտովի հասցրել էի չորս մասի բաժանել, փորձելով դրանց քանակը

մոտավորապես գուշակել, ելնելով ծաղկավաճառ կնոց «Նորելյան մրցանակի արժանի» մաթեմատիկական հաշվարկից, և թևանցուկ անելով պապիկին՝ շարժվում ենք առաջ...

Լուր քայլում ենք գերեզմանաբարերի արանքով ձգվող արահետով... Մոտենում ենք... բազալտե համեստ տապանաքար է՝ վրան փորագրված անուն-ազգանուն, իսկ տակը՝ երկու լուր տարեթիվ...

...Դոդողոցող ծայնով պատմում է. մինուճար որդին, պատերազմի առաջին իսկ օրվանից կամավորականների ջոկատում ընդգրկվելով, մեկնեց Ղարաբաղ ու... չվերադարձավ... Նրան՝ որպես ազգային հերոսի, թաղեցին եռաբլուրում... Երկար տարիներ ինքն ու կին ապրում էին միայն հիշողություններով, որոնք լի էին ցավով ու տառապանքով շաղախված հպարտությամբ և խնամքով քաքրած ափսոսանքով...

...Ապրում էին... դա ապրե՞լ էր կոչվում... Դա մի ամբողջ չապրած կյանք էր՝ մշտապես ներկա տառապագին ցավով ու ցավագին տառապանքով...

Իսկ անցյալ տարի մահացավ կինը՝ իրեն թողմելով մեճ-մենակ իր նորոգված ցավի ու տառապանքի հետ... Առաջ շաբաթական մեկ օր որդու գերեզմաննին էր այցելում, մեկ օր էլ՝ կնոց... Յիմա չի կարողանում... ոտքերի ցավն անտանելի է դարձել... այցելությունները դարձել են ամիսը մեկ... բայց այսօր չգալ չէր կարող... Չե՞ որ այսօր մարտի 8-ն է... Իսկ ինքն այդ օրը միշտ վարդեր է նվիրել իր կնոցը... դեղին վարդեր... սկսած 1992-ի մարտի ուրից...

Պատերազմ մեկնելուց առաջ որդին մորը հրաժեշտ տալիս ասել էր. «Մա-մ ջան, կսպասե-ս, գալո՞ւ եմ, ուր էլ որ լինեմ, կը ի՞նչ թեծ հատվածում էլ գտնվելիս լինեմ, մարտի ուրին թեկուզ մի ժամով էլ լինի, տուն եմ գալու ու թեզ քո սիրած դեղին վարդերն են բերելու...»:

...1991 թվականի մայիսն էր... Երկու ամիս անց որդին զոհվեց... Յետք անցան ամիսներ, ամիսները դարձան տարիներ... Ու ամեն տարի մարտի ուրին մայրը սպասում էր... սպասում էր որդուն... Տասնութամյա պատանին խոստացել էր մարտի ուրին վարդեր նվիրել մորը... Ինքը պարտավոր էր որդու խոստումը կատարել... Եվ ամեն տարի նույն օրը նա որդու անունից վարդեր էր նվիրում կնոցը, դեղին վարդեր...

Ծերունին հոգնած լրում է... Եվ այդ լրության մեջ անասելի ցավ կա... չամորված մորմոք... ու կարոտ... անսահման կարոտ...

Ժամանակն ասես կանց է առել...

Յոզիս ալեկոծված է... որոշումս՝ անբեկանելի:

-Պապի՛, ների՛ր պլաններդ մի քիչ իրար խառնելուս համար, դու հավանաբար որոշել էր այսօր երկար մնալ այստեղ... բայց... մեզ սպասում են... Վե՛ր կաց, մենք տո՛ւն ենք զնում...

...Դանդաղ քայլերով հետ ենք դաշնում գերեզմանաբարերի արանքով ձգվող արահետով, իսկ աչքերիս առջև, ասես մշուշի մեջ, լողում է մեկ այլ գերեզմանաբարի վրա փորագրված ինձ այնքան ծանոթ մի նախադասությունը. Յայրենական մեծ պատերազմի մասնակից, արցախցի, բայց արցախյան պատերազմը չտեսած պապիկս խնդրել էր իր տապանաբարին փորագրել. «Թող գալիք սերունդները սով և պատերազմ չտեսնեն»:

...Պապիկս 1985 թվականին է մահացել... իսկ ես այդ՝ ավելի քան տասնյակ անգամ կարդացած տողերի իմաստն ու նշանակությունը միայն այս պահին եմ հասկանում ողջ խորությամբ, գրեթե երեք տասնամյակ հետո...

...Իմ գեղեցկուհիներն այսօր վարդեր չեն ունենա, բայց դա հիմա արդեն կարևոր չե... Կարևոր իմ այս անծանօթ, բայց այնքան հարազատ պապիկի խոնավ աչքերում ծվարած աննկատ ժամանութեա, որն այս պահին ինձ համար հազար անգամ ավելին արժե, քան աշխարհի բոլոր վարդերն իրար հետ վերցրած...

ԿԱՏԵԿԱՆԵՐԻ ԱՆԿՅՈՒՆ

ԻՎԱՆ ԱԿԵՊ. ԵՎ. ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԿՈՄԻՒՆԻԶԲ

Մեր ուսանող ընկերներից մեկին «Տնտեսական պատմության» դասախոս, լուսահոգի Լավրենտի Անանյանը հարցում է.

-Ի՞նչ քաղաքականություն էր վարում իվան Ահեղը:

-Ռազմական կոմունիզմի, - առանց երկար-բարակ մտածելու, արագ-արագ պատասխանում է ուսանողը:

ԴՎԿԱՐ ՀԱՍԿԱԿԱՊ ՀԱՐԿԱՏՈՒԵՐԸ

Մի անգամ հարկային տեսչությունում աշխատող ընկերներից մեկը հուզված պատմելով իր աշխատանքային դժվարությունների, իրենց հետ աշխատող հարկատուների ոչ բարյացակամ վերաբերմունքի մասին՝ ասաց.

-Երբեմն այնպիսի հարկատուներ են հանդիպում, որոնց հետ աշխատելի ուղղակի անհնար է: Վերջերս մի հարկատուի փորձում էր բացատրել, թե ինչպես պետք է լրացնի հայտարարագիրը: Մի անգամ բացատրեցի՝ չհասկացավ, երկրորդ անգամ՝ էլի չհասկացավ: Երրորդ անգամ բացատրելուց հետո ես հասկաց, ինքը էլի չհասկացավ...

ԵՍ ԿՎՐՊԱԼ ԵՄ ՍՈՎՈՐԵԼ

Քննության ժամանակ համակուսեցիներից մեկին մեր դասախոսը՝ տիկին Կոլչայանը, հարցուեց.

-Են, ինչ, քննությանը պատհաստվե՞լ են, նյութը սովորե՞լ են:

-Ընկեր Կոլչայան, կներեք, բայց առայժմ ես նյութը միայն կարդալ եմ սովորել: Կարող եմ կարդալ, շատ հանգիստ պատասխանեց մեր ընկերը:

**ՄԵՐԻ ԲԱԴԱՅԱՆ
ՀՊԾՀ Կառավարման ֆակուլտետի
փոխներան**

ԻՆՉՈ՞ ԶԲԱՂՎԵԼ ՖԻՋԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅՎՈՎ

«Ինչո՞ւ է ինձ անհրաժեշտ ֆիզկուլտուրան», «Ինչո՞ւ տանջեմ առանց այն էլ տանջված մարմինս», «Մի՞թե դրանից այն կողմ այլ խնդիրներ չունեմ», «Ֆիզկուլտուրայի և սպորտի համար ազատ ժամանակ չունեմ»:

Ծանո՞թ մտքեր են: Դամոզված եմ՝ այս: Եթե անգամ չենք էլ բարձրածայնում, ապա ներուստ հնբներս մեզ համար հիմնավորում ու փաստարկում ենք մեր սեփական ծուլությունը: Փորձենք անկեղծ լինել: Ժամանակի անբավարարությունը, հոգնածությունը, մոռացկոտությունը և նմանօրինակ այլ պատճառները, մեղմ ասած, արդարացումներ են: Մեզանից շատեղո ֆիզկուլտուրայով, առավել ևս սպորտով զբաղվելով համարում են ժամանակի կորուստ՝ չփորձելով անգամ գնահատել դրա դերն ու նշանակությունը մարդու կյանքում: Անկեղծ ասած, ինքս էլ ֆիզկուլտուրայով զբաղվելով միշտ համարել եմ ժամանակի անհմաստ վատում: Դեռևս դպրոցում, ապա նաև համալսարանում փորձում էի ամեն ինչ անել՝ ֆիզկուլտուրայի դասերին չնամանակցելու համար:

Պատրաստ էի այդ դասաժամերը փոխարինել ամեն ինչով, միայն թե չնարգվեի: Սակայն մի օր որոշեցի վերանայել այսպես ասած «համոզնումքներս» և ծանրութեք անել ֆիզիկական կուլտուրայով զբաղվելու առավելություններն ու....

Պատկերացրեք՝ տեղի ունեցավ մի կտրուկ շրջադարձ: Փաստեմ, որ իհնա հածույքով եմ հաճախում ֆիզկուլտուրայի դասաժամերին:

Իսկ հ՞նչ ճանապարհ անց մինչև գտա վերևում նշված հարցիս սպառիչ պատասխանը:

Նախևառաջ գիտականութեն ապացուցված փաստ է, որ քիչ շարժունակ մարդիկ ավելի շատ են իհվանդանում, քան այն մարդիկ, ովքեր կանոնավոր զբաղվում են սպորտով: Սպորտով չզբաղվող մարդիկ բախվում են նիշարքությամբ: Նրանց ոսկութերը փիլուրուն են և ենթակա վնասվածքների, շուտ են հոգնում, ունենում են մկանային թուլություն, սրտանորային համակարգի խանգարումներ, հակված են հոգեկան անկումայնության և ընկճախսի:

Բժշկագիտությունը, հոգեբանությունը վաղուց ի վեր ուսումնասիրել են այս խնդիրը, իսկ մեծ բժշկապետ Յիպոկրատն ասել է. «Սարմանամարզությունը, ֆիզիկական վարժությունները, քայլելը պետք է հաստատուն կերպով մտնեն»:

ԱՄԵՆ ՄԵԿԻ ԱՄԵՆՈՐՋԱ ԿԵՆԳԱԼԻ ՄԵԶ, ՈՎ ՃԱՆԼԱՅՆՈՒՄ Է ԱՓԱՀԱՎԱՆԵԼ ԱԺԽԱՍՊՈՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ, Առողջությունը, Լիարժեք և ուրախ կյանքը»:

Մարմինը մարզելու և կոփելու առավելություններից մի քանիսը կցանկանայի ներկայացնել և հատկապես իմ հասակակիցներին, ովքեր դեռևս թերահավատ են, խորհուրդ տալ վերանայել իրենց հայացքները:

1. Ֆիզկուլտուրան ամրապնդում է մարդու առողջությունը, կարգավորում է արյան բարձր ճնշումը: Պարբերական վարժություններն օգնում են վտանգավոր թրոմբերի ներծծնանը և դանդաղեցնում օրգանիզմի ծերացումը:

2. Երբ մենք ակտիվ կերպով մարզվում ենք, թթվածնով է հարստանում մեր օրգանիզմի յուրաքանչյուր բջիջը, որի արդյունքում մաշկն ավելի թարմ և առողջ տեսք է ստանում: Բարելավվում են արյան շրջանառությունը և ռեֆլեքսները:

3. Ֆիզկուլտուրայի ազդեցությունը դրական է նաև մկանների համար: Մկանները ծիգ են ու ամուր, ինչն էլ մարմինը դարձնում է գեղեցիկ ու գրավիչ: Ձեռք է բերվում օպտիմալ քաշ, և երկար ժամանակ կարողանում ենք պահպանել, ինչն անհնար է անել բազմաթիվ սմնակարգերի օգնությամբ:

4. Կարգավորվում է նյութափոխանակությունը: Մշտապես մարզվողի համար ավելի հեշտ է, օրինակ, հրաժարվել ծիւելուց, հեշտ են հաղթահարվում մեծ ծանրաբենվածությունները, քանի որ բարելավվում է թթվածնի մատակարարումը հյուսվածքներին:

5. Ուղեղի աշխատանքը դասնում է առավել արդյունավետ: Ուղեղը քաղցի մասին ազդակներ է ուղարկում միայն դրա անհրաժեշտության դեպքում:

6. Բացի ֆիզիկական կոփվածությունից, ֆիզիկական կուլտուրան և սպորտը կոփում և ամբողջացնում են մարդու հոգեկերտվածքը, հոգեբանությունը, բարձրացնում ինքնագիտակցությունը, թույլ տալիս հավատալ սեփական ուժերին և դաշնալ ավելի վստահ: Կյանքում միշտ չէ, որ հաղթանակած ես դուրս գալիս այս կամ այն իրավիճակից, իսկ սպորտն օգնում է պատվով ընդունել և՝ հաղթանակները, և՝ պարտությունները:

7. Ըստ վիճակագրական տվյալների՝ սպորտով զբաղվող մարդիկ ավելի հաջողակ են կյանքում, քան նստակյաց ապրելակերպ վարողները: Սպորտը ծևակիրում է նստառակալացնություն, և մարզված ու կոփված մարդիկ առավել հակված են հաջողությամբ պական իրենց սկսած գործը:

Սա ոչ լրիվ թվարկումն է այն առավելությունների, որոնց կարելի է հասնել պարբերական մարզումներով, այսինքն՝ զբաղվելով ֆիզկուլտուրայով և սպորտով: Իսկ ամենակարևորն այն է, որ երբեք ուշ չէ սկսել վերջ դնելով ծուլության ու նստակյացնությանը: Դարձավոր է մի փոքր ցանկություն:

Ֆրանսիացի պոետ, դրամատուրգ Ալֆրեդ դե Մյուսեն ասել է. «**Ֆիզիկական վարժությունները կարող են փոխարինել բազմաթիվ դեղամիջոցների, քայլ աշխարհում ոչ մի դեղամիջոց չի կարող փոխարինել ֆիզիկական վարժություններին»:**

ԱՐՄԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆ
ՀՊԾՀ ինֆորմատիկայի և վիճակագրության
ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի ուսանող

